

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije

IZVJEŠTAJ
O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA IZ NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA EKONOMIJE ZA 2013. GODINU

MART 2014. GODINE

I UVODNE NAPOMENE

Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva ekonomije i izvještaji o radu organa iz njegove nadležnosti za 2013. godinu urađeni su u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", broj 05/12) a shodno Programu rada Vlade Crne Gore za 2014. godinu.

II NADLEŽNOST I ORGANIZACIJA RADA

Shodno članu 15 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", broj 05/12) Ministarstvo ekonomije vrši poslove uprave koji se odnose na: utvrđivanje predloga i sprovođenje strategije razvoja Crne Gore; utvrđivanje predloga i sprovođenje strategije i politike regionalnog razvoja Crne Gore; pripremu i ocjenu razvojnih investicionih projekata koji su od interesa za Crnu Goru, a koji su u nadležnosti ovog ministarstva, koordinaciju aktivnosti u sprovođenju politike regionalnog razvoja Crne Gore, saradnju sa jedinicama lokalne samouprave i ostalim nosiocima politike regionalnog razvoja u pripremi i sprovođenju razvojnih programa i projekata; učešće u pripremi strateških i operativnih dokumenata za korišćenje sredstava pretprikladnih fondova Evropske unije i ostalih međunarodnih izvora finansiranja namijenjenih regionalnom razvoju; stvaranje uslova za održiv i uravnotežen rast i razvoj crnogorske ekonomije i njene konkurentnosti; politiku usmjerenu na podršku razvoju ekonomije i preduzetništva, malih i srednjih preduzeća i zanatstva; tranziciju privrede; strukturno prilagođavanje privrede; iniciranje, utvrđivanje i ocjenjivanje programa transformacije i izvještaja o procjeni vrijednosti preduzeća sa metodologijom procjene i davanje ili uskraćivanje saglasnosti na ovaj proces; praćenje ugovora sa savjetnicima za privatizaciju za potrebe Savjeta za privatizaciju i tenderskih komisija; nove proizvodne i poslovne tehnologije; industrijsku proizvodnju po sljedećim sektorima i podsektorima: proizvodnja električne energije i gasa, eksploatacija ruda i kamena (eksploatacija energetske sirovine, eksploatacija ostalih sirovina i materijala) i prerađivačka industrija (proizvodnja osnovnih metala i metalnih proizvoda, proizvodnja mašina i uređaja, proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda, proizvodnja kože i predmeta od kože, proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa, proizvodnja proizvoda od ostalih nemetalnih minerala); energetske politike; sprovođenje politike i koordinaciju implementacije projekata u oblasti energetske efikasnosti, vršenje stručnih i upravnih poslova iz oblasti energetske efikasnosti, utvrđivanje pravaca i dinamike razvoja energetike; pripremu energetskog bilansa Crne Gore; promet naftnih derivata; sistem koncesija i dodjelu koncesija iz nadležnosti ovog ministarstva; eksploataciju mineralnih i drugih sirovina; geološka istraživanja; istraživanje i proizvodnju ugljovodonika; praćenje stanja i razvoj unutrašnje i spoljne trgovine; pripremu i ažuriranje plana interventnih nabavki; zaštitu potrošača; politiku konkurencije; praćenje, analiziranje i prognoziranje konjunktura tržišta u dijelu nadležnosti ministarstva; sagledavanje robnih tokova i snabdjevenosti tržišta u dijelu nadležnosti ministarstva; međunarodne ekonomske odnose; praćenje uticaja ekonomske politike i relevantne zakonske regulative na ekonomske odnose sa inostranstvom; sistemske promocije razvojnih projekata u drugim državama iz nadležnosti ministarstva; povezivanje domaćih poslovnih asocijacija i privrednih subjekata sa ino partnerima, korespondentnim ino udruženjima i potencijalnim investitorima; predlaganje, pregovaranje, zaključivanje i praćenje implementacije međunarodnih ekonomskih, trgovinskih i ugovora o uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija; koordinaciju rada mješovitih komiteta i komisija o ekonomskoj i trgovinskoj saradnji; koordinaciju odnosa sa pojedinim državama u vezi praćenja i unapređenja ekonomske saradnje; režim i kontrolu spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene (kontrolisanom robom) kao i vršenje nadzora nad obavljenim poslovima spoljne trgovine kontrolisanom robom; praćenje i predlaganje mjera za liberalizaciju trgovine robama i uslugama koje se odnose na članstvo u međunarodnim privredno-ekonomskim asocijacijama; koordinaciju saradnje sa regionalnim i međunarodnim ekonomskim organizacijama i institucijama, naročito sa Svjetskom trgovinskom organizacijom (STO), Organizacijom za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Centralnoevropskim sporazumom o slobodnoj trgovini (CEFTA) i dr, kao i sa drugim multilateralnim inicijativama kroz programe za unapređenje ekonomske saradnje; infrastrukturu kvaliteta (standardizacija, akreditacija, metrologija, sistem kontrole predmeta od dragocjenih metala, sistem ocjene usaglašenosti, tehnički propisi iz nadležnosti ministarstva); industrijsku svojinu; autorsko i srodna prava; proizvodnju, komercijalno umnožavanje i promet optičkih diskova; analizu postojeće vrijednosti i pozicije crnogorskog brenda i predlaganje mjera za jačanje njegove vrijednosti i razvoj specifičnih brendova; saradnju sa međunarodnim i domaćim organizacijama u cilju promocije i valorizacije

nacionalnog brenda; vođenje registra brendova i njihovih vlasnika u Crnoj Gori; praćenje i proučavanje uslova privređivanja i ekonomskog položaja privrednih subjekata iz nadležnosti ministarstva; međunarodnu saradnju u oblastima iz nadležnosti ovog ministarstva; poboljšanje regulatorno-administrativnog okvira, promocijno djelovanje, pripremanje i ostvarivanje planova razvoja, kao i druga pitanja iz oblasti ekonomskog i privrednog razvoja; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost. Organ uprave u sastavu Ministarstva ekonomije je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća. Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća vrši poslove koji se odnose na: definisanje strategije razvoja malih i srednjih preduzeća, pripremanje i realizaciju programa i projekata za razvoj malih i srednjih preduzeća, koordinaciju programa, mjera i aktivnosti koje se odnose na razvoj malih i srednjih preduzeća; istraživanje uticaja zakonskih i drugih akata na razvoj malih i srednjih preduzeća; pripremanje programa za edukaciju preduzetnika, izradu projekata i staranje o organizovanju regionalnih i lokalnih centara za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, predlaganje i obezbjeđivanje realizacije specijalnih programa za podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća (podsticaj franšizinga, lizinga, tehnoloških parkova, inkubatora, itd.); kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

Ministarstvo vrši nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada:

- **Agencije za zaštitu konkurencije,**
- **Zavoda za metrologiju,**
- **Zavoda za intelektualnu svojinu.**

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, koji je Vlada utvrdila na sjednici od 18. decembra 2013. godine, unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

- Direktorat za transformaciju i investicije;
- Direktorat za energetiku;
- Direktorat za energetska efikasnost;
- Direktorat za rudarstvo i geološka istraživanja;
- Direktorat za industriju i preduzetništvo;
- Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju;
- Direktorat za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom;
- Direktorat za razvoj;
- Direktorat za razvoj nacionalnog brenda i zaštitu potrošača
- Odjeljenje za unutrašnju reviziju;
- Kabinet ministra;
- Služba za opšte poslove, ljudske resurse i finansije.
- Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, kao organ uprave u sastavu Ministarstva ekonomije.

REZIME

Direktorat za transformaciju i investicije

Realizacija obaveza iz Programa Vlade Crne Gore za 2013. godinu

Sektor za transformaciju i privatizaciju je shodno Programu rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu pripremio i dostavio

Izveštaj na osnovu Plana podsticaja razvoja biznisa u Crnoj Gori`.

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu

Tematski dio

Program podsticaja razvoja malog i srednjeg biznisa u pojedinačnim biznis zonama

Aktivnosti u 2013. godini

Cetinje II – prostor pored magistrale CT – BD (greenfield zona)

- Lokalna samouprava je sa privatnim partnerom sklopila javno-privatno partnerstvo; dogovoreno je da se otpočne sa radom na ravnanju terena oko 100.000 m² koji je proglašen biznis zonom;

Nikšić: Inicijativa za proglašenje Greenfield područja biznis zonom

- Lokalna samouprava je na inicijativu Ministarstva ekonomije spremna da analizira i proglasi novu biznis zonu, čiji je prostor smješten van urbane gradske cjeline; riječ je o Greenfield prostoru na području mjesta Vilusi;

Berane: Biznis zona Rudeš

- Završena Lokalna studija lokacije; dobili su pozitivno mišljenje od svih nadležnih institucija i očekuje se da će krajem septembra biti usvojena na Skupštini Opštine.
- Delegacija Evropske Unije je odobrila sredstva za opremanje i otvaranje Biznis inkubatora-

Bijelo Polje: proglašenje novih zona

Opština Bijelo Polje je na Skupštini Opštine proglasila 4 biznis zone, i to: Nedakusi, Cerovo, Vraneška dolina i Bistrička dolina.

Takođe, donijeta je i Odluka o olakšicama za privredna društva i preduzetnike koji posluju u okviru biznis zona 'Nedakusi' i 'Cerovo'.

1. Promocija investicionih ulaganja

U cilju promocije investicionih ulaganja u Crnoj Gori, pripremljen je update Vodiča za investiciona ulaganja (INVESTMENT GUIDE) u elektronskoj verziji, kao i elektronska verzija brošure 'Why to invest in Montenegro?'.

2. Privatizacija i transformacija

U Sektoru za transformaciju i investicije se radilo na praćenju privatizacionih ugovora gdje je jedan od potpisnika bila Vlada Crne Gore, a prije svega za preduzeća 'MMK Standard' AD Nikšić, 'Polimka' AD Berane i '4. Novembar' AD Mojkovac.

III Međunarodne i ostale aktivnosti

U saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, investicioni projekti su predstavljeni na biznis forumima organizovanim u saradnji sa udruženjima privrednika Kosova i Jermenije, dok su u saradnji sa Unijom poslodavaca Crne Gore, investicioni projekti Ministarstva ekonomije predstavljeni privrednim organizacijama Rusije.

Direktorat za energetiku

Aktivnosti i rad **Direktorata za energetiku** tokom 2013. godine odvijale su se u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu i utvrđenim nadležnostima i obavezama koje proističu iz Zakona o energetici, drugih zakona, Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine, podzakonskih akata i drugih propisa. U skladu sa Programom rada Vlade CG za 2013. godinu, od strane Direktorata za energetiku su pripremljeni: Informacija o realizaciji tendera za davanje koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju malih hidroelektrana, Informacija o aktivnostima na projektima valorizacije postojećih energetske potencijala i Energetski bilans Crne Gore za 2014. godinu. U okviru aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu, od strane Direktorata za energetiku je pripremljeno i Vladi dostavljeno za Tematski dio 22 materijala i jedan materijal za Normativni dio.

U toku 2013. godine realizovan je niz aktivnosti u okviru značajnih projekata, i to:

- Projekat izgradnje hidroelektrana na Morači
- Projekat izgradnje HE Komarnica
- Projekat izgradnje malih hidroelektrana
- Projekat izgradnje vjetroelektrana i

- Projekat izgradnje podmorskog interkonektivnog kabla jednosmjerne struje između elektroenergetskih sistema Crne Gore i Italije.

Direktorat za energetske efikasnosti

1. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade CG za 2013. godinu

1.1 Tematski dio

U toku 2013. godine realizovane su sve obaveze utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu:

- Akcioni plan energetske efikasnosti za period 2013-2015. godina u kojem je, pored ostalog, dat i Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana energetske efikasnosti u 2012. godini,
- Operativni plan poboljšanja energetske efikasnosti organa državne uprave za 2014. godinu.

1.2 Normativni dio

U normativnom dijelu, Programa rada Vlade CG za 2013. godinu, bilo je predviđeno donošenje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetske efikasnosti.

U vezi sa tim, Direktorat za energetske efikasnosti je pristupio izmjenama i dopunama ovog akta i sačinio Predlog zakon o efikasnom korišćenju energije, a koji je dostavio Vladi na utvrđivanje u III kvartalu 2013. godine.

Najvažniji projekti koji se realizuju u Direktoratu za energetske efikasnosti:

- *MEEP - Projekat energetske efikasnosti u Crnoj Gori*
- *EEPPB - Program energetske efikasnosti u javnim zgradama*
- *MONTESOL-beskatni krediti za domaćinstva za ugradnju solarnih sistema za grijanje vode*
- *SOLARNI KATUNI - instalacija fotonaponskih solarnih sistema na katunima*
- *Implementacija preporuka regionalne studije o EE zgrada u Crnoj Gori*
- *ENERGY WOOD - beskatni krediti za domaćinstva za peći i kotlova na moderne oblike biomase*

Takođe, u toku 2013. godine, velika pažnja posvećena je podizanju javne svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti, te je nastavljena kontinuirana i sveobuhvatna javna kampanja. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.). Osim toga, putem javnih medija (dnevne novine, TV, radio, internet i sl.) plasiran je relativno veći obim promotivnog materijala u različitim oblicima (brošure, TV spotovi, reklame, članci, promotivne izložbe i dr.).

Direktorat za rudarstvo i geološka istraživanja

Aktivnosti i rad **Direktorata za rudarstvo i geološka istraživanja** tokom 2013. godine odvijale su se u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu i utvrđenim nadležnostima i obavezama koje proističu iz Zakona o koncesijama, Zakona o rudarstvu, Zakona o geološkim istraživanjima, Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika i drugih propisa. U skladu sa Programom rada Vlade CG za 2013. godinu, u tematskom dijelu, od strane Direktorata za rudarstvo i geološka istraživanja su pripremljeni kvartalni Izvještaji o aktivnostima na realizaciji projekta istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore.

U okviru aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, glavne aktivnosti su se odnosile na objavljivanje i sprovođenje Javnog poziva za dodjelu ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore, Projekat Jadransko – jonskog gasovoda (IAP), kao i na sprovođenje tenderskih postupaka i praćenje realizacije ispunjavanja obaveza iz zaključenih ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina.

U normativnom dijelu glavna aktivnost se odnosila na pripremu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika, koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 62/12 od 31.12.2013.godine.

Direktorat za industriju i preduzetništvo

Uprkos smanjenju učešća u ukupnoj ekonomskoj aktivnosti u Crnoj Gori, sektor prerađivačke industrije je i dalje jedan od značajnijih sektora industrijske proizvodnje u crnogorskoj privredi. U cilju kontinuiranog praćenja stanja u sektoru prerađivačke industrije, kroz **Informaciju o stanju u sektoru prerađivačke industrije** dato je aktuelno stanje, trendovi kretanja u okviru pojedinačnih podsektora prerađivačke industrije i mjere za podsticanje sektora prerađivačke industrije.

Kao nastavak tih aktivnosti, urađena je **Strategija razvoja prerađivačke industrije Crne Gore 2014 - 2018**, sa ciljem da, osim što definiše strateške sektore prerađivačke industrije, doprinese društveno-ekonomskom razvoju Crne Gore, stvaranjem uslova koji će svim djelovima zemlje omogućiti jačanje konkurentnosti i realizaciju sopstvenih razvojnih potencijala. Ujedno, ovom strategijom se utvrđuju pravci daljeg razvoja prerađivačke

industrije, sa posebnim osvrtom na dva strateška sektora, koji imaju značajno učešće u ukupnoj industrijskoj proizvodnji.

Informacijama o praćenju realizacije zaključaka vezanih za **KAP** Vlada Crne Gore redovno je informisana o stanju i problematici poslovanja KAP-a i RBN, kao i realizaciji zaključaka Skupštine Crne Gore.

U sklopu aktivnosti kojima je koordiniralo Ministarstvo ekonomije, na osnovu obaveza utvrđenih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, u nadležnosti rukovodnih timova Direktorata za industriju i preduzetništvo pripremljeni su potrebni materijali za podgrupe **6** –Privredna društva i **20** – Industrijska i preduzetnička politika. Kao rezultat intenzivnog rada na pregovaračkim poglavljima Crna Gora je **18. decembra otvorila pregovaračka poglavlja 6 i 20**. Na području Privrednog prava, Crna Gora dostigla je zadovoljavajući stepen usklađenosti sa pravnim tekovinama EU. Kada je riječ o poglavlju 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, zaključeno je da je crnogorsko zakonodavstvo u velikoj mjeri usklađeno sa pravnim tekovinama EU i da Crna Gora ima značajan administrativni kapacitet da podrži preduzeća i poboljša poslovni ambijent.

Informacijom o efektima učešća Crne Gore u programu EU „Posebni program za preduzetništvo i inovacije (EIP) u okviru Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP)“ sa predlogom uključenja u program **COSME (2014-2020)**, ukazano je da učešćem u programu EIP/CIP ostvareni su pozitivni efekti i definisan nastavak započetih programskih aktivnosti u okviru budućeg programa COSME.

Takođe, u posmatranom periodu, pripremljeni su predlozi **Pravilnika o bezbjednosti mašina** i **Pravilnika o označavanju djelova obuće**.

Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju

Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju je tokom 2013. godine radio na daljem usaglašavanju nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, kao i na izradi drugih dokumenata u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore i to u oblastima: intelektualne svojine, zaštite konkurencije, zaštite potrošača i infrastrukture kvaliteta. Najznačajni propisi koji su proizašli iz rada Direktorata su: Predlog zakona o zaštiti potrošača, Predlog zakona o opštoj bezbjednosti proizvoda, Predlog zakona o nadzoru nad tržištem i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o žigu.

Osim na izradi zakona i podzakonskih akata, predstavnici Direktorata za unutrašnje tržište i konkurenciju u toku 2013. godine dali su svoj aktivan doprinos u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji kroz članstvo u radnim grupama za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore EU, kroz učešće na bilateralnom skriningu i dva tehnička sastanka u okviru Poglavlja I - Slobodno kretanje roba i na bilateralnom skriningu za Poglavlje XXVIII – Zaštita potrošača i zdravlja, učešće u izradi Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2014-2018, kao i kroz učešće u izradi Pregovaračke pozicije Crne Gore za poglavlje VII – Pravo intelektualne svojine.

Aktivno se radilo i na realizaciji obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koje se odnose na: politiku konkurencije, slobodno kretanje roba, intelektualnu svojinu i zaštitu potrošača.

Predstavnici direktorata aktivno su učestvovali u:

- radu Komisije za praćenje realizacije Nacionalnog programa zaštite potrošača 2012-2015;
- radu Koordinacionog tijela za tržišni nadzor Vlade Crne Gore;
- projektu IPA 2010 “Zaštita potrošača i tržišni nadzor”;
- projektu IPA 2011 Infrastruktura kvaliteta i metrologija
- regionalnom projektu IPA 2011 - Jačanje infrastrukture kvaliteta na Zapadnom Balkanu i Turskoj;

U toku prethodne godine nastavljena je kontinuirana saradnja sa svim institucijama čije politike su u nadležnosti Direktorata za unutrašnje tržište i konkurenciju, i to: Zavodom za metrologiju, Zavodom za intelektualnu svojinu, Agencijom za zaštitu konkurencije, Institutom za standardizaciju Crne Gore i Akreditacionim tijelom Crne Gore.

Direktoratu za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom

Sektor za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom je radio na daljem usaglašavanju nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, kao i na izradi drugih dokumenata u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore i to u oblastima: spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremeom i nevojnim ubojnim sredstvima, spoljne trgovine robama, slobodnim zonama, stranim investicijama. S obzirom na Zaključak Vlade, u vezi donošenja novih akata i potrebe njihovog usaglasavanja sa misljenjem eksperata Evropske komisije došlo je do odlaganja donošenja većeg boja predviđenih akata za narednu 2014. godinu. Takođe, Sektor za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom je imao niz aktivnosti van obaveza utvrđenih Planom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu koje se odnose na: harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, potpisivanju Deklaracija o bilateralnoj i ekonomskoj saradnji sa Italijom, Rumunijom, Hrvatskom, Strategije JIE 2020.

Predstavnici sektora su, u okviru EU programa saradnje u kontroli izvoza robe dvostruke namjene (Odluka Savjeta EU 2012/711/CFSP) nastavili intezivnu saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama na polju kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene. Takav oblik saradnje u bitnome je doprinio sticanju novih znanja i iskustava što za rezultat ima veću efikasnosti u oblasti kontrole kontrolisanom robom.

Tematski dio - Godišnji izvještaj o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene za 2012. godinu

2. Normativni dio

- Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i nevojnim ubojnim sredstvima,
- Izmjene i dopune Zakona o spoljnoj trgovini,
- Izmjene i dopune Zakona o slobodnim zonama,
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stranim investicijama.

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu

1. Tematski dio

- Deklaracija o konstitutivnom zajedničkom Savjetu za ekonomske odnose između Crne Gore i Italije potpisana je 16. septembra 2013. godine u Podgorici.
- Deklaracija o bilateralnoj saradnji između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Ministarstva ekonomije Republike Poljske je potpisana 25. oktobra 2013. godine u Podgorici.
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Rumunije potpisan je 27. novembra u Bukureštu.
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o ekonomskoj saradnji, potpisan 19. februar 2013. godine
- Strategija JIE 2020 usvojena je 21. novembra 2013. godine na Ministarskoj konferenciji u Sarajevu.

2. Normativni dio

- Odluka o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG“ br.25/13 od 4.juna 2013.godine);
- Odluka o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme („Sl. list CG“ br.43/13 od 13.septembra 2013.godine),
- Odluka o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG“ br.37/13 od 31.jula 2013.godine).

Direktorat za razvoj

Direktorat za razvoj je tokom 2013. god, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore, radio na pripremi Strategije regionalnog razvoja 2014.-2020. godine i izradi Strategija privlačenja stranih direktnih investicija 2013-2015. godine, kao i na sprovođenju Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godine

U okviru nadležnosti koje proizilaze iz Zakona o regionalnom razvoju pripremljen je Izvještaj o realizaciji Strategije regionalnog razvoja za 2012. godinu, uzeto je učešće u administriranju rada Partnerski savjet za regionalni razvoj, uspostavljena je elektronska baza podataka o razvojnim projektima koji se odnose na regionalni razvoj Crne Gore, pripremljena su i donešena više podzakonskih akata.

Takođe je uzeto učešće u izradi više podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti koji se odnose na pregovore sa EU u poglavlju 1- Sloboda kretanja robe.

Pored navedenog značajn doprinos je dat Aktivnostima na programiranju i implementaciji projekata finansiranih kroz Instrument predpristupne podrške – IPA i to u izradi Nacionalnog strateškog dokumenta za Crnu Goru (Country Strategy paper – CSP). Direkcija za implementaciju projekata finansiranih iz IPA fondova (PIU), je učestvovala u izradi Višekorisničkog strateškog dokumenta (Multy – Country Strategy Paper – MCSP) koji će predstavljati osnovu za programiranje regionalnih projekata. PIU jedinica je bila uključena u rad Zajedničkog nadzornog odbora (Joint Monitoring committee – JMC) za sve programe prekogranične saradnje kao i u radu Radnih tijela zaduženih za programiranje prekograničnih programa za period 2014-2020 (IPA II) koji će biti osnov za realizaciju projekata.

U cilju pripreme za prelazak na decentralizovano upravljanje IPA fondovima, pripremljena je kompletna interna dokumentacija za Ocjenu usklađenosti od strane PIU jedinice, a bila je predmet revizije EK, u okviru aktivnosti na dobijanju akreditacije za prelazak Crne Gore na decentralizovani menadžment u upravljanju sredstvima dobijenim iz EU fondova.

Aktivnosti koje se odnose na obaveze iz pregovora za poglavlje 1 – Sloboda kretanja roba odnosile su se na pripremanje materijala i učešće na sastancima eksplanatornog i bilateralnog skrininga, pripremanje materijala za dostavljanje odgovora na Upitnik EK u okviru pripreme sastanka za bilateralni skrining, *Učešće u izradi dokumenta »Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2014 – 2018 (PPCG)« i učešće u izradi »Strategije Crne Gore za primjenu pravne tekovine Evropske unije u oblasti slobode kretanja robe 2014-2018, i Akcionog plana za realizaciju navedene Strategije za 2014. godinu«*

Aktivnosti koje se odnose na obaveze iz pregovora za Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata odnosile su se na *Učešće u izradi dokumenta »Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2014 - 2018« i pripremanju materijala za dostavljanje odgovora na Upitnik o uspostavi nacionalnog sistema sa ciljem davanja smjernica o institucionalnom okviru za upravljanje instrumentima Kohezijske politike.*

IZVJEŠTAJI PO UNUTRAŠNjim ORGANIZACIONIM JEDINICAMA

DIREKTORAT ZA TRANSFORMACIJU I INVESTICIJE

1. Realizacija obaveza iz Programa Vlade Crne Gore za 2013. godinu

Sektor za transformaciju i privatizaciju je shodno Programu rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu pripremio i dostavio *‘Izveštaj na osnovu Plana podsticaja razvoja biznisa u Crnoj Gori’*.

2. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2012. godinu

Tematski dio

3. Program podsticaja razvoja malog i srednjeg biznisa u pojedinačnim biznis zonama

Vlada Crne Gore je 29. decembra 2011. godine usvojila 'Program podsticaja razvoja biznisa' kojim želi podstaći razvoj mikro i malih proizvodnih preduzeća na infrastrukturno opremljenom zemljištu, povećanje zaposlenosti u manje razvijenim opštinama, kao i aktiviranje kapitala domaćih i inostranih investitora koji bi prepoznali interes za sprovođenje i unapređenje ovog projekta.

Šest lokalnih samouprava je proglasilo biznis zone otvorenim za ulaganja, i to: Cetinje, Berane, Kolašin, Nikšić, Ulcinj i Bijelo Polje. Sve navedene opštine, izuzev Ulcinja, su definisale i usvojile paket olakšica za potencijalne investitore koji se odluče da posluju u okviru navedenih biznis zona.

Investitorima je u biznis zonama omogućen prostor za neometano poslovanje, lakše otpočinjavanje obavljanja djelatnosti po principu one stop shop sistema, kao i unaprijed definisane poreske i administrativne olakšice na državnom nivou i nivou lokalne samouprave.

Aktivnosti u 2013. godini

Cetinje II – prostor pored magistrale CT – BD (greenfield zona)

- Lokalna samouprava je sa privatnim partnerom sklopila javno-privatno partnerstvo; dogovoreno je da se otpočne sa radom na ravnanju terena oko 100.000 m² koji je proglašen biznis zonom;

Nikšić: Inicijativa za proglašenje Greenfield područja biznis zonom

- Lokalna samouprava je na inicijativu Ministarstva ekonomije spremna da analizira i proglasi novu biznis zonu, čiji je prostor smješten van urbane gradske cjeline; riječ je o Greenfield prostoru na području mjesta Vilusi; očekuje se odgovor od sekretara za finansije i Agencije za urbanizam i planiranje Opštine Nikšić.

Berane: Biznis zona Rudeš

- Završena Lokalna studija lokacije; dobili su pozitivno mišljenje od svih nadležnih institucija i očekuje se da će krajem septembra biti usvojena na Skupštini Opštine.
- Delegacija Evropske Unije je odobrila sredstva za opremanje i otvaranje Biznis inkubatora-

Bijelo Polje: proglašenje novih zona

Opština Bijelo Polje je na Skupštini Opštine proglasila 4 biznis zone, i to: Nedakusi, Cerovo, Vraneška dolina i Bistrička dolina.

Takođe, donijeta je i Odluka o olakšicama za privredna društva i preduzetnike koji posluju u okviru biznis zona 'Nedakusi' i 'Cerovo'. Olakšice koje će se pružati od strane Lokalne samouprave odnose se na:

- oslobađanje od plaćanja naknade za korišćenje putnog zemljišta;
- oslobađanje od plaćanja naknade za uređivanje građevinskog zemljišta;
- oslobađanje od plaćanja prireza na poreza na dohodak fizičkih lica;
- oslobađanje od plaćanja poreza na nepokretnosti iznad 0,1% od tržišne vrijednosti nepokretnosti.

Projekat je do sada uspješno predstavljen pojedinim investitorima iz Austrije, Češke, Švajcarske, Italije, Turske, Kine i drugih zemalja, pri čemu je već dogovorena saradnja sa nekim od njih za ulaganja u određene biznis zone.

4. Promocija investicionih ulaganja

U cilju promocije investicionih ulaganja u Crnoj Gori, pripremljen je update Vodiča za investiciona ulaganja (INVESTMENT GUIDE) u elektronskoj verziji, kao i elektronska verzija brošure 'Why to invest in Montenegro?'. Vodič sadrži informacije o poslovnom ambijentu, poreskim i administrativnim olakšicama i pravnom okviru u Crnoj Gori.

Održani su brojni sastanci sa stranim investitorima, prilikom kojih su im predstavljeni projekti iz oblasti industrije i energetike.

5. Privatizacija i transformacija

Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa Savjetom za privatizaciju i kapitalne projekte radilo na nastavku praćenja procesa privatizacije.

U Sektoru za transformaciju i investicije se radilo na praćenju privatizacionih ugovora gdje je jedan od potpisnika bila Vlada Crne Gore, a prije svega za preduzeća 'MMK Standard' AD Nikšić, 'Polimka' AD Berane i '4. Novembar' AD Mojkovac.

Takođe, Sektor je bio zadužen za obezbjeđivanje dokumentacije iz arhive Agencije za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja, koja se prije svega odnosila na transformaciju preduzeća, a u svrhu omogućivanja sadašnjim vlasnicima privatizovanih preduzeća da u skladu sa Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima u zakonski regulisanom postupku izvrše upis vlasništva nad zemljištem.

Ministarstvo ekonomije će u okviru svojih nadležnosti, a u saradnji sa Savjetom za privatizaciju i kapitalne projekte nastaviti da radi na praćenju realizacije obaveza iz privatizacionih ugovora, stvaranju uslova za realizaciju tekućih i početak novih privatizacija, projekata zajedničkog ulaganja, izdavanja zemljišta u dugoročni zakup, turističkih valorizacija određenih lokaliteta itd.

6. Međunarodne i ostale aktivnosti

U saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, investicioni projekti su predstavljeni na biznis forumima organizovanim u saradnji sa udruženjima privrednika Kosova i Jermenije, dok su u saradnji sa Unijom poslodavaca Crne Gore, investicioni projekti Ministarstva ekonomije predstavljeni privrednim organizacijama Rusije.

Ostvarena je saradnja sa organizacijom Konfindustrija Italije.

DIREKTORAT ZA ENERGETIKU

Aktivnosti i rad Direktorata za energetiku tokom 2013. godine odvijali su se u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu i utvrđenim nadležnostima i obavezama koje proističu iz Zakona o energetici, drugih zakona, Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine, podzakonskih akata i drugih propisa.

1. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade CG za 2013. godinu

Tematski dio

U toku 2013. godine realizovane su sljedeće obaveze utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu: Informacija o realizaciji tendera za davanje koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju malih hidroelektrana (04. april 2013. godine);

Informacija o aktivnostima na projektima valorizacije postojećih energetske potencijala (27. jun 2013. godine);

Predlog energetske bilansa Crne Gore za 2014. godinu s Predlogom odluke (18. decembar 2013. godine).

2. Aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu

2.1. Tematski dio

Informacija o realizaciji projekata iz oblasti obnovljivih izvora energije

Izveštaj o višednevnom prekidu u snabdijevanju električnom energijom pojedinih gradova na sjeveru Crne Gore u periodu od 15.1. do 3.2.2013. godine

Informacija o realizaciji ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotocima Babinopoljska i Tušina, s Predlogom aneksa 1 ugovora o koncesiji i Predlogom sporazuma o raskidu ugovora

Informacija o realizaciji ugovora o koncesiji po kombinovanom DBOT aranžmanu za istraživanje vodotoka Bistrica i Bjelojevička i tehno-ekonomsko korišćenje vodnog energetske potencijala za proizvodnju električne energije u malim hidroelektranama s predlozima aneksa ugovora

Predlog za dopunu Zaključka Vlade broj 03-9821/3 od 13. oktobra 2011. godine, sa sjednice od 6. oktobra 2011. godine

Mišljenje o navodima sadržanim u Inicijativi za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba člana 159 stav 6 i člana 190 stav 1 tačka 1 i stav 3 istog člana Zakona o energetici („Službeni list CG“, broj 28/10) koju je podnio Duško Stojanović iz Trešnjeva kod Andrijevice

Predlog mišljenja na Predlog deklaracije o ubrzanom razvoju energetike Crne Gore /predlagači poslanici Demokratskog fronta/
Nacrt strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine sa Nacrtom strateške procjene uticaja na životnu sredinu i Predlogom programa javne rasprave
Zahtjev za davanje saglasnosti Vlade Crne Gore u skladu sa članom 4 stav 1 Odluke o kriterijumima za utvrđivanje visine naknade za rad članova radnog tijela ili drugog oblika rada („Službeni list“ CG, br. 26/12 i 34/12)
Informacija o realizaciji Ugovora o koncesiji po kombinovanom DBOT aranžmanu za istraživanje vodotoka Bistrica br. 01-846/2 i Ugovora o koncesiji po kombinovanom DBOT aranžmanu za istraživanje vodotoka Bjelojevička br. 01-849/2
Informacija o realizaciji Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Trepačka rijeka s Predlogom aneksa 1 Ugovora
Informacija o pripremi javnog nadmetanja za davanje koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju malih hidroelektrana u Crnoj Gori s Predlogom koncesionog akta, Izvještajem sa javne rasprave i pratećom tenderskom dokumentacijom
Izveštaj o postupku davanja koncesije na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane "Piševska rijeka" na vodotoku Piševska rijeka, sa Predlogom odluke o davanju koncesije i Predlogom ugovora o koncesiji
Izveštaj o postupku davanja koncesije na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane "Rijeka Reževića" na dijelu vodotoka Reževića rijeka s Predlogom odluke i Predlogom ugovora
Predlog mišljenja na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici, koji su Skupštini Crne Gore podnijeli poslanici Aleksandar Damjanović, Filip Vuković, Damir Šehović, Nebojša Medojević, Strahinja Bulajić i Milutin Đukanović
Predlog platforme za učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Savjeta ministara Energetske zajednice i sastanku kopredsjedavajućih Mješovite komisije o ekonomskoj saradnji između CG i Srbije, u Beogradu, 24. oktobra 2013. godine
Izveštaj o usaglašenosti zakona i propisa sa odredbama Sporazuma o Energetskoj povelji, Izveštaj o investicionoj klimi i izuzećima od nacionalnog tretmana i Izveštaj o energetskoj efikasnosti
Informacija o pripremi javnog nadmetanja za davanje koncesija za korišćenje vodotoka Kutska i Mojanska rijeka za izgradnju malih hidroelektrana s Predlogom koncesionog akta, Izvještajem sa javne rasprave i Tenderskom dokumentacijom
Predlog za izmjenu Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu u dijelu koji se odnosi na pripremu Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine
Predlog za izmjenu Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu u dijelu koji se odnosi na pripremu Programa razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije
Informacija o realizaciji Ugovora o koncesiji po kombinovanom DBOT aranžmanu za istraživanje vodotoka Crnja i tehnno-ekonomsko korišćenje vodnog energetskeg potencijala za proizvodnju električne energije
Informacija o statusu aktivnosti na projektu povezivanja Crne Gore i Italije podmorskim kablom jednosmjernje struje

2.2 Normativni dio

U toku 2013. godine realizovane su sljedeće obaveze koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu:

Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o energetici (10. januar 2013. godine)

IV ZNAČAJNI PROJEKTI

Projekat izgradnje hidroelektrana na Morači

Prema postojećoj tehničkoj dokumentaciji EPCG, sistem hidroelektrana na Morači obuhvata četiri elektrane: HE Andrijevo, HE Raslovići, HE Milunovići i HE Zlatica, ukupne instalisane snage 238 MW i procijenjene prosječne godišnje proizvodnje 694 GWh.

Na osnovu usvojenih strateških dokumenata: Vodoprivredne osnove Crne Gore (2001. godina), Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine (2007. godina), Akcionog plana 2008-2012. godina za realizaciju Strategije razvoja energetike (2008. godina), Prostornog plana Crne Gore do 2020. godine (2008. godina), kao i brojnih analiza, studija i dokumentacije koju su u prošlosti radili EPCG, kao nacionalna elektroprivredna kompanija, i Ministarstvo ekonomije, pristupilo se razvoju Projekta izgradnje hidroelektrana na Morači kroz međunarodni dvostepeni tenderski postupak dodjele koncesije.

Ministarstvo ekonomije je 26.02.2010. godine objavilo Javni oglas za pretkvalifikaciju za davanje koncesije za hidroelektrane na Morači. S obzirom da u roku za dostavljanje ponuda (30.09.2011. godine) nijedan kvalifikovani ponuđač nije dostavio ponudu, Vlada Crne Gore je 10.11.2011. godine proglasila tenderski postupak neuspjelim. Nakon toga, kroz saradnju Ministarstva ekonomije i EPCG realizovane su određene aktivnosti, ali nije ostvaren značajniji napredak na ovom projektu.

U međuvremenu, predstavnici Ministarstva ekonomije su obavili razgovore sa više potencijalnih investitora iz Italije, Turske, Azerbejdžana i Kine u vezi dostavljanja njihove ponude za izgradnju HE na Morači. U tu svrhu, svima njima dostavljena je odgovarajuća dokumentacija za HE na Morači, ali ni od jednog od njih nakon toga nije dobijena ponuda, pa čak ni bilo kakav zahtjev za razjašnjenje dostavljene dokumentacije.

Projekat izgradnje HE Komarnica

Strateškim dokumentima: Vodoprivredna osnova Crne Gore (2001. godina), Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine (2007. godina), Akcioni plan 2008-2012. godina za realizaciju Strategije razvoja energetike (2008. godina), Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine (2008. godina), Nacrt strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine (2013. godina) predviđena je izgradnja HE Komarnica.

Tehničkom dokumentacijom koja je izrađena 1973. godine HE Komarnica je planirana kao čeona hidroelektrana sa akumulacijom u slivu rijeke Pive, zapremine 260 miliona m³ sa kotom normalnog uspora 816 mnm, lučnom betonskom branom visine 176 m, pribranskom mašinskom zgradom, dva agregata instalisane snage 168 MW i prosječne godišnje proizvodnje 232 GWh. Predviđeni period izgradnje bio je šest godina, a procijenjeni troškovi oko 183 miliona €.

U toku javne rasprave na Nacrt detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i Nacrt izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, koja je realizovana u maju i junu 2012. godine, došlo se do saznanja da treba sniziti kotu normalnog uspora akumulacije sa 816 mnm na 810 mnm. Varijanta sa kotom 816 mnm je povoljnija od varijante sa kotom 810 mnm sa tehničkog i ekonomskog aspekta, ali je nepovoljnija u pogledu zaštite životne sredine. Naime, varijanta sa kotom 810 mnm nema nikakav uticaj na kanjon Nevidio (koji bi u varijanti sa kotom 816 mnm bio poplavljen), niti na Šavnik (koji bi u varijanti sa kotom 816 mnm bio ugrožen u slučaju velikih voda). U oktobru 2013. godine Ministarstvo održivog razvoja i turizma je Ministarstvu ekonomije dostavilo radne verzije predloga Detaljnog prostornog plana i finalnog Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, prema kojima bi HE Komarnica sa kotom normalnog uspora 810 mnm imala akumulaciju zapremine 196,4 miliona m³, dva agregata instalisane snage 172 MW i prosječnu godišnju proizvodnju 227 GWh. Troškovi izgradnje su procijenjeni na 179 miliona €.

Nakon što su krajem 2011. godine završeni istražni radovi, urađena je i revidovana Hidrološka studija, dok je Elaborat o rezultatima geoloških istraživanja, koji je trebao biti urađen do sredine 2012. godine, završen u julu 2013. godine. U toku su aktivnosti EPCG i Elektroprivrede Srbije na formiranju zajedničke komisije koja će izvršiti reviziju Elaborata. U prethodnom periodu, predstavnici Ministarstva ekonomije su obavili razgovore sa potencijalnim investitorima iz Italije, Turske, Azerbejdžana i Kine u vezi dostavljanja njihove ponude za izgradnju HE Komarnica. U tu svrhu, svima njima dostavljena je odgovarajuća dokumentacija za HE Komarnica, ali ni od jednog od njih nakon toga nije dobijena ponuda, pa čak ni bilo kakav zahtjev za razjašnjenje dokumentacije. Najozbiljniji razgovori obavljani sa Sinohydro Corporation Limited iz Kine, od koga je dobijena informacija da ponudu ne mogu uraditi prije nego što im se dostavi Elaborat o rezultatima geoloških istraživanja.

Projekat izgradnje malih hidroelektrana

U toku 2013. godine sprovedene su aktivnosti u okviru projekata izgradnje malih hidroelektrana snage do 10 MW koji se realizuju na osnovu 9 ugovora o koncesiji zaključenih u toku 2008. i 2010. godine nakon sprovedenih javnih nadmetanja i 4 ugovora o koncesiji zaključenih na osnovu energetske dozvola za izgradnju malih hidroelektrana snage do 1 MW.

Prema ugovorima o koncesiji zaključenim na osnovu prvog i drugog tendera, predviđena je izgradnja 26 malih hidroelektrana, ukupne instalisane snage oko 45 MW, sa planiranom godišnjom proizvodnjom od oko 146 GWh. U prethodnom periodu je došlo do kašnjenja u realizaciji nekih projekata. Kašnjenje je jednim dijelom uzrokovano propustima koncesionara, a drugim dijelom zbog nemogućnosti izgradnje malih hidroelektrana kako je to definisano ugovorom. U skladu sa tim, Vlada Crne Gore je raskinula 4 Ugovora o koncesiji koji su se odnosili na sljedeće vodotoke: Bistrica, Bjelojevička, Vrbnica i Tušina.

U skladu sa prihvaćenom dinamikom, realizovane su sljedeće aktivnosti u okviru projekata izgradnje malih hidroelektrana:

u martu 2013. godine puštena je u probni rad mHE „Jezerštica“ na vodotoku Bistrica (Opština Berane), a upotrebna dozvola za ovu mHE izdata je 10.10.2013. godine; Regulatorna agencija za energetiku je u novembru 2013. godine izdala rješenje kojim se utvrđuje status povlašćenog proizvođača električne energije za mHE „Jezerštica“;

završena je izgradnja mHE „Vrelo“ na vodotoku Vrelo;

08.08.2013. godine izdata je građevinska dozvola za izgradnju mHE „Raštak“ na vodotoku Raštak i završeni građevinski radovi na izgradnji vodozahvata;

19.07.2013. godine izdate su građevinske dozvole za izgradnju dvije mHE na vodotoku Babinopoljska i završen je postupak eksproprijacije za potrebe izgradnje istih;

03.12.2013. godine izdata je građevinska dozvola za izgradnju mHE na vodotoku Trepačka rijeka;

22.11.2013. godine izdati su urbanističko-tehnički uslovi (UTU) za izgradnju dvije mHE na vodotoku Murinska rijeka;

23.07.2013. godine izdati su UTU za izgradnju mHE na vodotoku Ljeviška rijeka.

U toku 2013. godine izdato je 5 energetske dozvole za izgradnju malih hidroelektrana snage do 1 MW (mHE „Temko 1“, mHE „Temko 2“, mHE „Piševska rijeka“, mHE „Raštak 2“ i mHE „Rijeka Reževića“).

Ministarstvo ekonomije je 11. jula 2013. godine objavilo novi tender za davanje koncesija za izgradnju mHE na 8 vodotoka, i to: Bukovica, Bijela, Bistrica (pritoka Ljuboviđe), Kraštica, Velička rijeka, Đurička rijeka sa pritokama, Kaludarska i Vrbnica. Krajnji rok za podnošenje ponuda bio je 18.11.2013. godine, nakon čega je Tenderska komisija pristupila otvaranju ponuda, ocjeni podobnosti ponuđača i vrednovanju ponuda. Dostavljeno je ukupno 10 ponuda za 5 vodotoka. Nakon završenog vrednovanja ponuda, Tenderska komisija je krajem godine objavila rang liste ponuđača. Prema dostavljenim idejnim rješenjima prvorangiranih ponuđača, ukupna instalisana snaga na vodotocima je 11,672 MW, sa procijenjenom ukupnom godišnjom proizvodnjom električne energije od 42,128 GWh.

Društvo „Green Solutions“ DOO Podgorica je 18.07.2013. godine Ministarstvu ekonomije podnijelo inicijativu za pokretanje postupka davanja koncesija za izgradnju malih hidroelektrana na vodotocima Kutska i Mojanska rijeka u Opštini Andrijevica. U skladu sa zaključkom Vlade CG sa sjednice od 31.10.2013. godine, Ministarstvo ekonomije je 22.11.2013. godine objavilo javni oglas i sprovelo postupak javnog nadmetanja za davanje koncesija za korišćenje vodotoka Kutska i Mojanska rijeka za izgradnju malih hidroelektrana. S obzirom da je samo jedan ponuđač (Konzorcijum „Kutska i Mojanska“) dostavio ponude za oba vodotoka i da je ispunio sve neophodne uslove propisane Tenderskom dokumentacijom, isti je stekao status prvorangiranog ponuđača. Prema dostavljenim idejnim rješenjima prvorangiranog ponuđača, ukupna instalisana snaga planiranih mHE na oba vodotoka je 8,592 MW, a ukupna procijenjena godišnja proizvodnja električne energije 34,3 GWh.

Projekat izgradnje vjetroelektrana

U oblasti korišćenja energije vjetra za proizvodnju električne energije u toku je realizacija dva projekta, i to: Projekat izgradnje VE Krnovo i Projekat izgradnje VE Možura. Ugovori o zakupu zemljišta i izgradnji vjetroelektrana na lokalitetima Krnovo i Možura zaključeni su 2010. godine.

4.1 Projekat izgradnje VE Krnovo

Elektroenergetska saglasnost za priključenje VE Krnovo ukupne instalisane snage 72 MW izdata je od strane CGES-a u avgustu 2012. godine. Zbog odobrenog povećanja instalisane snage VE Krnovo i izmijenjenog mjesta priključenja na elektroenergetski sistem, investitor je pripremio i dostavio Ministarstvu održivog razvoja i turizma dokumentaciju potrebnu za izdavanje inoviranih urbanističko-tehničkih uslova, a isti su izdati 10.05.2013. godine, nakon čega je investitoru počeo da teče period zakupa u skladu sa Ugovorom.

Na sjednici od 15. novembra 2012. godine Vlada je donijela Odluku o utvrđivanju javnog interesa za eksproprijaciju nepokretnosti za izgradnju VE Krnovo na teritoriji opština Nikšić, Šavnik i Plužine. U skladu sa Odlukom o proglašenju javnog interesa, Uprava za nekretnine, PJ Nikšić, Šavnik i Plužine su izvršile cjelokupnu procjenu vrijednosti nepokretnosti koja se ekspropriše.

U toku postupka eksproprijacije izlaskom na teren su uočene određene nepravilnosti, pa je bilo neophodno izvršiti izmjenu i dopunu Elaborata eksproprijacije. Investitor je u decembru 2013. godine dostavio dopune Elaborata eksproprijacije na osnovu kojih je usaglašen tekst dopune odluke o proglašenju javnog interesa za potrebe izgradnje VE Krnovo. U narednom periodu se očekuje da se za nepokretnosti obuhvaćene dopunom odluke sprovede postupak eksproprijacije, nakon čega će investitor predati zahtjev za izdavanje građevinske dozvole.

4.2 Projekat izgradnje VE Možura

Elektroenergetska saglasnost za priključenje VE Možura instalisane snage do 46 MW izdata je od strane CGES-a u julu 2012. godine.

Uzimajući u obzir imovinsko-pravne odnose, a u cilju što većeg korišćenja državnog zemljišta, izmijenjeni su trasa dalekovoda i lokacija trafostanice gdje se VE Možura priključuje na elektroenergetski sistem, čime je u značajnoj mjeri, a moguće i potpuno isključena potreba za eksproprijacijom zemljišta privatnih vlasnika.

UTU koji su izdati na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore 5. novembra 2010. godine nijesu bili dovoljna osnova za dalju izradu projektne dokumentacije, s obzirom da mjesto priključenja VE Možura na elektroenergetski sistem nije bilo definisano od strane CGES-a. Kako su u međuvremenu izmijenjeni trasa dalekovoda i lokacija TS potrebne za priključenje VE Možura na elektroenergetski sistem i definisano konačno mjesto priključka izdavanjem elektroenergetske saglasnosti, ukazala se potreba da se izmijene i dopune izdati UTU i shodno tome zaključi aneks Ugovora. Pripremljen je Aneks 1 Ugovora o zakupu zemljišta i izgradnji vjetroelektrane na lokalitetu Možura, koji je Vlada prihvatila na sjednici od 4. oktobra 2012. godine, a koji je potpisan 29.01.2013. godine. Zaključenim Aneksom je između ostalog definisano da investitor, s obzirom da se radi o konzorcijumu, treba da osnuje zajedničko preduzeće u Crnoj Gori, najkasnije do 3. marta 2013. godine. U skladu sa Ugovorom osnovano je zajedničko preduzeće u Crnoj Gori pod nazivom "Možura Wind Park" DOO (udio u društvu 99 % "FERSA ENERGIAS RENOVBLES ,S.A", a 1% "ČELEBIĆ" DOO).

Takođe Aneksom 1 Ugovora je predviđeno da će se pod datumom donošenja prostorno-planske dokumentacije podrazumijevati datum izdavanja inoviranih UTU. Inovirani UTU za izgradnju VE Možura izdati su 07.06.2013. godine. U skladu sa Ugovorom i Aneksom 1 Ugovora investitor je u januaru 2014. godine podnio zahtjev za izdavanje građevinske dozvole.

Projekat izgradnje podmorskog interkonektivnog kabla jednosmjerne struje između elektroenergetskih sistema Crne Gore i Italije

Nakon donošenja Detaljnog prostornog plana za projekat tokom 2013. godine nastavljene su dalje aktivnosti na projektu povezivanja elektro-energetskih sistema Crne Gore i Italije i to uspostavljanje javnog interesa, obezbjeđivanje zemljišta potrebnog za realizaciju projekta, obezbjeđivanje kreditnih sredstava od strane CGES-a potrebnih za realizaciju projekta, angažovanje glavnog izvođača od strane CGES-a za izvođenje radova TS Lastva u skladu sa međunarodnim procedurama, priprema, objavljivanje i evaluacija tendera za angažovanje glavnog izvođača od strane CGES-a za izgradnju dalekovoda 400 kV i 2x400 kV Lastva –Čevo i priprema tenderske dokumentacije za objavljivanje tendera za angažovanje izvođača za dalekovod 400 kV dionica Čevo-Pljevlja.

DIREKTORAT ZA ENERGETSKU EFIKASNOST

1. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade CG za 2013. godinu

Tematski dio

U toku 2013. godine realizovane su sve obaveze utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu:

Akcioni plan energetske efikasnosti za period 2013-2015. godina u kojem je, pored ostalog, dat i Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana energetske efikasnosti u 2012. godini,

Operativni plan poboljšanja energetske efikasnosti organa državne uprave za 2014. godini.

1.2 Normativni dio

U normativnom dijelu, Programa rada Vlade CG za 2013. godinu, bilo je predviđeno donošenje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetskej efikasnosti.

U vezi sa tim, Direktorat za energetskej efikasnost je pristupio izmjenama i dopunama ovog akta i sačinio Predlog zakona o efikasnom korišćenju energije, a koji je dostavio Vladi na utvrđivanje u III kvartalu 2013. godine.

2. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu.

2.1 Tematski dio

U 2013. godini, u cilju obezbjeđenja uslova za adekvatno praćenje realizacije aktivnosti predviđenih Akcionim planom energetske efikasnosti, u okviru GIZ-ORF regionalnog projekta, nastavljene su aktivnosti na jačanju kapaciteta Direktorata za energetskej efikasnost u pogledu monitoringa i verifikacije ušteda energije.

Direktorat za EE je radio na ažuriranju Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, koja se odnosi na problematiku energetske efikasnosti, kao i ažuriranju drugih strateških dokumenata, a koji su blisko povezani sa problematikom energetske efikasnosti (Predpristupni ekonomski program za Crnu Goru za period 2012-2015 -

PEP, Nacionalna strategija upravljanja otpadom, Strategija regionalnog razvoja za period 2014-2020. godina, Akcioni plan implementacije Nacionalne strategije održivog razvoja, Izvještaj o stanju uređenja prostora za 2013. godinu, Izvještaj o realizaciji nacionalnog akcionog plana zaštite potrošača u 2012. godini, Nacionalni akcioni plan zaštite potrošača za 2013. godinu).

Direktorat za EE je aktivno učestvovao u pripremi i davanju mišljenja na nacрте i predloge zakona i drugih propisa koje su pripremali drugi organi, i takođe radio na realizaciji mjera i aktivnosti za povećanje energetske efikasnosti na nivou države, kao i koordinaciju i praćenju mjera koje se provode na lokalnom nivou. Takođe, veoma su značajne aktivnosti na pripremi, realizaciji i praćenju promotivnih EE projekata koji se finansiraju iz namjenskih grantova i zajmova od strane međunarodnih finansijskih institucija, a što je šire elaborirano u nastavku ovog izvještaja. Ove aktivnosti će biti detaljnije prikazane u izvještaju o realizaciju Akcionog plana EE u 2013. godini.

2.2 Normativni dio

U cilju uspostavljanja osnovnog pravnog okvira u oblasti energetske efikasnosti na strani finalne potrošnje, kao i harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, Ministarstvo ekonomije je, na osnovu Zakona o energetske efikasnosti, u toku 2013. godine donijelo sljedeća podzakonska akta:

Pravilnik o minimalnim zahtjevima energetske efikasnosti zgrada („Sl. list CG“, br. 23/2013 od 27.05.2013. god.),
Pravilnik o sertifikovanju energetske karakteristika zgrada („Sl. list CG“, br. 23/2013 od 27.05.2013. god.),
Pravilnik o metodologiji vršenja energetske pregleda zgrada („Sl. list CG“, br. 23/2013 od 27.05.2013. god.),
Pravilnik o programu obuke za energetske preglede, sadržaju zahtjeva za izdavanje ovlaštenja i registra ovlašćenih lica („Sl. list CG“, br. 24/2013 od 31.05.2013. god.),
Pravilnik o redovnim energetske pregledima sistema za klimatizaciju i grijanje („Sl. list CG“, br. 24/2013 od 31.05.2013. god.).

3. Međunarodne i ostale aktivnosti

- U 2013. godini objavljen je tender za izbor konsultanta za realizaciju projekta „Održiva upotreba energije“, sa ciljem uvođenja mjera energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije u sektoru saobraćaja, a koji se finansira od strane EU kroz IPA 2011. Tenderski postupak je poništen iz razloga što niko od ponuđača nije ispunio tenderom propisane uslove.

- Predstavnicima Direktorata za EE su aktivno učestvovali u radu radne grupe za EE u okviru Energetske zajednice.
- Direktorat za EE je uzeo učešće u regionalnom projektu finansiranom od strane Evropske banke za razvoj (EBRD) i formirao je dvije međusektorske radne grupe, a koje zajedno sa angažovanim konsultantskim timovima rade na:

uspostavljanju okvira za ESCO projekte u Crnoj Gori;

uvođenju kriterijuma energetske efikasnosti u postupku javnih nabavki roba i usluga.

- U oktobru 2013. godine, u okviru saradnje sa Njemačkim društvom za međunarodnu saradnju (GIZ) i njegovim Otvorenim regionalnim fondom za energetske efikasnost (ORF-EE), izvršena je obuka prve grupe stručnjaka (auditora) za vršenje redovnih energetske pregleda sistema za grijanje i sistema za klimatizaciju, a koju je uspješno završilo 7 diplomiranih mašinskih inženjera.

- U toku 2013. godine, velika pažnja posvećena je podizanju javne svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti, te je nastavljena kontinuirana i sveobuhvatna javna kampanja. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.). Osim toga, putem javnih medija (dnevne novine, TV, radio, internet i sl.) plasiran je relativno veći obim promotivnog materijala u različitim oblicima (brošure, TV spotovi, reklame, članci, promotivne izložbe i dr.). Posebno je važno pomenuti sledeće inicijative:

Povodom 5. marta, svjetskog Dana energetske efikasnosti, Ministarstvo ekonomije organizovalo je Sajem energetske efikasnosti u tržnom centru Delta siti od 03. do 05. marta 2013. godine.

U okviru Sajma energetike (25.-29. septembar 2013. godine), Direktorat za energetske efikasnosti je imao štand na kojem je promoviso projekte vezane za domaćinstva. Takođe je organizovan i okrugli sto gdje su predstavljeni projekti i Strategija energetike.

Održan stručni skup na temu energetske efikasnosti u zgradarstvu, u organizaciji Ministarstva ekonomije, Privredne komore Crne Gore i Inženjerske komore. Skup je bio organizovan kako bi se stručna javnost upoznala sa nacrtima podzakonskih akata Zakona o energetske efikasnosti, a koji bliže uređuju oblast energetske efikasnosti zgrada.

Održan je stručni skup: „Regulatorni okvir u oblasti energetske efikasnosti zgrada“. Skup su organizovali NVO Građanska alijansa u partnerskoj saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstvom ekonomije, Privrednom komorom i Inženjerskom komorom Crne Gore.

Emitovanje mini serije pod nazivom "Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć", koja je snimljena u pet epizoda, a producirana je u okviru GIZ-ovog projekta "Unapređenje energetske efikasnosti u Crnoj Gori".

Osim navedenog, u organizaciji Direktorata za energetska efikasnost ili u organizaciji drugih relevantnih subjekata (NVO, tehnički fakulteti, specijalizovane kompanije i dr.), održano je više stručnih skupova na kojima su promovisani principi energetske efikasnosti, kao i tehnologije i znanja u ovoj oblasti.

Najvažniji projekti koji se realizuju u Direktoratu za energetska efikasnost

MEEP - Projekat energetske efikasnosti u Crnoj Gori

Direktorat za energetska efikasnost je zadužen za implementaciju projekta "Energetska efikasnost u Crnoj Gori", čiji je cilj povećanje energetske efikasnosti u zgradama javnog sektora, i to 9 obrazovnih i 6 zdravstvenih objekata. Finansiranje Projekta obezbijeđeno je iz kredita Svjetske banke u iznosu od 6,5 miliona €. Realizacija Projekta je počela u decembru 2008. godine.

Tokom 2013. godine, energetska su rehabilitovana četiri zdravstvena objekta (Specijalna bolnica "Vaso Ćuković" Risan, Specijalna bolnica "Dr Jovan Bulajić" Brezovik, Opšta bolnica Bijelo Polje i Institut za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore) i jedan obrazovni objekat (I i II faza Novog studentskog doma i studentski restoran u Podgorici). Dva puta je objavljen tender za dodjelu ugovora za montažu energetska efikasna svjetiljki u glavnoj zgradi Kliničkog centra. Međutim, zbog neispunjavanja zahtjeva iz tenderskog dokumenta, ponude su odbijene. Ponovo objavljivanje tendera je planirano za februar 2014. godine.

U cilju verifikacije aktivnosti na Projektu, tokom 2013. godine je sproveden tehnički monitoring i evaluacija (utvrđivanje ostvarenih energetska ušteda) i socijalni monitoring i evaluacija (utvrđivanje subjektivne percepcije krajnjih korisnika o zadovoljstvu unutrašnjim komforom i utvrđivanje nivoa informisanosti i upoznatosti sa energetska efikasnošću). Verifikovane uštede dobijene implementacijom mjera energetska efikasnosti (tehnički monitoring sproveden u 5 bolnica i 8 škola) su sljedeće:

ostvorena godišnja ušteda od 3.957.530 KWh

procijenjena godišnja finansijska ušteda 332.206 €

u zavisnosti od energetska karakteristika objekta, uštede u potrošnji energenata se kreću do 67%

procijenjeno godišnje smanjenje emisije CO₂ iznosi 1.436.738 kg

prost period otplate investicije iznosi 13,7 godina

Socijalni monitoring je sproveden na uzorku od sedam objekata: tri bolnice i četiri škole. U istraživanju je učestvovalo 840 korisnika obrazovnih objekata i 330 korisnika zdravstvenih objekata. Dobijeni podaci su pokazali da su aktivnosti na implementaciji mjera energetska efikasnosti u školama i bolnicama značajno uticale na povećanje zadovoljstva korisnika objekata unutrašnjim komforom, tj. uslovima boravka i rada u objektima.

	Učenici		Nastavnici	
	Prije primjene mjera EE	Nakon primjene mjera EE	Prije primjene mjera EE	Nakon primjene mjera EE
Kvalitet grijanja	Zadovoljni- 36,4%	Zadovoljni –95,8%	Zadovoljni –22,5%	Zadovoljni –97,5%
Vještačko osvetljenje	Zadovoljni – 76,4%	Zadovoljni –90,9%	Zadovoljni –65,0%	Zadovoljni –85,0%
“Dihtovanje” (zaptivanje) prozora	Zadovoljni –18,2%	Zadovoljni –98,5%	Zadovoljni –5,0%	Zadovoljni –100,0%
	Pacijenti		Medicinsko osoblje	
	Prije primjene mjera EE	Nakon primjene mjera EE	Prije primjene mjera EE	Nakon primjene mjera EE
Kvalitet grijanja	Zadovoljni – 72,4%	Zadovoljni –92,3%	Zadovoljni –53,3%	Zadovoljni –83,7%
“Dihtovanje” (zaptivanje) prozora	Zadovoljni –58,1%	Zadovoljni – 97,0%	Zadovoljni – 46,7%	Zadovoljni –83,9%
Vještačko osvetljenje	Zadovoljni –89,4%	Zadovoljni – 94,6%	Zadovoljni – 66,7%	Zadovoljni –80,6%

U decembru 2013. godine sa Svjetskom bankom je potpisan ugovor za nastavak realizacije Projekta u iznosu od 5 miliona €. Sredstva kredita biće utrošena na implementaciju mjera energetske efikasnosti u 12 do 14 zdravstvenih objekata. U toku je priprema projektne dokumentacije za rekonstrukciju Kliničkog centra Crne Gore i I seta objekata (Opšta bolnica Cetinje, Dom zdravlja Cetinje, Opšta bolnica Kotor i Dom zdravlja Kotor).

EEPPB - Program energetske efikasnosti u javnim zgradama

U januaru 2012. godine počela je realizacija projekta „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“ (EEPPB), koji se finansira iz sredstava Njemačke razvojne banke (KfW) u iznosu od 13 miliona eura, od čega su 1,5 milion eura bespovratna novčana sredstva). Planirano je da Program traje do juna 2014. godine. Kroz projekat će biti finansirana primjena mjera energetske efikasnosti u objektima koji su u nadležnosti Ministarstva prosvjete. Ovim projektom je predviđeno da se urade detaljni energetske pregledi, pripremi tehnička i tenderska dokumentacija za 30 objekata. Broj objekata koji će biti renoviran će zavisi od procijenjene vrijednosti radova, koja će se utvrditi nakon izrade tehničke dokumentacije.

Od početka realizacije projekta do sada sprovedene su sledeće aktivnosti:

izvršena je evaluacija 40 objekata sa aspekta mogućnosti primjene mjera energetske efikasnosti, kako bi se izvršio odabir 30 objekata koji će biti razmatrani u okviru projekta EEPPB;

izvršeno je snimanje postojećeg stanja svih 30 objekata i priprema podloga za vršenje detaljnih energetskih pregleda i izradu projekta;

obavljeni su detaljni energetske pregledi za 30 objekata;

urađena je projektna dokumentacija za 25 objekata;

pripremljena je tenderska dokumentacija, raspisan tender za izvođenje radova i završeni radovi na rekonstrukciji i adaptaciji prve grupe od 5 obrazovnih ustanova (OŠ "Salko Aljković", Pljevlja; OŠ "Vlado Milić", Podgorica; OŠ "Njegoš"- Spuž; OŠ "Maksim Gorki", Podgorica i OŠ "Vuk Karadžić", Podgorica.)

pripremljena je tenderska dokumentacija i raspisan tender za izvođenje radova za sljedećih 8 obrazovnih ustanova: OŠ "Jagoš Kontić", Nikšić; OŠ "Milija Nikčević", Nikšić; OŠ "Braća Ribar" Nikšić; OŠ "Mileva Lajović Lalatović", Nikšić; OŠ "Marsal Tito", Ulcinj; OŠ "Bratstvo i jedinstvo", Ulcinj; OŠ "Dašo Pavičić", Herceg Novi i Studentski dom "Spasic-Masera" Kotor.

MONTESOL

Ministarstvo ekonomije Crne Gore u saradnji sa partnerima - Programom zaštite životne sredine pri Ujedinjenim nacijama (UNEP) i italijanskim Ministarstvom životne sredine, kopna i mora (IMELS) u julu 2011. godine, otpočeo je projekat MONTESOL, koji ima za cilj uspostavljanje atraktivnog i održivog finansijskog mehanizma za obezbjeđivanje kredita za domaćinstva za ugradnju solarnih kolektora. Za potrebe MONTESOL projekta predviđena su sredstva u visini od 1 milion USD, koja su predviđena za implementaciju i subvencioniranje kamatne stope kod komercijalnih banaka. U 2012. godini, u okviru projekta je realizovan novi tender sa ciljem proširenja liste kvalifikovanih distributeri/instalatera sistema, u okviru kojega je 13 kompanija steklo uslov da postanu "kvalifikovani distributeri/instalateri" na ovom projektu. Poboľšan je i kreditni mehanizam na način da je maksimalni iznos kredita povećan na iznos od 5000 eura i uveden je fleksibilan period otplate do 7 godina. U sklopu kontinuiranih promotivnih aktivnosti, izrađen je i edukativni TV spot sa ciljem bolje promocije projekta i podizanja svijesti građana.

Nakon potpisivanja amandmana na sporazum o saradnji sa UNEP-om, period za implementaciju projekta je produžen do 31. decembra 2013, godine, a u toku je priprema novog amandmana, kako bi se dodatno produžio period za realizaciju projekta MONTESOL. Od početka implementacije projekta, instalirano je 116 solarnih sistema. U narednom periodu planirano je proširenje projekta i na određen broj pravnih lica iz turističkog sektora, gdje bi iznos kredita bio povećan (do 50000 €), sa periodom otplate do 7 godina i 0 % kamatne stope, za korisnike kredita.

SOLARNI KATUNI - instalacija fotonaponskih solarnih sistema na katunima

Ministarstvo ekonomije u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja realizuje projekat "Solarni katuni" koji ima za cilj da se na objektima koji se nalaze na katunima, a koji nisu povezani na električnu mrežu, postave solarni sistemi za proizvodnju električne energije. U 2012. godini instalirano je 87 sistema a u junu/julu 2013. godini instalirano je 102 fotonaponska sistema. Ministarstvo ekonomije je i u 2013. godini, za tu namjenu obezbijedilo 35.000 €, a Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja 15.000 €, ali iz objektivnih razloga, tender nije objavljen u 2013. godini tako da je Ministarstvo ekonomije i u 2014. godini predvidjelo sredstva za

implementaciju projekta, a tender za izbor firme koja će nabavljati i ugrađivati fotonaponske sisteme, će biti objavljen po usvajanu Plana Javnih nabavki za 2014. godinu, a ugradnja istih planirana je za jun/jul 2014. godine.

Implementacija preporuka regionalne studije o EE zgrada u Crnoj Gori

U 2012. godini Vlada Kraljevine Norveške je odobrila sredstva u iznosu 546,061.00 € za realizaciju projekta „Implementacija preporuka regionalne Studije o energetske efikasnosti zgrada u Crnoj Gori“. Cilj projekta je unapređenje implementacije zakonskih obaveza u oblasti energetske efikasnosti zgrada kroz: razvoj nacionalnog softvera za energetske preglede i sertifikovanje energetske karakteristika zgrada i uspostavljanje inventara zgrada u Crnoj Gori. Tender za izbor konsultantske firme objavljen je 18. oktobra 2013. godine, a kako bi se izašlo u susret svim zainteresovanim ponuđačima, i imajući u vidu da je pristigao značajan broj zahtjeva za pojašnjenjem tenderske dokumentacije, kao i potrebu da se izvrše izmjene u tenderskoj dokumentaciji, Ministarstvo ekonomije je 18.11.2013. godine, izvršilo izmjenu poziva za javno nadmetanje. Nakon izvršenih izmjena krajnji rok za dostavljanje ponuda bio je 16.12.2013. godine. Na tenderu je pet ponuđača predalo ponudu. Prema mišljenju Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda Ministarstva ekonomije, četiri ponude su ocijenjene kao nepotpune, a peta ponuda je bila potpuna, ali formalno pravno neispravna. Jedan od ponuđača se žalio Komisiji za kontrolu postupaka javnih nabavki, na osnovu toga Ministarstvo ekonomije kao naručilac predmetne javne nabavke prekida sve dalje aktivnosti do donošenja odluke po podnijetoj žalbi.

ENERGY WOOD

Ministarstvo ekonomije Crne Gore, u saradnji sa luksemburškom agencijom za razvojnu saradnju (Lux-Development), implementira program ENERGY WOOD, koji ima za cilj uspostavljanje atraktivnog i održivog finansijskog mehanizma za obezbjeđivanje beskamatnih kredita za domaćinstva za ugradnju sistema za grijanje (kotlova i peći) na moderne oblike biomase (pelet, briket). Sredstva za implementaciju ENERGY WOOD programa, u iznosu od 130.000 €, obezbijeđena su u okviru FODEMO projekta (Razvoj šumarstva u Crnoj Gori), koji se finansira od strane Vlade Velikog Vojvodstva Luksemburga. Ministarstvo ekonomije je, 6. avgusta 2013. godine, objavilo Javni poziv distributerima/ instalaterima za učešće u programu. Nakon evaluacije dostavljenih ponuda, izabrano je devet kompanija (kvalifikovanih distributera/instalatera) sa kojima su potpisani Sporazumi o saradnji. U oktobru 2013. godine potpisani su Sporazumi o saradnji i sa Hipo Alpe Adria bankom i NLB Montenegrobankom. Građani mogu da apliciraju za kredite u iznosu do 3500 € za domaćinstva, sa periodom otplate do 5 godina, sa kamatnom stopom od 0%. U okviru programa ENERGY WOOD, do 01.01.2014. godine, ugrađeno je 163 sistema.

DIREKTORAT ZA RUDARSTVO I GEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Aktivnosti i rad Direktorata za rudarstvo i geološka istraživanja tokom 2013. godine odvijali su se u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu i utvrđenim nadležnostima i obavezama koje proističu iz Zakona o koncesijama ("Sl. list Crne Gore", br. 08/09), Zakona o rudarstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 65/08, 74/10, 40/11), Zakona o geološkim istraživanjima ("Sl. list RCG", br. 28/93, 27/94, 42/94, 26/07, 28/11), Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika ("Sl. list Crne Gore", br. 41/10 od 23.07.2010, 40/11 od 08.08.2011), podzakonskih akata i drugih propisa.

I. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade CG za 2013. godinu

Tematski dio

U toku 2013. godine realizovane su sljedeće obaveze utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu:

- **Izveštaj o aktivnostima na realizaciji Projekta istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore**

Ministartvo ekonomije je kvartalno izvještavalo Vladu Crne Gore o aktivnostima na realizaciji Projekta istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore

- **Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Program istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore**

Strateška procjena uticaja na životne sredinu nije donešena zbog nemogućnosti izbora konsultanta za izradu Strateške procjenu uticaja, u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama. Navedena obaveza je predviđena za realizaciju za 2014.godinu

Normativni dio

Programom rada Vlade CG za 2013. godinu nijesu bile predviđene obaveze u normativnom dijelu.

II. Aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu

Tematski dio

- Predlog Javnog poziva za dostavljanje ponuda za dodjelu Ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore
- Izvještaj o procjeni opravdanosti zahtjeva koncesionara d.o.o. „Božović“ – Nikšić za prenos Ugovora o koncesiji za eksploataciju nemetalične mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena iz ležišta „Darza“ na d.o.o. „Euromix beton“ – Bar, sa predlogom Ugovora o prenosu
- Informacija o interesovanju kompanije GPU Sfera iz Sankt Peterburga i opštine Pljevlja za valorizaciju mineralne sirovine cementnog laporca na tehnogenom ležištu „Jagnjilo“ kod Pljevalja, sa Predlogom odluke o stavljanju van snage Odluke o dodjeli koncesije za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralne sirovine cementnog laporca na tehnogenom ležištu „Jagnjilo“
- Informacija o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju za podršku i saradnju u realizaciji Trans - Jadranskog i Jonsko – Jadranskog cjevovoda, sa Predlogom Memoranduma o razumijevanju
- Izvještaj o provjeri navoda i ocjeni opravdanosti predloga D.O.O. „Montenegroput“ – Bijelo Polje za izmjenu Ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju pojave nemetalične mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena „Lješnica-Bioče“, broj 01 – 2752/1 od 06.04.2009. godine, sa predlogom Aneksa 2 Ugovora
- Predlog Odluke o dodjeli koncesije i predlog Ugovora o koncesiji za eksploataciju mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena na ležištu »Vilići«, opština Pljevlja
- Informacija o poslovanju Rudnika boksita AD Nikšić
- Informacija o realizaciji Ugovora o koncesiji i Predlog Aneksa 1 Ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju pojave nemetalične mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena »Presjeka«, Prijestonica Cetinje
- Informacija o predlogu Odluke o dodjeli koncesije i predlogu Ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju pojave mineralne sirovine tehničko-građevinskog kamena »Kameno more«, opština Kotor
- Program geoloških istraživanja za 2013. godinu
- Plan davanja koncesija za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina za 2013. godinu

Normativni dio

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika. Zakon je objavljen u Službenom listu Crne Gore broj 62/12 od 31.12.2013.godine
- Uredba o izmjeni i dopunama Uredbe o načinu povraćaja blokova i pristupu trećih lica upstream postrojenjima, objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 56/13 od 06.decembra 2013.godine
- Odluka o određivanju operatora prenosnog sistema gasa, objavljena u Službenom listu Crne Gore broj 47/13 od 8.10.2013.godine
- Odluka o prestanku važenja Odluke o dodjeli koncesije za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralne sirovine cementnog laporca na tehnogenom ležištu „Jagnjilo“, objavljena u Službenom listu Crne Gore, broj 32/2013 od 8.7.2013. god.
- Odluka o prestanku važenja Odluke o osnivanju Komisije za koncesije i BOT aranžmane, objavljena u Službenom listu Crne Gore, broj 47/2013, od 8.10.2013. god.
- Uredba o prestanku važenja Uredbe o načinu i uslovima za dodjelu koncesija za vršenje geoloških istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina, objavljena u Službenom listu Crne Gore, broj 54/2013 od 22.11.2013. god.

III. Redovne aktivnosti

Direktorat za rudarstvo i geološka istraživanja je vršio aktivnosti u skladu sa Zakonom o koncesijama, Zakonom o rudarstvu, Zakonom o geološkim istraživanjima, Zakonom o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika i drugim propisima, i to:

- Izdavanje i ovjera licenci za izvođenje rudarskih radova i licenci za izradu rudarskih projekata;
- Organizovanje tehničkih pregleda izgrađenih rudarskih objekata i postrojenja i izdavanja odobrenja za upotrebu istih objekata;
- Organizovanje revizije rudarskih projekata;
- Izdavanje odobrenja za eksploataciju mineralnih sirovina i izvođenje radova po rudarskim projektima;

- Izvršen obračun koncesionih naknada po osnovu zaključenih ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina za 2012. godinu;
- Izdavanje odobrenja za vršenje detaljnih geoloških istraživanja tla za potrebe izgradnje objekata;
- Izdavanje odobrenja za vršenje detaljnih geoloških istraživanja mineralnih sirovina;
- Organizovanje revizije i ovjera Elaborata o kategorizaciji, klasifikaciji i proračunu rezervi mineralnih sirovina;
- Zaključen ugovor o koncesiji za eksploataciju, odnosno ugovor o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralne sirovine tehničko građevinskog kamena za ležišta "Kameno more" (Kotor) i "Vilići" (Pljevlja)
- Praćene realizacije ugovora o koncesijama za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina i izrada izvještaja o istim. U toku 2013. godine, na osnovu zaključaka Vlade Crne Gore, raskinuti su ugovori o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju pojave nemetalne mineralne sirovine arhitektonsko – građevinskog (ukrasnog) kamena :
 - „Jargič“, broj 01-3439/1 od 23.11.2010. godine,
 - „Ubla“, broj 01-258/1 od 26.01.2010. godine,
 - „Lupoglav“, broj 01-953/1 od 18.03.2010. godine,
- U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama zaključeni ugovori o:
 - implementaciji softverske platforme za bazu podataka o ugljovodonicima,
 - pružanju usluga na poslovima oprobavanja, određivanja količine i kvaliteta otkopane rude crvenog boksita iz rejona Nikšićke Župe
- Tokom cijele kalendarske godine davana su stručna uputstva, mišljenja i tumačenja iz oblasti detaljnih geoloških istraživanja, rudarstva, istraživanja i proizvodnje ugljovodnika i koncesija, drugim organima državne uprave, lokalnoj samoupravi, koncesionarima, zainteresovanim investitorima i strankama.

IV. Značajni projekti

1. Javni poziv za dostavljanje ponuda za dodjelu ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodnika

Vlada Crne Gore je na sjednici od 25. jula 2013.godine prihvatila Predlog Javnog poziva za dostavljanje ponuda za dodjelu ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodnika i zadužila Ministarstvo ekonomije da u skladu sa Zakonom o istraživanju i proizvodnji ugljovodnika („Sl.list CG“, broj 41/10) objavi Javni poziv. Javni poziv je zvanično objavljen u Službenom list Crne Gore broj 39/13 od 07. avgusta 2013. godine, dnevnom listu Pobjeda od 08. avgusta 2013. godine i u izdanju magazina The Economist od 26. septembra. Kao krajnji rok za podnošenje ponuda je određen 28. februar 2014.godine. Cjelokupna tenderska dokumentacija je objavljena na www.petroleum.me i veći dio iste je dostupan za svakog posjetioca sajta.

Prvog novembra 2013.godine je u Budvi organizovana jednodnevna Svečanost/Investiciona konferencija za tenderski postupak. Svečanosti je prisustvovalo preko 80 učesnika, od čega predstavnici preko 20 naftnih kompanija, zvaničnici stanih ambasada u Crnoj Gori, predstavnici finansijskih institucija, itd. Pored navedenog, predstavnici Ministarstva ekonomije su učestvovali na niz konferencija/samita sa ciljem promocije tenderskog postupka.

U cilju sprovođenja tenderskog postupka Ministarstvo ekonomije je tokom 2013.godine radilo na pripremi zakonskih (izmjene Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodnika) i podzakonskih akata iz oblasti istraživanja i proizvodnje ugljovodnika, kako bi prije kraja tenderskog postupka bila usvojena sva zakonska regulativa neophodna za vršenje aktivnosti istraživanja i proizvodnje ugljovodnika.

Na sjednici od 26. decembra 2013. godine, Vlada je donijela zaključak kojim se rok za podnošenje ponuda produžava do 15. maja 2014. godine. Aktivnosti na ovom projektu će se nastaviti tokom 2014. godine.

1. Jonsko – jadranski gasovod (IAP)

Jadransko - jonski gasovod (IAP) je projekat čija se realizacija odvija pod okriljem Evropske energetske zajednice i Western Balkan Investment Framework (WBIF). Projekat je zamišljen da predstavlja krak koji spaja Jonsko jadranski gasovod (TAP) sa postojećom gasnom mrežom u Hrvatskoj, a samim tim i sa Evropom. Predviđeni kapacitet gasovoda je 5 bcm/godišnje, ukupna dužina 530 km, dok bi investicija iznosila 610, 5 mil. Eura

Crna Gora je 2007. godine zajedno sa Albanijom, Hrvatskom i BiH potpisala Ministarsku deklaraciju za izgradnju IAP, i ima veoma aktivnu ulogu u administrativnom tijelu (Međudržavna komisija) koje radi na međudržanoj koordinaciji, i koje je zaduženo da prati realizaciju projekta.

U toku 2013.godine, u cilju dalje realizacije IAP projekta Crna Gora je sa Albanijom, Hrvatskom i BiH 23. maja 2013. godine u Tirani potpisala Memorandum o razumijevanju za podršku i saradnju u realizaciji Trans-jadranskog i Jonsko–jadranskog cjevovoda.

Takođe, tokom 2013. godine predstavnici Ministarstva ekonomije su u saradnji sa konsultantom na Projektu (COWI), Međudržavnom komisijom, predstavnicima Evropske energetske zajednice i predstavnicima drugim zemljama uključenih u Projekat, radili na izradi Nacrta Studije izvodljivosti IAP-a. U tu svrhu Crna Gora je načelno prihvatila varijantno rješenje trase IAP koje bi trebalo da bude na relaciji Anomalsko polje (Ulcinj), Bar, odatle podvodnom dionicom do Luštica, zatim preko Luštica ponovo ispod mora ka Hrvatskoj (Varijanta D-MN). Ministarstvo ekonomije je Nacrt studije izvodljivosti sa pratećim dokumentima, kao i Nacrt studije procjene uticaja na životnu sredinu i društvo, dostavio nadležnim državnim institucijama i lokalnim samoupravama na davanje mišljenja. Isto tako, 13. decembra 2013. godine je u Podgorici organizovana prezentacija o Procjeni uticaja na životnu sredinu i društvo za projekat IAP-a za Crnu Goru, koju je održao COWI, a kojoj su prisustvovala relevantne organizacije i predstavnici državnih i organa lokalne uprave

U decembru 2013. godine u Bakuu, Azerbejdžan, zvaničnici iz regije su potpisali Memorandum o razumijevanju između Azerbejdžana, Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore, o saradnji na projektu izgradnje Južnog gasnog koridora u Jugoistočnoj Evropi (TAP i IAP).

U okviru 10-og kruga Western Balkan Investment Framework (WBIF) Ministarstvo ekonomije je dobilo grant u iznosu od 550.000 eura za izradu Plana gasifikacije Crne Gore. Očekuje se da će plan biti urađen tokom 2014. godine

Aktivnosti na IAP projektu će se nastaviti i tokom 2014. godine.

DIREKTORAT ZA INDUSTRIJU I PREDUZETNIŠTVO

REALIZACIJA AKTIVNOSTI IZ PROGRAMA VLADE CG ZA 2013. GODINU

PRIORITETNE AKTIVNOSTI

TEMATSKI DIO

1. Informacija o stanju u sektoru prerađivačke industrije

Uprkos smanjenju učešća u ukupnoj ekonomskoj aktivnosti u Crnoj Gori, sektor prerađivačke industrije je i dalje jedan od značajnijih sektora industrijske proizvodnje u crnogorskoj privredi. Promjene u učešću u ukupnoj industriji tokom poslednjih godina nisu bitnije uticale da prerađivačka industrija po svom obimu ostane najznačajniji i najveći sektor industrije sa velikim značajem za zaposlenost, BDP i izvoz ukupne ekonomije.

U cilju kontinuiranog praćenja stanja u sektoru prerađivačke industrije, ovom informacijom dato je aktuelno stanje, uporedna analiza za period jan. – apr. 2013. u odnosu na isti period u 2012. godini. Takođe, prikazani su i trendovi kretanja u okviru pojedinačnih podsektora prerađivačke industrije i date su mjere za podsticanje sektora prerađivačke industrije.

2. Strategija razvoja prerađivačke industrije Crne Gore 2014 - 2018, sa Akcionim planom

Strategija prerađivačke industrije Crne Gore je temeljni planski dokument buduće Industrijske politike, koji se donosi u skladu sa pregovaračkim procesima sa EU.

Prerađivačka industrija, je vrlo važna grana za ukupan privredni razvoj svake savremene zemlje, pa i naše, i to ne samo zbog njenog učešća u bruto-društvenom proizvodu zemlje, već i zbog značaja koji ima na području zaposlenosti i pri stvaranju uslova za ravnomjeran regionalni razvoj.

Ovom strategijom data je analiza postojećeg stanja i strukture industrijske proizvodnje u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na sektor prerađivačke industrije i podsektore metalne i drvne industrije. Na osnovu toga, ukazano je na strateško-razvojne ciljeve i prioritete u ovim oblastima.

Cilj Strategije je da, osim što definiše strateške sektore prerađivačke industrije, doprinese društveno-ekonomskom razvoju Crne Gore, stvaranjem uslova koji će svim djelovima zemlje omogućiti jačanje konkurentnosti i realizaciju sopstvenih razvojnih potencijala. Ujedno, ovom strategijom se utvrđuju pravci daljeg razvoja prerađivačke industrije, sa posebnim osvrtom na dva strateška sektora, koji imaju značajno učešće u ukupnoj industrijskoj proizvodnji.

Ostvarivanjem zadatih ciljeva omogućiće se dugoročno stabilan razvoj industrijskih sektora Crne Gore, kako onih koji su sada značajni, tako i onih koji će u budućem vremenu dobiti na značaju i razviti se u važne, a možda i noseće industrijske sektore u Crnoj Gori. Predložena Strategija i navedeni ciljevi, u sklopu nje, u potpunosti su u skladu sa opštom ekonomskom politikom Vlade Crne Gore.

REALIZACIJA AKTIVNOSTI KOJE NIJESU PREDVIĐENE PROGRAMOM RADA VLADE TEMATSKI DIO

- **Informacija o praćenju realizacije zaključaka vezanih za KAP**

Vlada Crne Gore je redovno informisana o stanju u KAP-u., najmanje jednom u tri mjeseca podnošene su detaljne informacije o problematici poslovanja KAP-a i RBN, i realizaciji zaključaka Skupštine Crne Gore u vezi sa tim koju je pripremalo ministarstvo.

- **Aktivnosti na pronalaženju investitora za društva koja se nalaze u stečaju**

Aktivnosti za privredna društva iz oblasti industrije ili društva koja su resorno pod ingerencijom ministarstva a nalaze se u postupku stečaja. Identifikovali su se potencijalni investitori i nastojalo se u saradnji sa Stečajnim upravnicima promovisati investicione mogućnosti i time pronaći rješenja za pokretanje proizvodnje i otvaranje novih radnih mjesta.

- **Aktivnosti u sklopu integracionih procesa**

U sklopu aktivnosti kojima je koordiniralo Ministarstvo ekonomije, na osnovu obaveza utvrđenih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, u nadležnosti rukovodnih timova Direktorata za industriju i preduzetništvo pripremljeni su potrebni materijali za podgrupe **6** –Privredna društva i **20** –Industrijska i preduzetnička politika. Takođe je nastavljeno i sa aktivnostima i redovnim godišnjim sastancima Pododbora CG i EK i to Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, u dijelu koji se odnosi na Preduzetništvo i industrijsku politiku, kao i Pododbora za oblast unutrašnjeg tržišta i konkurencije, u dijelu koji se odnosi na Privredno pravo, Pravo osnivanja preduzeća i pružanja usluga i Državna pomoć.

U okviru aktivnosti u pregovaračkim poglavljima 6 Privredno pravo i 20 Preduzetništvo i industrijska politika, nakon završenog skrining procesa u oba poglavlja i pripreme pregovaračkih pozicija za navedena pregovaračka poglavlja, ocijenjeno je da se Crna Gora smatra dobro pripremljenom za pregovore i Evropska komisija predlaže otvaranje pristupnih pregovora.

Kao rezultat intenzivnog rada na pregovaračkim poglavljima Crna Gora je 18. decembra otvorila pregovaračka poglavlja 6 i 20, pri čemu je Crna Gora, kada je riječ o Privrednom pravu, dostigla zadovoljavajući stepen usklađenosti sa pravnim tekovinama EU, dok je neophodno završiti usklađivanje sa Direktivom o ponudama za preuzimanje, Direktivom o transparentnosti i novom evropskom računovodstvenom direktivom. Kada je riječ o poglavlju 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, zaključeno je da je crnogorsko zakonodavstvo u velikoj mjeri usklađeno sa pravnim tekovinama EU i da Crna Gora ima značajan administrativni kapacitet da podrži preduzeća i poboljša poslovni ambijent, prije svega za mala i srednja preduzeća.

Dodatno, nastavljene su aktivnosti na polju praćenja stanja i kretanja privrednih subjekata sektora prerađivačke industrije u oblastima: proizvodnja osnovnih metala, proizvodnja metalnih proizvoda, mašina i uređaja i ostalih proizvoda od metala, namjenska industrija, drvna industrija, proizvodnja papira, izdavačka i štamparska djelatnost, proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda, prerada kaučuka i plastičnih masa, proizvodnja ostalih nemetalnih minerala, proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda, prerada kože, proizvodnja predmeta od kože. Takođe su pripremljeni predlozi mjera ekonomske politike i analiziran njihov uticaj na ekonomski položaj i uslove privređivanja u ovim oblastima, kao i davanje mišljenja u pogledu mjera koje se predlažu za uslove privređivanja pojedinih grana ili privrednih društava u ovim oblastima.

- **Izrada Izvještaja o aktivnostima na realizaciji programa EIP-Preduzetništvo i inovacije, kao dijela Okvirnog Programa za konkurentnost i inovacije (CIP) 2007-2013**

Pripremljena je Informacija o efektima učešća Crne Gore u programu EU „Posebni program za preduzetništvo i inovacije (EIP) u okviru Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP)“ sa predlogom uključenja u program COSME (2014-2020). Učešćem u programu EIP/CIP su ostvareni pozitivni efekti i definisan nastavak započetih programskih aktivnosti u okviru budućeg programa COSME. U tom smislu je i sprovedena potrebna procedura i sa predstavnicima Generalnog direktorata EK za Industriju i preduzetništvo, utvrđen tekst Sporazuma o učešću CG u Programu za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME, na bazi kojeg slijedi i zvanično potpisivanje sporazuma od strane potpredsjednika EK i ministra ekonomije (u toku februara 2014).

Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME je okvirni program koji će u velikoj mjeri nastaviti aktivnosti iz tekućeg programa za konkurentnost i inovacije (CIP) i bolje se usredsrediti na finansijske instrumente i podršku malim i srednjim preduzećima kroz Enterprise Europe Network (EEN) kao i aktivnosti u oblasti turizma, unaprjeđenje uslova za poslovanje u pogledu klastera, promociju preduzetništva i podsticanje preduzetničke kulture, internacionalizaciju MSP-a i dr.

NORMATIVNI DIO

U posmatranom periodu pripremljeni su predlozi *Pravilnika o bezbjednosti mašina i Pravilnika o označavanju djelova obuće*. Pravilnikom o bezbjednosti mašina urediće se tehnički zahtjevi za bezbjednost mašina i u crnogorsko zakonodavstvo će biti transponovana direktiva 2006/42/EC. Pravilnikom o označavanju djelova obuće urediće se tehnički zahtjevi za označavanje glavnih djelova obuće namijenjene prodaji potrošaču i u crnogorsko zakonodavstvo će biti transponovana direktiva 94/11/EC.

DIREKTORAT ZA UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJU

Aktivnosti i rad Direktorata za unutrašnje tržište i konkurenciju tokom 2013. godine odvijale su se u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore i utvrđenim nadležnostima.

1. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade CG za 2013. godinu

1.1. Normativni dio

U normativnom dijelu, od obaveza koje su bile utvrđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, realizovano je sljedeće:

- Predlog zakona o zaštiti potrošača;
- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o žigu;
- Predlog zakona o nadzoru nad tržištem;
- Predlog zakona o opštoj bezbjednosti proizvoda;

2. Realizovane aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu

2.1. Tematski dio

1. Plan interventnih nabavki u uslovima ozbiljnih poremećaja na tržištu;
2. Izvještaj o realizaciji godišnjeg Akcionog plana Nacionalnog programa zaštite potrošača 2012-2015, za period jul 2012– jun 2013 god.
3. Godišnji Akcioni plan realizacije Nacionalnog programa zaštite potrošača 2012-2015, za period jul 2013 – jun 2014 god.

2.1 Normativni dio

U toku 2013. godine realizovane su i pojedine aktivnosti u dijelu legislative koje nijesu bile predviđene programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu i to:

1. Predlog zakona o potvrđivanju Protokola o izmjenama i dopunama sporazuma TRIPS (Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine);
2. Pravilnik o načinu i kriterijumima utvrđivanja relevantnog tržišta ("Službeni list CG" br. 18/13);
3. Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane ("Službeni list CG" br. 18/13);
4. Uputstvo o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije ("Službeni list CG" br. 18/13);
5. Uredba o notifikaciji tehničkih propisa, standarda, propisa o uslugama informatičkog društva i postupaka ocjene usaglašenosti, („Službeni list CG“ br. 11/13),
6. Pravilnik o zahtjevima koji se odnose na uređaje i sisteme sa mjernom funkcijom, („Službeni list CG“ br. 29/13),
7. Pravilnik o vagama sa neautomatskim funkcionisanjem, („Službeni list CG“, br. 29/13)
8. Pravilnik o načinu prijavljivanja imenovanih tijela za ocjenjivanje usaglašenosti („Službeni list CG“, br. 27/13)
9. Pravilnik o sadržaju i načinu vodjenja registra tehničkih propisa, tijela za ocjenjivanje usaglašenosti, inostranih isprava i znakova usaglašenosti, („Službeni list CG“, br. 18/13)
10. Pravilnik o bližem sadržaju obavještenja o proizvodu koji predstavlja rizik („Službeni list CG“, br. 6/13)
11. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu taksimetara za ovjeravanje („Službeni list CG“, br. 9/13)
12. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu mjerila mase za ovjeravanje („Službeni list CG“, br. 9/13)
13. Pravilnik o izmjeni Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu mjernih sistema za tečnosti koje nijesu voda za ovjeravanje, („Službeni list CG“, br. 9/13)

14. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu vodomjera za ovjeravanje, („Službeni list CG“, br. 9/13)
15. Pravilnik o izmjeni Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu sprava za mjerenje tečnih goriva i sprava za mjerenje tečnog naftnog gasa za ovjeravanje („Službeni list CG“, br. 9/13)
16. Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu utvrđivanja ispunjenosti metroloških zahtjeva za zakonska mjerila („Službeni list CG“, br. 9/13)
17. Pravilnik o izmjeni Pravilnika o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu brojila električne energije za ovjeravanje („Službeni list CG“, br. 9/13)

3. Međunarodne i ostale aktivnosti

U toku 2013. godine predstavnici Direktorata za unutrašnje tržište i konkurenciju dali su svoj aktivan doprinos u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji kroz: članstvo u radnim grupama za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore EU, učešće u izradi Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2014-2018, kao i kroz učešće u izradi Pregovaračke pozicije Crne Gore za poglavlje VII – Pravo intelektualne svojine. U sklopu pomenutih aktivnosti u februaru mjesecu predstavnici direktorata učestvovali su na bilateralnom skringingu za poglavlje I - Slobodno kretanje roba, a u toku maja i septembra mjeseca na dva tehnička sastanka o mjerilima za otvaranje ovog poglavlja. Predstavnici direktorata učestvovali su tokom aprila mjeseca na bilateralnom skringingu za poglavlje XXVIII – Zaštita potrošača i zdravlja. Aktivno se radilo na realizaciji obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koje se odnose na: politiku konkurencije, slobodno kretanje roba, intelektualnu svojinu i zaštitu potrošača.

Predstavnici direktorata učestvovali su oktobru mjesecu u radu Savjeta za TRIPS (Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine) Svjetske trgovinske organizacije.

Predstavnici direktorata aktivno su učestvovali u radu Komisije za praćenje realizacije Nacionalnog programa zaštite potrošača (NPZP) 2012-2015, pružali podršku u realizaciji Izveštaj o realizaciji godišnjeg Akcionog plana NPZP 2012-2015, za period jul 2012 – jun 2013 god. i realizaciji drugog Godišnjeg Akcionog plana realizacije NPZP 2012-2015, za period jul 2013 –jun 2014 godine.

Završena je realizacija IPA 2010 projekta „Zaštita potrošača i tržišni nadzor“, koji je otpočeo 27. februara 2012. i trajao do 26. avgust 2013. Projekat je sadržao četiri glavne komponente, koje su se odnosile na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa EU propisima, unaprijeđivanje koordinacije i razmjenu informacija između nadležnih organa tržišnog nadzora, unaprijeđivanja kapaciteta Tržišne inspekcije za sprovođenje efektivnog tržišnog nadzora, podizanje svijesti potrošača o njihovim pravima i funkcionisanje sistema tržišnog nadzora.

Predstavnici direktorata učestvovali su u realizaciji dva IPA projekta kroz redovne aktivnosti i kroz učešće u nadzornim odborima, i to projekta regionalna IPA 2011 „Jačanje infrastrukture kvaliteta na zapadnom balkanu i Turskoj“ i nacionalna IPA 2011 „Infrastruktura kvaliteta i metrologija“. Nastavljeno je i učešće u radu Podkomiteta za netarifne barijere u trgovini CEFTA.

Predstavnici direktorata su aktivno učestvovali u radu Koordinacionog tijela za tržišni nadzor Vlade Crne Gore, Odbora za kvalitet Privredne Komore Crne Gore, radu radnih grupa za donošenje vertikalnog tehničkog zakonodavstva (tehničkih propisa) iz djelokruga Ministarstva ekonomije ali i drugih ministarstava (Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Ministarstvo zdravlja). Pružena je podrška daljem razvoju institucija infrastrukture kvaliteta i to: Instituta za standardizaciju, Zavoda za metrologiju i Akreditacionog tijela Crne Gore.

4. Izvršavanje zakona i drugih propisa

U skladu sa članom 6 stav 3 Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti („Službeni list CG, br. 53/11) Direktor za unutrašnje tržište i konkurenciju učestvovao je u pripremi i davanju mišljenja na nacрте i predloge 20 propisa koje pripremaju drugi organi.

Tokom 2013. godine Direktor za unutrašnje tržište i konkurenciju primio je 12 žalbi na odluke tržišnih inspektora i Zavoda za intelektualnu svojinu Crne Gore. Odbijene su 4 žalbe, a 8 žalbi je usvojeno.

Primljeno je pet zahtjeva za ovlašćivanje u oblasti priprema mjerila za ovjeravanje. Nije bilo odbijenih zahtjeva, te je izdato 5 prvostepenih rješenja o ovlašćivanju.

DIREKTORAT ZA MULTILATERALNU I REGIONALNU TRGOVINSKU SARADNJU I EKONOMSKE ODNOSI SA INOSTRANSTVOM

1. Tematski dio

Shodno Zakonu o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene („Sl. list CG“ br.80/08), usvojen je godišnji Izvještaj o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene za 2012.godinu.

2. Normativni dio

Programom rada Vlade Crne Gore, za III kvartal 2013.godine predviđeno je donošenje Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i nevojnim ubojnim sredstvima u cilju unaprijeđenja uslova i postupaka pod kojima se može vršiti spoljna trgovina naoružanjem, vojnom opremom i nevojnim ubojnim sredstvima, usklađivanja pojedinih odredbi sa zahtjevima direktiva EU u oblasti prometa naoružanjem i vojnom opremom (Direktiva **2009/43/EC** o pojednostavljivanju uslova transfera odbrambenih proizvoda u EU), kao i usklađivanje nacionalnog propisa sa ovom direktivom u oblasti koja se odnosi na vrste spoljnotrgovinskih dozvola.

Predstavnici ekspertske tima EU, Poglavlje 30 – Vanjski odnosi na Skreening meeting-u održanom u Briselu početkom juna t.g., zahtijevali su da u oblasti Kontrole izvoza oružja i robe dvostruke namjene dostavimo Nacrt Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i nevojnim ubojnim sredstvima, na davanje sugestija i komentara. Nacrt navedenog propisa je dostavljen tokom avgusta mjeseca t.g.

Transponovanje zahtjeva inovirane direktive kao i usklađivanje sa nacionalnim propisom uslovalo je bitnije intervencije na većem broju odredbi Predloga zakona, što iziskuje dodatno vrijeme i pomijeranje ove tačke Programa rada Vlade za II kvartal naredne godine.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2013.godinu, II dio - Ostale obaveze, Normativni dio, IV kvartal - tačka 53, utvrđena je obaveza izrade Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona o spoljnoj trgovini.

Shodno novim preporukama Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, a u vezi jačanja našeg pravnog sistema, njegovom pozicioniranju u pravnom okviru EU, potrebom za ostvarivanje visokog stepena usklađenosti nacionalnih s evropskim propisima, neophodno je da nadležni organi, prilikom pripreme izmjena i dopuna zakonskih i podzakonskih akata računaju na određeni, duži vremenski period u planiranju podnošenja akata prema Vladi iz razloga što je neophodno ostvariti komunikaciju s Evropskom komisijom posredstvom MVPEI, kako ne bismo stalno dolazili u situacije da nas EK opominje ili zahtijeva naknadno mišljenje akata koju su već u skupštinskoj proceduri, Ministarstvo ekonomije je predložilo a Vlada Crne Gore donijela Zaključak da se navedeni propis donese u I kvartalu naredne godine.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2013.godine, utvrđena je obaveza izrade Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona o slobodnim zonama, kojim će se unaprijediti podsticajne mjere za razvoj i unapredjenje Slobodnih zona u Crnoj Gori, sa rokom IV kvartal 2013.godine.

Ministarstvo ekonomije u saradnji sa Ministarstvom finansija za narednu 2014.godinu planira donošenje paketa podsticajnih mjera za ulaganje u Crnu Goru od kojih će neka obuhvatati i podsticajne mjere za razvoj i unapredjenje Slobodnih zona, s tim u vezi odloženo je razmatranja i utvrđivanja Prijedloga izmjena i dopuna zakona o slobodnim zonama za narednu godinu.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, utvrđena je obaveza usvajanja Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stranim investicijama, kojim će se stvoriti uslovi za uklanjanje biznis barijera, i samim tim doprinijeti unapređenju investicionog ambijenta, sa ciljem povećanja investicija iz inostranstva u Crnu Goru, kao i usklađivanja sa EU legislativom. U toku je izmjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stranim investicijama. Navedeni Zakon je prošao sve skupštinske odbore, a predstoji još razmatranje Zakona na plenumu. Urađena je dopuna obrazloženja Zakona koji je prošao Vladu, a zatim je od strane Generalnog sekretarijata prosljeđen u dalju skupštinsku proceduru. Očekuje se rasprava na plenumu u Skupštini u I kvartalu.

Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene Programom rada Vlade CG za 2013. godinu

1. Tematski dio

Tokom 2013. godine potpisani su:

- Deklaracija o konstitutivnom zajedničkom Savjetu za ekonomske odnose između Crne Gore i Italije potpisana je 16. septembra 2013. godine u Podgorici.
- Deklaracija o bilateralnoj saradnji između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Ministarstva ekonomije Republike Poljske je potpisana 25. oktobra 2013. godine u Podgorici.
- Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Rumunije potpisan je 27. novembra u Bukureštu.
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o ekonomskoj saradnji, potpisan 19. februar 2013. godine

Usvojena je Informacija o Strategiji razvoja Jugoistočne Evrope do 2020 (Strategija JIE 2020), 14. novembra 2013. godine.

2. Normativni dio

Usvojena je:

- Odluka o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG“ br.25/13), koja sadrži informacije o robi čiji je izvoz i uvoz neograničen, kao i informacije o robi čiji je izvoz i uvoz na bilo koji način ograničen u skladu sa odredbama Zakona o spoljnoj trgovini (“Sl. list RCG” br. 28/04, 37/07).
- Odluka o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme („Sl. list CG“ br.43/13 od 13.septembra 2013.godine. Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme je usklađena sa odgovarajućom evropskom direktivom - *Common Military List Of The European Union (CFSP)* (2013/C 90/01 od 27. marta 2013.godine) koja pokriva Zajednički stav Savjeta 2008/944/CFSP kojim su definisana zajednička pravila koja regulišu kontrolu izvoza vojne tehnologije i opreme i yapravo je ažurirana lista koja zamjenjuje Zajedničku listu vojne opreme koju je Savjet Evropske unije usvojio 27. februara 2012 (CFSP) (2012/C 85/01).
- Odluka o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG“ br.37/13 od 31.jula 2013.godine). Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene je usklađena sa evropskom regulativom “*Regulation (EU) No 388/2012 of the European Parliament and of the Council of 19 April 2012*”.

Definisanje i usklađivanje Nacionalnih kontrolnih lista naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene sa EU Listama jedan je od osnovnih elemenata u implementaciji Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene kao i Zakona o kontroli izvoza roba dvostruke namjene i daljoj dogradnji pravnog sistema Crne Gore.

3. Međunarodne i ostale aktivnosti

Održane sjednice mješovitih komisija:

- Prva Mješovita komisija o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske održana je 1. aprila 2013. godine u Podgorici
- Treća sjednica Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Mađarske održala se 25. juna 2013. godine u Podgorici.
- Druga sjednica Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj i industrijskoj saradnji između Crne Gore i Češke Republike održana je u Podgorici 17. i 18. jula 2013. Godine
- Prva sjednica Mješovite komisije između Crne Gore i Republike Srbije održana je u Podgorici, 29. novembra. 2013. godine.
- Prva sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Crne Gore i Ujedinjenih Arapskih Emirata održana je u Podgorici 13. Juna. 2013. godine.
- Druga sjednica Mješovite komisije o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Republike Slovenije održana je u Podgorici 9/10. Jula 2013. godine

Bilateralna ekonomska saradnja Vlade Crne Gore sa Vladom Kraljevine Norveške institucionalizovana je početkom 2005. godine i koordinira se preko Ministarstva ekonomije, Sektora za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom. Memorandum o razumijevanju između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, predstavlja pravni okvir za navedenu bilateralnu saradnju. Memorandum o razumijevanju između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške za odobrene projekte u 2010, 2011. i 2012. godini potpisan je 11. februara 2013. godine u Oslu.

Sporazum o tehničkoj saradnji između Savjeta ministara Srbije i Crne Gore i Vlade Japana (ratifikovan 11. maja 2006. godine) – za sada podrazumijeva intenzivnu komunikaciju sa JICA-om (Japanska agencija za međunarodnu saradnju) u vezi realizacije tehničke saradnje putem obezbijedivanja tehničkih obuka/seminara u Japanu (iz oblasti turizma, antikorupcije, vazdušnog saobraćaja, sistema vodosnadbijevanja, razvoja malih i srednjih preduzeća, zaštite životne sredine, promocije stranih investicija, promocije u industriji..), slanja japanskih eksperata u CG (komunalne djelatnosti, promocija investicija i sl.), obezbijedivanja opreme (katastar, zdravstvo, kultura...) i dr.

1. Realizacija obaveza iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu

Tematski dio

Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014.-2020. godine, s Akcionim planom za 2014. godinu.

Imajući u vidu značaj Strategije i u cilju što kvalitetnije pripreme dokumenta, ali i ograničena sredstva za njegovu izradu, Ministarstvo ekonomije se opredijelilo za angažovanje stranih i domaćih eksperata za ovu svrhu. Shodno tome, za izradu Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014 – 2020. obezbjeđena su donatorska sredstva s obzirom da finansiranje izrade istog nije bilo predviđeno nacionalnim budžetom za 2013. godinu. Donatorski ugovor je sklopljen sa Njemačkom razvojnom organizacijom za međunarodnu saradnju (GIZ), koja je zadužena za aktivnosti koje se odnose na odabir konsultanata za izradu predmetne Strategije. S obzirom da je proces odabira konsultanata kasnio, isto je uticalo na probijanje rokova u implementaciji daljih aktivnosti izrade i finalizacije dokumenta. Izrada ovakvog dokumenta zahtijeva širi konsultativni proces u kome učestvuju jedinica lokalnih samouprave, resorna ministarstva i ostali zainteresovani akteri kao i organizovanje javne rasprave, pa je iz gore navedenih razloga, Ministarstvo tražilo izmjenu Programa rada Vlade Crne Gore u smislu odlaganja usvajanja dokumenta za II kvartal 2014. godine. Vlada je Zaključkom sa sjednice od 17. oktobra 2013. godine, prihvatila predloženu izmjenu u Programu rada.

Sam proces izrade dokumenta započeo je u trećem kvartalu 2013. godine, do kraja godine su prikupljeni potrebne informacije i podaci od resornih ministarstava, u svrhu što širih konsultacija održana su tri sastanka sa predstavnicima jedinica lokalne samouprave na kojima su razmatrane Polazne osnove za izradu dokumenta i dobijeni inputi potrebni za finalizaciju Nacrta strategije. Takođe su organizovane dvije sjednice Partnerskog savjeta za regionalni razvoj na kojima su razmatrane Polazne osnove za izradu strategije i prvi Nacrt strategije, koji je od strane Potpredsjednika Vlade za regionalni razvoj upućen svim jedinicama lokalne samouprave i resornim ministarstvima na razmatranje i davanje komentara.

Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godinu

Cilj Programa je finansijska podrška za preduzetnike, mikro, mala i srednja preduzeća koji su dio klastera, radi prevazilaženja „uskih grla“ u poslovanju kroz nabavku proizvodne opreme, a zasnovana je na principu refundacije (povraćaja dijela troškova). Princip je da preduzeće finansira 100 % svih troškova nabavke opreme za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnošenja dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstava ugovorene aktivnosti odobrava finansijska pomoć (refundacija). Odobrena pomoć od strane Ministarstva ekonomije je do 70% nabavne vrijednosti opreme (u skladu sa dostavljenom fakturom i ostalom dokumentacijom) ili najviše do 7.000 EUR po jednom aplikantu.

U okviru ovog Programa u toku 2013. godine objavljena su četiri Javna poziva za učešće (09.04. 20.06. 03.10 i 13.11.2013. godine). Pomoć su dobila četiri klastera odnosno dvanaest preduzeća. Ukupna pomoć u 2013. je iznosila 35.000 EUR. Klasteri koji su dobili finansijsku pomoć, u potpunosti se uklapaju u prvobitni cilj Programa da se privredne djelatnosti poljoprivredna proizvodnja i prerada hrane i drvoprerađiva izdvoje kao strateški prioritetne privredne sfere.

Strategija privlačenja stranih direktnih investicija, 2013-2015. godine

- U prvoj polovini 2012. godine Agencija Crne Gore za promociju stranih investicija u saradnji sa Ministarstvom ekonomije pripremila je Strategiju privlačenja stranih direktnih investicija. Prvobitna verzija Strategije odnosila se na period 2012-2015, međutim kako je proces dobijanja mišljenja od relevantnih institucija bio prilično dugotrajan, Strategija je prilagođena periodu 2013-2015.

Nakon dobijanja mišljenja pripremljen je materijal i upućen Komisiji za ekonomsku politiku i finansijski sistem i Vladi, u cilju usvajanja dokumenta.

Takođe, pripreman je materijal koji je obuhvatao aktivnosti Agencije Crne Gore za promociju investicija (imenovanje v.d. direktora; imenovanje članova Savjeta za strane investicije) i upućen Vladi Crne Gore i Komisiji za ekonomsku politiku i finansijski sistem, na usvajanje.

1.2 Normativni dio

U normativnom dijelu, po Programu rada Vlade, nije bilo aktivnosti.

2. Aktivnosti koje nijesu utvrđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu

2.1 Tematski dio

Izveštaj o realizaciji Strategije regionalnog razvoja za 2012. godinu

- Pripremljena je i upućen Vladi na usvajanje Izveštaj o realizaciji Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2010-2014. godine, za 2012. godinu. Nakon usvajanja od strane Vlade Izveštaj je upućen Skupštini Crne Gore na razmatranje.

Strateški planovi razvoja jedinica lokalne samouprave

- U toku 2013. godine intenzivno se radilo sa jedinicama lokalne samouprave koje nijesu usvojile svoje Strateške planove razvoja, što je prema Zakonu o regionalnom razvoju bila njihova obaveza. Organizovani je više posjeta jedinicama lokalne samouprave i održani sastanci sa predstavnicima opštinskih konsultativnih grupa, zaduženih za izradu dokumenta, na kojima im je pružena podrška i pomoć u realizaciji zakonske obaveze.

- Tokom 2013. godine Strateške planove razvoja usvojile su opštine Pljevlja, Kotor i Plav, a saglasnost je data na Predloge strateških planova opštinama Rožaje i Bar.

Partnerski savjet za regionalni razvoj

Konstituisajem 40. Vlade Crne Gore u njen sastav je izabran potpredsjednik Vlade koji se bavi poslovima regionalnog razvoja. Imajući u vidu ulogu potpredsjednika Vlade za regionalni razvoj na sprovođenje politike regionalnog razvoja, Odlukom o izmjenama i dopunama odluke o osnivanju Partnersko savjeta za regionalni razvoj su se stekli i formalne pretpostavke za njegovo učešće u radu i omogućeno predsjedavanje Partnerskim savjetom. Ovom Odlukom je definisano da ubuduće administrativno-tehničke poslove vezano za rad Partnerskog savjeta obavlja kabinet Potpredsjednika Vlade. Međutim, u periodu primopredaje navedenih poslova Direktorat za razvoj je organizovao održavanje dvije sjednice Partnerskog savjeta na kojima je, pored ostalih, dominantna tema bila Izrada Strategije regionalnog razvoja 2014-2020. godine.

Elektronska baza o razvojnim projektima koji se odnose na regionalni razvoj Crne Gore

Na osnovu člana 22 Zakona o regionalnom razvoju definisano je uspostavljanje „Elektronske baze podataka o razvojnim projektima, koji se odnose na regionalni razvoj Crne Gore”, Ministarstvo ekonomije je u periodu od 2011. godine objavilo tri javna poziva, sa ciljem nabavke softverskog rješenja Elektronske baze o razvojnim projektima i nakon objavljenog trećeg javnog poziva, u junu 2013. godine je izvršena nabavka softverskog rješenja. U fazi implementacije softverskog rješenja organizovane su četiri radionice na kojima je izvršena prezentacija i obuka budućih korisnika elektronske baze. Obuku su pohađali i dobili korisničke licence predstavnici Jedinica lokalne samouprave i resornih ministarstava čije aktivnosti doprinose ravnomjernijem regionalnom razvoju. Nakon izvršene obuke, u decembru mjesecu 2013. godine izvršeno je priužimanje softverskog rješenja od strane Ministarstva. U prvom kvartalu 2014. godine, Ministarstvo će donijeti Pravilnik o uspostavljanju i upravljanju bazom podataka o razvojnim projektima, nakon čega će i zvnično biti stavljena u upotrebu.

Takođe, Ministarstvo je u julu 2013. godine objavilo zahtjev za dostavljanje najpovoljnije ponude za nabavku hardverske opreme za „Elektronsku bazu podataka o razvojnim projektima“. Nakon sprovedene procedure zaključen je Ugovor sa najpovoljnijim ponuđačem i nabavljena oprema na kojoj je instalirana elektronska baza.

Nabavka softverskog rješenja i odgovarajuće hardverske opreme za elektronsku bazu realizovana je sredstavima iz donacije Vlade Kraljevine Norveške.

Projekat izgradnja kapaciteta i podrška lokalnoj samoupravi pri implementaciji opštinskih razvojnih grantova

Projekat tehničke pomoći reformi lokalne samouprave u Crnoj Gori se finansira iz nacionalnog programa IPA 2008, a pripremljen je od strane Zajednice opština Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova. Projekat je počeo u martu 2010 i od tada pruža podršku opštinama u razvoju kapaciteta za pisanje i realizaciju EU projekata, kao i za strateško planiranje. U okviru projekta, Tim tehničke pomoći podržava Delegaciju Evropske unije u Crnoj Gori u realizaciji Opštinske razvojne grant šeme za male infrastrukturne projekte.

Ministarstvo ekonomije ima svog predstavnika u Upravnom odboru Projekta. U toku 2013. godine održane su dvije sjednice Upravnog odbora na kojima se detaljno razmatrala i pratila realizacija zacrtanih ciljeva i ostvarivanje efekata pružene podrške od strane Tima za tehničku pomoć.

2.2 Normativni dio

U toku 2013. godine realizovane su aktivnosti u dijelu legislativne koje nijesu bile predviđene Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, a proizilaze iz **Zakona o regionalnom razvoju**, i to:

Pravilnik o utvrđivanju liste stepena konkurentnosti jedinice lokalne samouprave ("Sl.list CG", br. 49/13 od 22.10.2013. god.)

Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave ("Sl.list CG", br. 61/13 od 30.12.2013. god.)

Odluka o izmjenama i dopunama odluke o osnivanju Partnerskog savjeta za regionalni razvoj ("Sl.list CG", br. 31/13 od 05.07.2013. god.)

Odluka o izmjeni i dopuni odluke o mapi regionalnih pomoći

Takođe je uzeto učešće u izradi sljedećih podzakonskih akata **Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti koji se odnose na pregovore sa EU u poglavlju 1- Sloboda kretanja robe** :

- Pravilnik o bezbjednosti liftova
- Pravilnik o električnoj opremi namjenjenoj za upotrebu unutar određenih naponskih granica
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za jednostavne posude pod pritiskom
- Pravilnik o bezbjednosti mašina
- Pravilnik o obući
- Pravilnik o proizvodima od kristalnog stakla
- Pravilnik o obilježavanju i označavanju tekstilnih tkanina.

3. Aktivnosti na programiranju i implementaciji projekata finansiranih kroz Instrument predpristupne podrške – IPA

Pocetkom 2013. godine počela je izrada Nacionalnog strateškog dokumenta za Crnu Goru (Country Strategy paper – CSP). Direkcija za implementaciju projekata finansiranih iz IPA fondova (PIU) koordinira izradu ovog dokumenta na nivou Ministarstva ekonomije i institucija nad kojima ovo ministarstvo vrši nadzor. Izrada CSP – je zahtjevala sveobuhvatnu analizu od procjene spremnosti sektora za IPA II , preko definisanja budžeta za narednu finansijsku perspektivu, određivanja prioriteta, aktivnosti i indikatora.

Takođe u okviru programiranja za IPA II (2014-2020) PIU jedinica Ministarstva ekonomije je nadležna za koordinaciju dva sektora koji su definisani tokom izrade prvog nacrtu CSP i to sektor Energetika i sektor Konkurentnost i inovacije. U okviru ovih sektora formirane su Radne grupe koje će dalje raditi na programiranju IPA 2014, odnosno raditi na izradi Akcionih dokumenta i Sektorskog planskog dokumenta.

Pored Strateškog dokumenta za Crnu Goru, Direkcija za implementaciju projekata finansiranih iz IPA fondova (PIU), je učestvovala u izradi Višekorisničkog strateškog dokumenta (Multy – Country Strategy Paper – MCSP) koji će predstavljati osnovu za programiranje regionalnih projekata.

PIU jedinica je uključena u rad Zajedničkog nadzornog odbora (Joint Monitoring committee – JMC) za sve programe prekogranične saradnje kao i u rad Radnih tijela zaduženih za programiranje prekograničnih programa za period 2014-2020 (IPA II) koji će biti osnov za realizaciju projekata.

U cilju pripreme za prelazak na decentralizovano upravljanje IPA fondovima, pripremljena je kompletna interna dokumentacija za Ocjenu usklađenosti od strane PIU jedinice i Direkcija za implementaciju projekata finansiranih iz IPA fondova (PIU) je bila predmet revizije EK, u okviru aktivnosti na dobijanju akreditacije za prelazak Crne Gore na decentralizovani menadžment u upravljanju sredstvima dobijenim iz EU fondova. Radi Visoki programski službenik redovno učestvuje u Upravnom odboru tekućeg projekta za uapredjenje infrastrukture kvaliteta i razvoj metrologije u Crnoj Gori iz IPA 2011 (u vrijednosti od (1.200.000 EUR).

Iz IPA 2011 "Support to Preparation of Projects for IPA Component III" (Priprema projekta za implementaciju Strategije klastera kroz tržišno povezivanje MSP u Sjevernom regionu), početak realizacije samog projekta (posredstvom UNIDO-a) se očekuje u februaru 2014. god. što je takođe u nadležnosti direktorata. Vrijednost projekta, koji pored EU, kofinansira UNIDO, iznosi 525.000 EUR.

Projekti koji su trenutno aktuelni iz IPA-e u našem ministarstvu:

IPA 2011 „Developing sustainable energy use” (Razvoj sistema za upotrebu održive energije u Crnoj Gori)- ponoviće se poziv za dostavljanje ponuda.

IPA 2011“ Development of Quality Infrastructure (QI) and Metrology” (DQIM)" (Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije) – Poceo krajem marta 2013,

IPA 2011 “Support to Preparation of Projects for IPA Component III” (Podrška pripremi projekta za IPA III)- Implementacija Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz razvoj klastera 2012-2016, u cilju tržišnog povezivanja MSP u Sjevernom region. Početak realizacije se očekuje u februaru 2014. U nadležnosti direktorata za razvoj IPA 2012/2013 “Approximation of the legislation with EU Acquis - Usaglašavanje sa EU

zakonodavstvom – Jačanje kapaciteta Ministarstva ekonomije u vezi transponovanja Direktive o uslugama na unutrašnjem tržištu i njene implementacije. projekat je počeo u septembru 2013.

IPA Projekti koji će se finansirati iz sredstava rezervi (PPF/SMF)

Support to industrial policy (Podrška industrijskoj politici). Odobreni iznos 145 500€ u pitanju je ugovor o uslugama, očekuje se početak realizacije u 2014 godini.

Intellectual Property Rights (Prava intelektualnu svojine). Odobreni iznos projekta 250 000€, u pitanju je laki twining, projekat bi trebalo da počne u 2014. godini)

Quality Infrastructure (Infrastruktura kvaliteta) – radi se o ugovoru o nabavci u vrijednosti 300 000€ .

Optimal use of energy and natural resources and mitigation of natural disaster effects (Optimalan upotreba energije i prirodnih resursa u cilju ublačavanja efekata prirodnih nepogoda). Vrijednost projekta je 25 000€, u pitanju je ugovor o uslugama.

4. Aktivnosti koje se odnose na obaveze iz pregovora za poglavlje 1 – Sloboda kretanja roba

Učešće Direktorata za razvoj se odnosio na:

Na Učešće u pripremanju materijala i učešće na sastancima eksplanatornog i bilateralnog skrininga za 1. pregovaračko poglavlje – *Sloboda kretanja roba*, u periodu 14 – 17. januara i 4 – 6. marta 2013. godine u Briselu; Učešće u pripremanju materijala za dostavljanje odgovora na Upitnik EK u okviru pripreme sastanka za bilateralni skrining;

Učešće u izradi dokumenta »Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2014 – 2018 (PPCG)«;

Učešće u izradi Strategije Crne Gore za primjenu pravne tekovine Evropske unije u oblasti slobode kretanja robe 2014-2018, i Akcionog plana za realizaciju navedene Strategije za 2014. godinu. – Izrada Strategije i Akcionog plana sa temeljima za implementaciju pravne tekovine iz ovog poglavlja koji pokrivaju planove za sprovođenje vertikalnog i horizontalnog zakonodavstva, predstavlja jedno od mjerila za otvaranje poglavlja. Usvajanje navedenih dokumenata je predviđeno krajem I kvartala 2014. godine u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2014. godinu.

5. Aktivnosti koje se odnose na obaveze iz pregovora za Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata

Učešće u izradi dokumenta »Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2014 - 2018«;

Pripremanje materijala za dostavljanje odgovora na ***Upitnik o uspostavi nacionalnog sistema sa ciljem davanja smjernica o institucionalnom okviru za upravljanje instrumentima Kohezijske politike***

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije
Direkcija za razvoj MSP

**IZVJEŠTAJ O RADU
ZA 2013. godinu**

Podgorica, januar 2014.godine

I. O DIREKCIJI

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća (u daljem tekstu: Direkcija za razvoj MSP) obavlja svoju djelatnost od februara 2001. godine i ima višegodišnje iskustvo u obezbjeđivanju neophodne podrške razvoju preduzetništva i malih i srednjih preduzeća (MSP) i povećanju njihove konkurentnosti.

MSP počela je sa radom u februaru 2001. godine i ima višegodišnje iskustvo u obezbjeđivanju neophodne podrške razvoju preduzetništva, kao i MSP i povećanju njihove konkurentnosti.

Aktivnosti Direkcije se ogledaju kroz:

Definisanje Strategije za razvoj MSP;

Pripremanje i realizaciju programa i projekata za razvoj MSP, koordinaciju programa, mjera i aktivnosti koje se odnose na razvoj MSP sa posebnim akcentom na podsticanje konkurentnosti i izvoza, ženskog preduzetništva;

Pripremanje programa za edukaciju preduzetnika, organizovanje seminara, treninga, kurseva, koordinaciju realizacije mjera za cjeloživotno preduzetničko učenje i izradu istraživačkih projekata;

Internacionalizaciju odnosno pružanje usluga informacija i pomoći domaćim MSP, ali i stranim koji namjeravaju da posluju u Crnoj Gori;

Organizovanje regionalnih i lokalnih centara za podršku razvoja MSP i specijalnih programa za podsticaj razvoja MSP (inkubatora, tehnoloških parkova, itd.);

Promociju značaja razvoja MSP i preduzetništva kroz organizovanje nastupa na međunarodnim sajmovima, poslovnim susretima između domaćih i stranih kompanija u zemlji i inostranstvu, uspostavljanje poslovnih kontakata itd.

Od 2003. godine, Direkcija je nacionalni koordinator sprovođenja principa *Small Business Acta-SBA* za Crnu Goru. Takođe, od 2008. učesnik je u okviru prvog CIP/EIP programa Evropske unije.

Uredbom o organizaciji državne uprave (Sl. list CG 5/2012,25/2012 i 61/2012 od 23.01.2012. član 16.), Direkcija za razvoj MSP je postala organ uprave u sastavu Ministarstva ekonomije. Rad Direkcije je dominantno organizovan (po trenutno važećem aktu o sistematizaciji radnih mjesta br. 01-1011/10, usvojenom dana 24.06.2013. godine) u okviru Sektora za strateške i razvojne projekte, regionalnu i institucionalnu podršku, edukaciju i promociju, u okviru kojeg su:

A) Odsjek za razvojne projekte, institucionalnu podršku, edukaciju i promociju
B) Odsjek za podsticanje konkurentnosti i promociju izvoza

U okviru Direkcije funkcioniše i Odjeljenje (Evropski centar) za informacije i inovacije.

U Direkciji je sistematizovano je 18 radnih mjesta, od čega je 14 popunjeno. Pored ovih lica, u Direkciji su po osnovu ugovora angažovana još 3 izvršioca.

IZVJEŠTAJ O REALIZOVANIM AKTIVNOSTIMA U 2013. GODINI

Politika razvoja MSP u Crnoj Gori sprovodi se u skladu sa strateškim ciljevima i mjerama definisanim **Strategijom razvoja MSP 2011-2015**. Takođe Direkcija je koordinator realizacije ativnosti i mjera:

Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015.

Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013.

Sprovođenje Strategije razvoja MSP 2011-2015., po zaključku Vlade Crne Gore, **koordinira**, i iz svojih nadležnosti **realizuje** Direkcija za razvoj MSP i ujedno realizuje projekte i aktivnosti iz svoje nadležnosti koje su obuhvaćenje pomenutim strategijama.

Kako bi se pratila realizacije zadataka i aktivnosti 3 strategije, Direkcija za pomenute izrađuje:

godišnje **akcione planove**

godišnje **izvještaje o realizaciji akcionih planova.**

Strategije se usvajaju od strane Vlade Crne Gore.

Realizacija aktivnosti pomenutih strategija je, osim u nadležnosti Direkcije za razvoj MSP, i u nadležnosti oko 25 institucija javnog i privatnog sektora (ministarstava, državnih institucija, biznis asocijacija, međunarodnih organizacija, centralne banke, itd).

Proces izrade i realizacije aktivnosti ovih strategija nadgledaju:

- **Koordinacioni tim za izradu i implementaciju Strategije razvoja MSP**
- **Savjet za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou i**
- **Nacionalno partnerstvo za preduzetničko učenje.**

Pomenuta radna tijela i savjeti su sastavljeni od predstavnika javnog i privatnog sektora i međunarodnih organizacija, uz predsjedavanje predstavnika Direkcije za razvoj MSP.

Direkcija za razvoj MSP radi i na jačanju promocije evropskih vrijednosti u razvoju politike MSP i preduzetništva, odnosno **nacionalni je koordinator sprovođenja principa Akta o malim preduzećima – SBA, koji definiše politiku MSP u EU.**

I dalje aktuelan Izvještaj o sprovođenju politike MSP u skladu sa smjernicama SBA za 2012.-SME Policy Index za 2012. godinu daje preporuke da „Crna Gora treba da nastavi da razvija svoje institucije i unaprijedi njihove kapacite za implementaciju, posebno se fokusirajući na jačanje vladinih agencija koje pružaju podršku malim i srednjim preduzećima, kao što su agencije za promociju izvoza i za inovacije“. SME Policy Index za 2012. godinu takođe navodi navodi da je „Direkcija za razvoj MSP, u okviru Ministarstva ekonomije odgovorna za izradu politike razvoja MSP, njenu koordinaciju i implementaciju«.

PREGLED REALIZOVANIH AKTIVNOSTI U 2013. U OKVIRU UNUTRAŠNJIH ORGANIZACIONIH JEDINICA DIREKCIJE ZA RAZVOJ MSP

SEKTOR ZA STRATEŠKE I RAZVOJNE PROJEKTE, REGIONALNU I INSTITUCIONALNU PODRŠKU, EDUKACIJU I PROMOCIJU

A) ODSJEK ZA ZA RAZVOJNE PROJEKTE, INSTITUCIONALNU PODRŠKU, EDUKACIJU I PROMOCIJU

1.) RAZVOJNI PROJEKTI

Projekat „Internacionalizacija mentoring sistema u malim i srednjim preduzećima u Crnoj Gori“

Direkcija za razvoj MSP je, sa japanskom agencijom za međunarodnu saradnju–JICA, potpisala Memorandum o realizaciji projekta "*Uspostavljanje i promocija mentoring sistema u MSP u Crnoj Gori*" u maju 2013. Realizacija projekta predstavlja zajednički rad mentora i preduzeća/preduzetnika u cilju prevazilaženja trenutne situacije i nalaženja najpovoljnijih rješenja za buduće poslovanje. Urađen je operativni plan realizacije projektnih aktivnosti za 3 godine. U septembru 2013. godine, organizovana je posjeta Japanu, gdje su ključni *stakeholderi* upoznati sa načinom realizacije projekta (prisustvovao predstavnik ME). Direkcija je pripremila i materijal za planiranu obuku mentora koji će u 2014. godini, nakon obuke, raditi u direktnoj saradnji sa odabranim MSP preduzećima.

1.2 Projekat Ri.Qua- organizacija poslovnih susreta

U okviru projekta *Ri.Qua* koji je potpisan sa italijanskim partnerom iz regije Veneto - Veneto Promozione, Direkcija za razvoj MSP je u februaru 2013. godine, u Podgorici, organizovala poslovne susrete crnogorskih i italijanskih preduzeća. Na susretima je učestvovalo 25 predstavnika MSP- 15 crnogorskih i 10 italijanskih iz oblasti proizvodnje namještaja, profesionalne opreme za catering, *welness* opreme, projektovanja enterijera i inženjeringa, i građevinarstva. Susreti su predstavljali odličnu priliku za dogovaranje zajedničkih poslova koji su rezultirali sklapanjem ugovora o poslovnoj saradnji.

1.3. Projekat „Mladi preduzetnici“ – takmičenje za najbolji biznis plan

Program „Mladi preduzetnici“ u kojem Direkcija za razvoj MSP učestvuje kao partner zajedno Centrom za stručno obrazovanje, Ministarstvom prosvjete, nastavnicima srednjih stručnih škola i Projektom MNE/011, počeo je da se primjenjuje od školske 2012/2013.godine sa ciljem razvijanja preduzetničkog načina razmišljanja kod učenika/ca srednjih stručnih škola, kao i sticanja preduzetničkih znanja, vještina i stavova.

U februaru 2013. godine je, u srednjoj stručnoj školi u Bijelom Polju, održano takmičenje za najbolji biznis plan učenika srednjih stručnih i mješovitih škola iz sjevernog regiona Crne Gore na kojem su izabrana 3 prvonagrađena biznis plana. Nosioci prvonagrađenog biznis plana imali su priliku da predstave biznis ideju na sajmu u Bugarskoj, dok su preostala 2 novčano nagrađena.

1.4. Projekat „Žensko preduzetništvo – motor za stvaranje radnih mjesta u Jugoistočnoj Evropi“

U cilju jačanja i promocije ženskog preduzetništva, Direkcija je u saradnji sa Regionalnim Centrom za jednakost polova-GTF, Zagreb, u junu 2013, u Budvi, organizovala više tematskih sastanaka na temu ženskog preduzetništva, parlamentarnu radionicu i Treću Regionalnu konferenciju eksperata za žensko preduzetništvo. Zajedno sa SEECEL-om, je sprovedeno „Istraživanje o potrebama za obrazovanjem i obukom u preduzećima čiji su vlasnici žene – TNA“. Započete su aktivnosti na izradi Strategije za razvoj ženskog preduzetništva 2014-2015, u skladu sa potpisanim Memorandumom o saradnji sa GTF-om i čija izrada je planirana do kraja III kvartala 2014. godine prema Programu rada Vlade za 2014. godinu i obavezi po osnovu Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013/2017, gdje je Direkcija nosilac aktivnosti.

1.5 Prva regionalna konferencija u okviru projekta Adria footouring

Prva regionalna konferencija i zvanično predstavljanje projekta Adria footouring „*Adriatic Food and Tourism: Innovating SME-s*“ koji je odobren u okviru Drugog poziva za IPA Adriatic projekte, i u kojem je Direkcija za razvoj MSP jedna od 11 partnera, održana je u decembru 2013.godine.

Adria Footouring je još jedan u nizu strateški važnih projekata usmjerenih na razvoj malog i srednjeg biznisa-projekat pružanja podrške inovativnim preduzećima u tradicionalnim sektorima, kao što su sektor turizma i sektor prehrambene industrije. Organizovanje konferencije imalo je za cilj se kroz diskusiju identifikuju inovativne potrebe preduzeća iz sektora prehrambene industrije i turizma, kao i nedostaci postojećih sistema podrške sprovođenju inovativnih aktivnosti. Precizniji i detaljniji odgovori bi trebalo da pomognu da se kvalitetnije izvrši evaluacija postojećeg stanja i identifikuju mogući mehanizmi podrške.

2.) **INSTITUCIONALNA PODRŠKA**

2.1. Regionalni/lokalni biznis centri (BC)

Ostvaren je napredak po pitanju unaprjeđenja mreže biznis centara. U decembru 2013.godine u okviru IPA 2011 programa „*Inter-municipal development grant programme*“, odobren je grant za projekat „*Establishment of Regional Business Center and Incubator for North-East Montenegro*“ za formiranje kancelarije Regionalnog biznis centra za 5 opština sjevera CG (Berane, Rožaje, Plav, Andrijevića i Bijelo Polje), sa sjedištem u Beranama. Planirana je operacionalizacija rada kancelarije, zapošljavanje menadžera iz navedenih opština, kao i pružanje usluga klijentima (potencijalnim, postojećim preduzetnicima) na sjeveroistoku CG.

Postojeća mreža BC saradivala je sa institucijama na lokalnom i nacionalnom nivou obezbijeđena je podrška IRFCG na realizaciji kreditnih linija za MSP (pružanje informacija, savjeta za apliciranje, izrada biznis planova, itd), a broj usluga pruženih od strane BC-a je na prošlogodišnjem nivou.

2.2. Biznis inkubatori

U okviru IPA 2011 odobren je grant za osnivanje biznis inkubatora u Beranama. U okviru BSC Bar nastavljen je kontinuitet pruženih usluga, dok je u slučaju BI Inventivnost Podgorica izražen opadajući trend usljed zbog nedostatka sredstava za finansiranje i ograničenog prostora. Osim toga, Direktor inkubatora je imenovan za v.d. Direktora Inovaciono-preduzetničkog centra „Tehnopolis“ Nikšić, pa je potrebno imenovati v.d. Direktora inkubatora

3.) **EDUKACIJA**

Razvoj preduzetničkih kompetencija u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju

Direkcija za razvoj MSP predsjedava **Nacionalnim partnerstvom za preduzetničko učenje**. Tokom 2013.godine, održana su 3 sastanka članova partnerstva. Prvi se odnosio na izradu Akcionog plana za 2013.godinu, drugi na održavanje radionice na temu: „*Od ideje do realizacije*“ u okviru projekta „*Podrška zapošljavanju mladih*“ koji realizuje UPCG, održanog u aprilu 2013.godine, a treći na usvajanje izvještaja o realizovanim aktivnostima Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje za 2013.godinu.

Potpisan je Memorandum o saradnji između Ministarstva ekonomije i SEECEL-a, čiji je cilj jačanje regionalne saradnje u oblasti razvoja ljudskih resursa, kao ključnog faktora održivog rasta i razvoja sa konkurentnim malim i srednjim preduzećima. Direkcija je član upravnog odbora SEECEL.

U dijelu **osnovnog** obrazovanja, pored obuke učenika i nastavnika usvojeno je Uputstvo za implementaciju preduzetničkog učenja kroz obavezne predmetne programe u osnovnoj školi. Održani su seminari na temu „Primjena preduzetničkog učenja kao međupredmetne oblasti u osnovnoj školi“.

U **srednjem** stručnom obrazovanju predmet Preduzetništvo je uveden u sva područja rada kao obavezni ili kao izborni stručno-teorijski predmet. Osnovano je 70 preduzeća za vježbu u 15 srednjih stručnih škola i 4 preduzeća za vježbu na Ekonomskom fakultetu. Organizovano je i regionalno takmičenje za najbolji Biznis plan za učenike iz 6 škola sa sjeveroistoka Crne Gore, na kojima je učestvovalo 50 učenika.

Osnovani su preduzetnički centri u 3 srednje stručne škole na sjeveru Crne Gore i to u Mojkovcu, Bijelom Polju i Beranama, sa ciljem podsticanja mladih i nezaposlenih ljudi da kroz određene oblike obrazovanja steknu preduzetnička znanja i vještine koje će im omogućiti da pokrenu ili unaprijede sopstveni biznis.

U okviru **visokog** obrazovanja ISCED 5&6 SEECEL projekta, na Humanističkim studijama UDG Univerziteta, realizovan je modul Preduzetništvo i inovacije i prva generacija je pohađala i završila nastavu u okviru ovog modula.

Započete su aktivnosti na izradi Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2014-2018., kroz uspostavljenu saradnju sa European Training Foundation-ETF i obezbijeđenu tehničku podršku. Strategija treba da bude urađena do kraja 2014. godine.

3.2. Unaprijeđenje preduzetničkog učenja u sistemu neformalnog obrazovanja

U organizaciji Direkcije za razvoj MSP i partnera, tokom 2013.godine održano je nekoliko radionica i seminara na kojima je učestvovalo oko 60 polaznika koje su obuhvatile sljedeće teme:

radionica „Od ideje do realizacije“ u okviru projekta „Podrška zapošljavanju mladih“, sa oko 30 učesnika; seminar na temu „Važnost uvođenja standarda za MSP“, sa oko 30 učesnika.

4.) PROMOTIVNE AKTIVNOSTI

Direkcija je u 2013. sprovela intenzivne aktivnosti na poboljšanju promocije. U tom pogledu:

Dizajnirana su dva nova internet portala, portali Direkcije www.nasme.me, i EIICM www.euroinfo.me, sa ažuriranim aktuelnostima, projektima, mogućnostima direktne pretrage baze inostranih partnera, kalendarom aktuelnih događaja, konferencija i sajamskih manifestacija u zemlji i inostranstvu.

Urađena je nova brošura o Direkciji, kao i poslovni vodič sa kontaktima 274 crnogorska preduzeća, brošure i bilbord projekta Adria Footouring.

U toku 2013. godine, realizovane su sljedeće promotivne aktivnosti u okviru projekata koji se realizuju u Direkciji za razvoj MSP:

Direkcija za razvoj MSP je sa partnerima organizovala nastup crnogorskih MSP na 80. međunarodnom sajmu poljoprivrede u Novom Sadu i poslovne susrete,

Organizovan je 1 poslovni susret sa italijanskim preduzećima u okviru projekata Ri Qua na kojem je učestvovalo oko 25 preduzeća,

U okviru SME week, zajedno sa PKCG, organizovana je konferencija „Preduzetničko učenje u sistemu obrazovanja“ ,

Organizovan je dvodnevni seminar na temu „Važnost uvođenja standarda za MSP“,

Organizovan je okrugli sto o „Istraživanju o potrebama za obrazovanjem i obukom u preduzećima čiji su vlasnici žene – TNA“,

Organizovana je prva regionalna konferencija i zvanično predstavljanje projekta *Adria footouring* - „Adriatic Food and Tourism: Innovating SME-s“.

B) ODSJEK ZA PODSTICANJE KONKURENTNOSTI I PROMOCIJU IZVOZA

Aktivnosti su realizovane u okviru Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015 kroz ostvarivanje 3 osnovna prioriteta:

1. Razvoj postojećih i kreiranje inovativnih industrija/kapaciteta:

Podsticanje inovativnih aktivnosti u malim i srednjim preduzećima

Projekat „*Vaučerske šeme za inovativna MSP*“ koji se realizovao u 2012. godini, u okviru regionalnog projekta „Inicijativa za konkurentnost“ i koji je podržan od strane OECD-a, na svečanoj ceremoniji koja se održala u Evropskom parlamentu 7. oktobra 2013. je dobio prvu nagradu kao najbolji završeni projekat u 2013.god. od strane Evropske Asocijacije projekata. Ova nagrada ukazuje na posvećenost Direkcije i doprinos cjelokupnom projektu i namjerama da kreiramo povoljan ambijent za razvoj inovativnosti i korišćenja konsultantskih usluga za MSP.

Direkcija za razvoj MSP je uz podršku Organizacije za ekonomsku saradnju OECD i Centralno Evropske Inicijative - CEI, pokrenula projekat „*Procjena sprovođenja specifičnih podsticajnih mjera za MSP*“. Jedna od aktivnosti projekta jeste i sprovođenje istraživanja o tome koliko su već sprovedene podsticajne mjere bile efektivne, tj.

koliko je njihova implementacija doprinijela razvoju preduzeća. Rezultati istraživanja su urađeni o preduzećima koja su koristila podsticajnu mjeru *Grant šeme za refundaciju troškova* u cilju jačanja marketing funkcije preduzeća i mjere *Vaučerskih šema za inovativna mala i srednja preduzeća*.

Rezultati istraživanja ukazuju da su navedeni podsticaji u vidu grantova i vaučera obezbijedili povećanje prodaje i prihoda preduzeća, omogućili prodaju novim klijentima i u zemljama gdje se nije izvozilo, odnosno omogućilo se osavremenjavanje ponude tj. ulaganje u opremu,

informacione tehnologije, marketing. Kao rezultat dodatnog investiranja i povećanja proizvodnje, značajan procenat preduzeća je imao potrebu za dodatnom radnom snagom, dok su preduzeća koja su uvela neku vrstu inovacija promijenila navike u poslovanju, tehnike i strategije.

Direkcija za razvoj MSP, u okviru potpisanog Memoranduma o saradnji sa Fondacijom Petrović, realizovala je projekat „*Izrada vizuelnog identiteta preduzeća*“, gdje kao partner učestvuje i Fakultet vizuelnih umjetnosti Univerziteta Mediteran. Projektom su 9 preduzeća dobila novi ili redizajnirani vizuelni identitet koji im obezbjeđuje prepoznatljivost i bolje pozicioniranje na tržištu.

Jačanje izvoznih performansi preduzeća

Unaprijeđenje postojećih i kreiranje novih savjetodavnih usluga namijenjenih izvozu

Tržišno informativni servis

Tržišno Informativni Servis pruža pomoć preduzećima koja već izvoze svoje proizvode kao i preduzećima zainteresovanim za izvoz u vidu obezbjeđenja pouzdanih informacija koje će menadžmentu preduzeća pomoći u donošenju boljih odluka vezanih za sve segmente izvoza.

Korišćenjem relevantnih *online* izvora podataka izrađuju se i studije istraživanja za ciljna tržišta. o privredi, trgovinskom režimu, trendovima i prognozama u sektoru u narednom periodu, kanalima distribucije, itd. Prosječno se godišnje obradi oko 100 zahtjeva za tržišnim informacijama. Urađene su i 3 sveobuhvatne studije, i to: studija istraživanja tržišta Srbije, Makedonije i Kosova – prehrambena industrija. Urađen je i opšti pregled tržišta Ruske Federacije koji uključuje i obavezne zahtjeve tržišta i potencijalne mogućnosti za izvoz.

U cilju jačanja konkurentnosti i izvoznih performansi preduzeća organizovan je seminar u saradnji sa Institutom za standardizaciju, uz tehničku podršku Kancelarije za tehničku pomoć i razmjenu informacija TAIEX – „Podizanje svijesti o važnosti standardizacije“. Prvi seminar „*Važnost uvođenja standarda za MSP*“ održao se 17. i 18. decembra u Podgorici i imao je za cilj podizanje svijesti o značaju uvođenja standarda među malim i srednjim preduzećima kako bi se unaprijedila njihova konkurentnost na domaćem i međunarodnom tržištu.

2.2. Portal za preduzeća za opštinu Bijelo Polje

Direkcija za razvoj MSP je, u saradnji sa Ministarstvom za ekonomski razvoj Republike Italije, započela implementaciju *projekta ASSI* (Eksperimentalne mjere razvoja i internacionalizacije). Realizacija projekta je započela u julu 2013.godine i trajeće do juna 2014.godine, a podrazumijeva izradu i pokretanje „*Portala za preduzeća za opštinu Bijelo Polje*“.

Cilj izrade portala je je da se objedine informacije iz većeg broja izvora na jednom mjestu, ostvari bolja komunikaciju između korisnika, omogući pružanje vrhunske usluge preduzetničkom sektoru, poboljša dostupnost informacija stranim investitorima i potencijalnim poslovnim partnerima. Budući preduzetnički portal sadržaće sve potrebne informacije o opštini, bazu podataka proizvodnih preduzeća, informacije o registraciji biznisa i potrebnoj dokumentaciji, mogućnosti finansiranja, investiranja, itd.

Promocija crnogorskih potencijala

Prezentacija crnogorske privrede na međunarodnim tržištima

Nastavljena je promocija crnogorskih potencijala u inostranstvu na 80. Novosadskom sajmu i organizovanje poslovnih susreta.

ODJELJENJE (EVROPSKI CENTAR) ZA INFORMACIJE I INOVACIJE

Direkcija za razvoj MSP uspješno koordinira Evropskim Centrom za Informacije i Inovacije – EIICM, odnosno EEN Montenegro od 2008, u svojstvu lidera konzorcijuma. *Enterprise Europe Network - EEN* je dio najveće preduzetničke mreže u svijetu.

Direkcija ima značajno iskustvo u sprovođenju ovog projekta, jer je još od 2002.god. koordinirala pomenutim centrom, koji je bio prva institucija Evropske komisije u Crnoj Gori.

EIICM pruža usluge koje su usmjerene na davanje praktičnih informacija, pomoći privrednicima da lakše

pronalaze poslovne partnere, uspostavljaju poslovnu saradnju, pristupaju informacijama o pravnim aspektima i poslovnim regulativama EU, informišu se o programima podrške, transferu tehnologije i znanja, i inovacijama.

U 2013. godini, Direkcija je bila aktivna u realizaciji sljedećih događaja:

podržan je nastup crnogorskih preduzeća na 80. Međunarodnom sajmu poljoprivrede u Novom Sadu, u maju 2013. godine. Istovremeno su na sajmu organizovani međunarodni poslovni susreti sa ciljem da se lakše i efikasnije ostvare direktni poslovni kontakti sa potencijalnim partnerima. Na poslovnim susretima je učestvovalo oko 98 učesnika iz 19 zemalja. Iz Crne Gore, priliku da se predstave i ostvare bilateralne kontakte dobila su „Olio Sustaš“, „Kompanija Vukčević“, „Bio trade“, i AD Kontejnerski terminal i generalni tereti Bar;

podržan je nastup crnogorskih preduzeća na Međunarodnoj konferenciji žena preduzetnica, i poslovnim susretima B2B- „Žene preduzetnice u razvoju“, koji su održani u Nišu, u septembru 2013.

promovisan je javni poziv za finansiranje EKO-inovativnih projekata u okviru CIP programa, koji je Evropska komisija otvorila 14. maja. Projekti koji se finansiraju u okviru ovog javnog poziva su oni koji imaju pozitivan uticaj na životnu sredinu, tržišnu i dodatnu vrijednost na evropskom nivou. Prioritetni sektori ove godine su reciklaža, prehrambena i građevinska industrija;

promovisan je i novi EU program COSME, koji će od 1.1.2014. zamijeniti CIP-EIP.

podržan je nastup crnogorskih preduzeća na 12. Međunarodnom sajmu preduzetništva „Biznis Baza 2013“, u Beogradu. Na sajmu su organizovani međunarodni poslovni susreti, na kojima je učestvovalo 148 preduzeća iz 10 zemalja, od čega je 5 preduzeća iz Crne Gore;

svakodnevno se pružaju informacije preduzetnicima o mogućnostima ostvarivanja poslovne saradnje, mogućnostima predstavljanja na regionalnim i međunarodnim sajmovima i poslovnim misijama.

Cjelokupno informisanje i promovisanje je olakšano kreiranjem novog portala, www.euroinfo.me, gdje preduzetnici imaju direktan pristup bazi inostranih preduzeća; periodično se objavljuje informator- *newsletter* u elektronskom i štampanom izdanju, kao i lifleti o našim uslugama.

Bitno je naglasiti da je u okviru **Izveštaja Evropske komisije** o analitičkom pregledu Poglavlje 20, Komisija učinak crnogorskog predstavnika u Evropskoj mreži preduzetništva (**EEN**) u periodu od 2008. do 2012. godine ocijenila kao zadovoljavajući. Navodi se da je mali crnogorski konzorcijum u EEN poboljšao svoje rezultate i trebalo bi da u ciklusu 2013-2014. godine postigne još veću dodatnu vrijednost.

D) OSTALE AKTIVNOSTI REALIZOVANE U 2013.GODINI

1. Dijalog javnog i privatnog sektora

Nastavljen je kontinuirani dijalog javnog i privatnog sektora na nacionalnom nivou kroz: održavanje sastanaka Koordinacionog tima za izradu i implementaciju Strategije razvoja MSP 2011-2015, Savjeta za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015 i Nacionalnog partnerstva za preduzetničko učenje. U skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore broj 06-125/3 od 31.01.2013.godine, Direkcija je uradila prijedlog za osnivanje Nacionalnog Savjeta za MSP i konkurentnost kroz svrsishodno i funkcionalno objedinjavanje postojećih radnih timova: Koordinacionog tima za izradu i implementaciju Strategije razvoja MSP 2011-2015 i Savjeta za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015. Predloženom, novom formom Savjeta za MSP na nacionalnom nivou, postiže se jedinstvena koordinaciju definisanja i sprovođenja MSP politike sa najvišeg nivoa, Vlade Crne Gore.

Razvoj društvene odgovornosti

U junu 2013. Direkcija je u saradnji sa Mrežom za društvenu odgovornost, čiji je član, organizovala promociju društvene odgovornosti u okviru okruglog stola i promovisala urađeni priručnik.

Projekat „Istraživanje poslovne demografije sa akcentom na smrtnost preduzeća“

Urađeno je istraživanje „*Poslovna demografija sa akcentom na smrtnost MSP u Crnoj Gori*“ gdje su identifikovani interni i eksterni uzroci smrtnosti i date preporuke za donosioce odluka.

... Programa podsticanja razvoja klastera

Direkcija je u učestvovala u izradi Programa podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore (Cetinje i Ulcinj), prijavne dokumentacije i javnih poziva, u saradnji sa ME. Nadležna osoba iz Direkcije kontinuirano radi sa MSP na realizaciji projekta, kao i u Komisiji za ocjenjivanje. Do sada je objavljeno 4 javna poziva i podržano 5 klastera.

E) SARADNJA I MEĐUNARODNI PROJEKTI

1. Memorandumi o saradnji

Institut za standardizaciju Crne Gore

Direkcija za razvoj MSP i Institut za standardizaciju Crne Gore potpisali su 7. oktobra 2013.. Sporazum o saradnji. Poseban akcenat buduće saradnje biće organizacija i izvođenje specijalističkih seminara namijenjenih malim i srednjim preduzećima koji se odnose na primjenu standarda i širenje znanja o standardizaciji i infrastrukturi kvaliteta kroz primjenu standarda.

Agencija za promociju investija Crne Gore-MIPA

Potpisan je sporazum o saradnji sa Agencijom za promociju investija Crne Gore-MIPA u cilju sprovođenja aktivnosti na jačanju konkurentnosti i podsticanju izvoza, uspostavljanju i širenju poslovnih kontakata kroz organizaciju i podršku organizovanju poslovnih susreta i foruma, organizaciju misija i predstavljanje na sajmovima, organizovanje edukacija, obuka i konferencija i ostalih programa od zajedničkog interesa u cilju afirmacije i podrške razvoju preduzetništva.

Agencija za razvoj MSP KOSGEB-TURSKA

U novembru 2012, u Ankari je potpisan Memorandum o saradnji između Direkcije za razvoj MSP i Agencije za razvoj MSP KOSGEB, Turska. Pripremljen je Akcioni plan za 2013/2014. godinu za unaprjeđenje saradnje na institucionalnom nivou u cilju razmjene iskustava znanja i najboljih praksi u podršci MSP.

Agencija za promociju MSP - BSMEPA- Bugarska

Potpisan je Memorandum o saradnji između Direkcije za razvoj MSP i Agencije za promociju MSP – BSMEPA, Bugarska.. Pripremljen je Akcioni plan za 2013/2014 godinu u cilju uspostavljanja konkretne saradnje.

JICA – Japan

U okviru potpisanog Sporazuma o saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA), realizuje se projekat „*Internacionalizacija i promocija mentoring sistema u malim i srednjim preduzećima*“.

Fondacija Petrović-Njegoš

U saradnji sa Fondacijom Petrović-Njegoš realizuje se projekat Izrada vizuelnog identiteta preduzeća.

2. Međunarodni projekti

Direkcija je u 2013. godini učestvovala u realizaciji 7 međunarodnih projekata: CIP/EIP, WBC inco net, , Ri Qua, Youth Entrepreneurship, Adria Footoring i AdriaTinn, Smart Inno.

CIP/EIP- projekat Enterprise Europe network –realizuje se od 2008.

WBC-INCO.NET je projekat za istraživanje i razvoj tehnologije u okviru FP7, koji ima za cilj da unaprijedi integraciju zemalja Zapadnog Balkana (WBC) u oblasti evropskih istraživanja. Projekat se završava u martu 2014.

Nacionalni doprinos koji je neophodno uplatiti u 2014. godini iznosi **9,670.05 €**.

RI-QUA - Projekat se odnosi na uvođenje sistema kvaliteta u turističkoj ponudi MSP u Crnoj Gori, Albaniji i Makedoniji i završen je u martu 2013. godine.

YOUTH ENTREPRENEURSHIP - U okviru programa prekogranične saradnje Srbija-Crna Gora realizovan je projekat Prekogranično preduzetništvo mladih sa ciljem da pruži mladima neophodno bazično znanje i iskustvo u osnivanju i vođenju pravih preduzeća. Projekat je završen u avgustu 2013. godine.

ADRIA FOOTOURING - Direkcija za razvoja MSP je jedan od partnera u projektu Adria Footouring (hrana i turizam sa područja Jadrana, inoviranje MSP). Projekat je finansiran od strane EU u okviru IPA Adriatic programa i ima za cilj poboljšanje agrarnog i sektora turizma u regijama koje se graniče Jadranskim morem. Projekat traje do jula 2015. **Nacionalni doprinos** koji je neophodno uplatiti u 2014. godini iznosi **21.750€**.

ADRIATINN – Direkcija je od novembra 2013. partner u projektu u okviru IPA Adriatic CBC. Projektom je formirana jadranska mreža za unaprjeđenje istraživanja, razvoja i inovacija u svrhu stvaranja novih politika za održivu konkurentnost i tehnološku sposobnost MSP. Projekat traje do marta 2016. **Nacionalni doprinos** koji je potrebno obezbijediti za dvije godine 2014-2015 iznosi **21.306,00€**

START W – Podrška razvoju potencijala žena u oblasti ruralnog turizma. Projekat se realizuje u okviru IPA CBC Crna Gora-Albanija. Realizacija je počela u novembru 2013 i završava se u novembru 2014. **Nacionalni doprinos** koji je potrebno obezbijediti u 2014. godini iznosi **14.768,72€**.

SMART INNO – Projekat se odnosi na organizovanje mreže inovativnih klastera, formiranje finansijskih mehanizama za podršku, sa akcentom na međudržavnu kooperaciju. Projekat se realizuje u okviru IPA Adriatic CBC, započeo je u novembru 2013. i traje do aprila 2016. **Nacionalni doprinos** koji je potrebno obezbijediti za dvije godine 2014-2015 iznosi **37.125 ,00 €**.

ZAVOD ZA INTELEKTUALNU SVOJINU CRNE GORE

**IZVJEŠTAJ
O RADU ZA 2013. GODINU**

Podgorica, januar 2014. godine

IZVJEŠTAJ O RADU ZAVODA ZA INTELEKTUALNU SVOJINU ZA 2013. GODINU

Po važećem zakonodavstvu iz oblasti intelektualne svojine, pravna zaštita industrijske svojine ostvaruje se u upravnom postupku koji se vodi pred Zavodom za intelektualnu svojinu Crne Gore. Strana pravna i fizička lica u postupku pred Zavodom može zastupati zastupnik upisan u registar zapisnika koji vodi Zavod ili domaći advokat. Priznato pravo na neki od oblika industrijske svojine objavljuje se u službenom glasilu Zavoda.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda precizirano je da se za ostvarivanje funkcija u Zavodu formiraju četiri organizacione jedinice, i to:

- Sektor za industrijsku svojinu,
- Sektor za informacione usluge i registar,
- Odjeljenje za autorsko i srodna prava,
- Služba za opšte poslove i finansije

Pravilnikom je sistematizovano 31 radno mjesto, uključujući i direktora Zavoda, od čega za poslove iz osnovne djelatnosti Zavoda 21 službeničko radno mjesto, a za druge poslove (stručno-tehničke) 10 namještenička radna mjesta. U Zavodu je u radom odnosu 23 službenika i namještenika, uključujući direktora.

Sektor za industrijsku svojinu

Zavoda za intelektualnu svojinu Crne Gore ostvarivao je sljedeće ciljeve u 2013. godini, po redu prioriteta:

Postizanje kvalitetnog i efikasnog postupka priznanja patenata, žigova i industrijskog dizajna;

Povećanje prepoznatljivosti uloge i djelatnosti Zavoda ;

Povećanje zadovoljstva korisnika svim uslugama Sektora za industrijsku svojinu;

IV Povećanje broja korisnika usluga Sektora.

U okviru navedenog posebno prioritetni bili su sljedeći specifični ciljevi:

Povećati efikasnost u izvršenju svih poslova i zadataka Sektora ;

Poboljšati ukupno poslovno upravljanje Sektorom;

Povećati efikasnost poslovnih procesa u postupku;

Povećati raspoloživost i dostupnost stručnih znanja u Sektoru;

Povećati stručnu aktivnost saradnika Sektora.

Aktivnosti za postizanje ciljeva

Poslovi Sektora odvijali su se kroz dva odsjeka:

- a) Odsjek za žigove i industrijski dizajn i
- b) Odsjek za patente i topografiju integrisanog kola.

a) U području dodjele prava, Odsjek za žigove i industrijski dizajn odvijali su se sljedeći poslovni procesi koji se odnose na vođenje upravnog postupka od prijave do registracije žiga koji obuhvata:

- vođenje upravnog postupka po prijavi koja ne ispunjava formalne uslove za registraciju koji obuhvata: zaključke o pozivanju stranke da uredi prijavu, zaključke o obustavi postupka ako ne uredi prijavu);

vođenje upravnog postupka ispitivanja apsolutnih razloga za odbijanja registracije žiga, koji obuhvata: pozivanje podnosioca prijave da se izjasni na stav Zavoda o apsolutnim razlozima za odbijanje registracije, izrada rješenja o odbijanju registracije zbog apsolutnih razloga);

vođenje upravnog postupka u prijavi žiga, koji obuhvata izradu rješenja o prenosu prijave žiga, licence, promjene i sl.

vođenje upravnog postupka registracije žigova, nakon isteka tri mjeseca od objave, koji obuhvata: izradu zaključaka o pozivanju podnosioca prijave za plaćanje takse, izrada rješenja o registraciji žiga za podnosioca prijave koji plate takse; izrada zaključaka o obustavi postupka za podnosioca prijave koji ne plate takse;

vođenje upravnog po prigovoru na registraciju žiga nosilaca ranijih prava koji obuhvata: dostavljanje prigovora nosiocu prijave sa pozivom za izjašnjenje na navode u prigovoru, dostavljanje odgovora na prigovor sa pozivom na izjašnjenje na odgovor na prigovor, izrada rješenja o odbijanju ili usvajanju prigovora, izrada rješenja o odbijanju registracije žiga ako je usvojen prigovor, dostavljanje spisa predmeta po žalbi na rješenje drugostepenom organu ako neka od stranaka uloži žalbu i izrada izvještaja u vezi predmeta;

- Praćenje stručnog područja u vezi Ničanske klasifikacije i ispitivanje spiska roba i usluga prema Ničanskom sporazumu o međunarodnoj klasifikaciji roba i usluga i pismeno pozivanje stranaka radi usaglašavanja spiska roba i usluga.

b) U području dodjele prava Odsjeka za za patente i topografiju integrisanog kola obavljali su poslovi koji se odnose upravni postupak, kojim se vrši ispitivanje prijave i ispunjenosti uslova za priznavanje prava zaštite pronalazaka, što obuhvata:

vođenje upravnog postupka po prijavama koje ne ispunjavaju formalne uslove za objavljivanje prijave, odnosno - priznanje patenta, koji obuhvata izradu poziva za uređenje podnosiocu prijave da otkloni nedostatke (rok za postupanje po pozivu do 90 dana); zaključka kojim se dozvoljava produženje roka za postupanje po pozivu za uređenje; zaključka kojim se ne odobrava pravo prvenstva i zaključka o odbacivanju prijave kao posledica nepostupanja po pozivu za uređenje; klasifikuju nacionalnih prijava za zaštitu patenata prema Međunarodnoj klasifikaciji patenata; vođenje upravnog postupka po prijavi za priznanje patenta koji obuhvata izradu: Uvjerenja o pravu prvenstva; obavještenja kojim se podnosioci prijave, nakon sprovedenog upravnog postupka daje na znanje da je prijava u skladu sa zakonskim odredbama i da je ispunjava zakonske uslove za za objavu, sa svim relevantnim podacima u skladu sa međunarodnim standardima WIPO, koje treba objaviti; zaključka kojim se poziva podnosilac da uplati troškove objave podataka iz prijave, naknade za štampanje patentnog spisa i takse za izdavanje isprave; isprave o priznatom patentu; rješenja o prestanku prava kao posledica neplaćanja takse održavanja; zaključka kojim se postupak obustavlja; zaključka kojim se odobrava stranki povraćaj u pređašnje stanje; rješenja kojim se odobrava stranki ponovno uspostavljanje prava; rješenja o upisu promjene imena i adrese podnosioca u Registar patenata; rješenja o upisu prenosa prava iz prijave u Registar patenata; priprema podataka za objavljivanje formalno urednih prijava patenata; postupajući po zahtjevima za upis evropskog patenta u Registar patenata Crne Gore koji nijesu u skladu sa zakonskim odredbama upućuje se poziv za uređenje podnosiocu zahtjeva da otkloni nedostatke a za zahtjeve koji su u skladu sa zakonskim odredbama donosi se zaključak kojim se poziva podnosilac da uplati naknade za štampanje patentnog spisa i takse za izdavanje isprave i rješenja; rješenje o upisu evropskog patenta u Registar patenata CG i Isprava o priznatom patentu; priprema podataka za objavu o proširenom evropskom patentu.

Za izvršavanje naprijed navedenih poslova svi materijalni resursi bili su obezbijeđeni. Ljudski resursi nijesi bili potpuni usled zakonskog odsustva tri savjetnika u Odsjeku za znake razlikovanja, tako da je proces rada odvijan preraspodjelom poslova u okviru postojećih ljudskih resursa. U Odsjeku su dva pripravnika obavljala pripravniki staž u trajanju od 9 mjeseci u skladu sa Zakonom.

STRUČNI I LEGISLATIVNI POSLOVI SEKTORA

Izrada Nacrta Uredbe o dopuni Uredbe o obezbjeđivanju primjene prava iz oblasti intelektualne svojine i obzloženje za potrebe Ministarstva poljoprivrede;

Izrada odgovora na dopis broj 1004-1095/1 od 2. jula 2013.godine, šefa pregovaračkog poglavlja 30-Vanjski poslovi, povodom tražene informacije u vezi administrativnih kapaciteta za trgovinska pitanja, u skladu sa članom 207 Lisabonskog sporazuma;

Izrada mišljenja Zavoda na Predlog zakona o patentima, koje je Ministarstvo ekonomije kao predlagač dostavilo Zavodu;

Učešće u radu na finalnoj verziji Predloga zakona o patentima, sa predlagačem i u toku međuresorskog usaglašavanja;

Učešće na VI sjednici Odbora udruženja špeditera Privredne Komore Crne Gore u vezi tumačenja zakonskih propisa o povredi žiga svih učesnika u prometu;

Rad na izradi podataka u skladu sa nacionalnom legislativom i međunarodnim standardima WIPO za objavu u Crnogorskom glasniku intelektualne svojine;

Izrada predloga Podrške osnivanju „Centra uspjehnosti za inovacije u prehrambenoj industriji: Podsticanje održive proizvodnje hrane u Crnoj Gori na osnovu domaćih resursa i novih tehnologija“;

Statistika - žigovi i industrijski dizajn

Nacionalni žigovi

Broj prijava žigova uzetih u razmatranje u 2013. godini	1.004
Ukupno broj izrađenih akata	2.093

Pregled izrađenih akata

Zaključci o ispunjenosti uslova za registraciju žiga	591
Rješenja o djelimičnom i potpunom priznanju iz 2012 i 2013	671
Obavještenja i poziva o urednosti prijave i apsolutnim razlozima za odbijanje registracije	58
Rješenja o povraćaju u pređašnje stanje	28
Rješenja o odbijanju registracije	1
Zaključaka o odbacivanju prijave	10
Zaključaka o obustavi postupka	127
Rješenja o ograničenju spiska roba i usluga	10
Rješenja o promjenama u prijavi	79
Rješenja o upisu u registar, promjenama, obnovi važenja žiga, licenci, itd.	418

Međunarodni žigovi

Primljeno međunarodnih dezinacija	2.671
Obnova	1.833
Naknadnih dezinacija	541
UKUPNO	6.848

Međunarodne prijave ZISCG-WIPO	
Primljeno zahtjeva	9
Poslato zahtjeva	7
UKUPNO	9

Preliminarno odbijanje žigova ex officio	31
Ispravke prijave	3
Obnove	1
Rješenja o povraćaju u pređašnje stanje	1
Zaključaka o obustavi postupka po prigovoru	3

Prigovor na registraciju žiga

U skladu sa članom 31 i članom 50a Zakona o žigu („Sl.list CG“, broj 72/10 i 44/12), prigovor se može podnijeti na objavljenu nacionalnu prijavu žiga ili na međunarodno registrovani žig za teritoriju Crne Gore, na osnovu Madridskog aranžmana o međunarodnom registrovanju žigova, odnosno Protokola uz Madridski aranžman o međunarodnom registrovanju žigova.

Prigovor na nacionalnu prijavu žiga

Broj razmatranih prigovora	20
Broj prigovora po kojima je donijeta prvostepena odluka	11
Broj odluka na koje je izjavljena žalba drugostepenom organu	3
Broj potvrđenih odluka od strane drugostepenog organa	3
Broj prigovora u postupku	9+1 (za koji je donešena prvostepena odluka, ali je podnešen povraćaj u pređašnje stanje)

Prigovor na međunarodnu registraciju žiga

Broj razmatranih prigovora	25
Broj prigovora po kojima je donijeta prvostepena odluka	13 (za 3 prigovora stranka je odustala od postupka po prigovoru)
Broj odluka na koje je izjavljena žalba drugostepenom organu	1
Broj potvrđenih odluka od strane drugostepenog organa	1
Broj prigovora u postupku	12

Industrijski dizajn

Broj prijava industrijskog dizajna uzetih u razmatranje u 2013. godini	71
Ukupno ispitanih prijava	71
Ukupno objavljenih registracija dizajna	44
Ukupno izrađenih akata	149

Pregled izrađenih akata

Zaključci o ispunjenosti uslova za registraciju žiga	59
Rješenja o registraciji	46
Obavještenja i poziva o urednosti prijave	17
Rješenja o povraćaju u pređašnje stanje	7
Zaključaka o odbacivanju prijave, i obustavi postupka	16
Rješenja o promjenama u prijavi	4

Međunarodne registracije industrijskog dizajna

Međunarodne registracije industrijskog dizajna za 2013	423
--	-----

Statistika - patenti

	Prijave patenata	Završeno ispitivanje		U postupku ispitivanja
		Formalno uredne	Prestalo pravo ili Obustavljen	
Ispitano	→520	227	172	121

	Zahtjevi za upis promjena u Registre
Rješenje za upis promjene naziva i adrese podnosioca	18
Rješenje o ponovnom uspostavljanju prava	16
Rješenje o prenosu prava	4

Broj odrađenih upravnih akata Ukupno: 1.295

Poziv za uređenje zakonski rok za odgovor na poziv za uređenje je od 30-90 dana	185
Zaključak kojim se poziva stranka da uplati troškove za štampanje patentnog spisa, ispravu i rješenje	165
Rješenje o upisu EP patenta u Registar patenata	164
Isprave o priznatom patentu	164
Obavještenje kojim se obavještavaju podnosioci prijava da je prijava u skladu sa zakonskim odredbama i da je spremna za objavu, sa podacima koje je potrebno objaviti	63
Zaključak koji se poziva za uplatu takse za objavu, ispravu i štampanje patentnog spisa	63
Isprave o priznatom patentu	63
Rješenje o prestanku prava	171
Zaključak kojim se postupak obustavlja	1
Zaključak o povlačenju prijave	1
Zaključak kojim se odobrava stranki povraćaj u pređašnje stanje	1
Zaključak kojim se poziva stranka da uplati troškove za štampanje patentnog spisa	197
Zaključak kojim se odobrava stranki produženje roka	12
Uvjerjenje o pravu prvenstva	7

SEKTOR ZA INFORMACIONE USLUGE I REGISRE

Informacione usluge

Realizovane aktivnosti:

Elektonsko evidentiranje uplaćenih taksu za održavanje patenata, za izdavanje isprava kao i naknade za štampanje patentnih spisa u Registar patenata;

Popunjavanje istorije predmeta o uplaćenim taksama za svaki pojedinačni patent;

Unošenje žigova u Registar žigova prenešenih prava iz Srbije koji su skenirani i čije su klase pridružene bazi;

Unošenje promjene imena, promjene imena i adrese kao i prenosa prava priznatih žigova u Registar žigova;

Arhiviranje registrovanih žigova i njihovo selektiranje po registarskom broju;

Priprema podataka za štampanje patentnih spisa kao i izdavanje isprava za patentne spise;

Predaja patentnih spisa i rad sa strankama vezan za status patentnog spisa;

Redovna komunikacija sa strankama oko statusa žigova i patenata;

Registrowanje žigova prenešenog prava iz Srbije kao i izdavanje rješenja o upisu priznatog prava, obnovi žiga, promjene imena, promjene imena i adrese, prenosa prava;

Izdavanje rješenja o promjeni imena i adrese kao i prenosa prava za patente;

Arhiviranje i selektovanje patenata po registarskom broju od 0001 do 1294;

Izdavanje zaključaka za registraciju nacionalnih žigova;

Registrowanje nacionalnih žigova i izdavanje rješenja nakon uplaćenih taksu;

Pretraživanje međunarodne baze žigova ROMARIN za potrebe slanja dopisa;

Priprema informacija o ostvarenom prihodu budžeta ZISCG za potrebe sajta.

Formirani i finkcionalni novi upravni akti (rješenja, zaključci, obavještenja, pozivi, itd.) iz oblasti žigova i patenata. Upotrebom novih upravnih akata rad na obradi je višestruko ubrzan. Takođe, povećan je stepen kvaliteta unosa podataka, što rezultira manjim vraćanjem akata na ispravku.

Urađena je sistemska analiza baze patenata, kao osnov formiranja nove patentne baze, koja će se implementi kroz Bilateralni plan kooperacije.

U decembru je počelo digitalno skeniranje (kompletne) patentne dokumentacije, kao uslov za prenos podataka u novu data bazu, u trenutku formiranja iste po osnovu Bilateralnog plana kooperacije.

Na osnovu dogovora između EPO-a i Zavoda počela je realizacija slanja naših podataka konvertovanih u XML fajl, preko FTP servera. Takođe isti XML fajl, sistem se koristi za unos, promjene i realizaciju unosa naših podataka u data bazu (postojeći acces), s time što treba da se početkom 2014 ostvari i direktan način unosa XML u acces bazu patenata.

Formirana on line baza žigova za pretragu preko web sajta. Update se radi sedmično.

Instalacija i održavanje informacionog sistema za evropske patente.

Održavanje i Update-ovanje WEB SAJTA i održavanje servera Zavoda (WEB SERVER, DATABASE SERVER I DOMEN KONTROLER).

Održavanje I BACKUP baze podataka za žig, dizajn, patent, autorsko i srodna prava i pisarnice (baze za upravni i neupravni postupak).

Nabavljeni hardware: Desktop konfiguracije sa monitorima kao podrška unapređenju softvera Zavoda.

Instalacija i održavanje informacionog sistema za evropske patente.

Održavanje i Update-ovanje WEB SAJTA i održavanje servera Zavoda (WEB SERVER, DATABASE SERVER I DOMEN KONTROLER).

Održavanje I BACKUP baze podataka za žig, dizajn, patent, autorsko i srodna prava i pisarnice (baze za upravni i neupravni postupak).

Nabavljeni hardware: Desktop konfiguracije sa monitorima kao podrška unapređenju softvera Zavoda.

Pregled obrađenih predmeta

Ukupno obrađenih predmeta 3.409 - zaključaka 16 i rešenja 3.393. Ukupno obrađenih rešenja odnose se na:

Upis	2.285
Obnova	623
Prenos prava	268
Promjena imena	87
Promjna adrese	62
Promjena imena i adrese	51
Ograničenje spiska roba	16

Izdavačka djelatnost

Poslovi izdavačke djelatnosti su prvenstveno bili usmjereni na obavještanje javnosti o priznatim pravima u oblasti industrijske svojine kroz periodično izdavanje službenog glasila. Ova obaveza proističe iz Pariške konvencije o industrijskoj svojini, prenijeta je u crnogorsko zakonodavstvo: Zakon o patentima (Sl. List CG, br 66/2008, Član 39 i 40), Zakon o žigovima (Sl. List CG, br 61/2004 i br. 7/2005, Član 32), Zakon o pravnoj zaštiti dizajna (Sl. List CG, br 61/2004, Član 37) i Zakon o oznakama geografskog porijekla (Sl. List CG, br 48/2008, Član 25 i 40). Izdavačka djelatnost je obavljena u skladu sa planiranom dinamikom.

U ovom periodu pripremljeni su i objavljuvani 11, 12 i 13-ti broj Crnogorskog glasnika za intelektualnu svojinu Crne Gore. Obim posla najilustrativnije se iskazuje kroz broj stranica sva tri glasnika, ukupno 2.566 stranica. Pored zakonom propisanih podataka koji se odnose na zaštitu prava intelektualne svojine, a sadržani su u službenim glasnicima Zavoda, pripremani su i objavljuvani međunarodni propisi iz ove oblasti, kao i autorski tekstovi koji doprinose afirmaciji zaštite intelektualne svojine u crnogorskoj javnosti.

Takođe, pripremljeni su informatori i flajeri o patentnim pravima, u saradnji i finansijskoj pomoći Evropskog zavoda za patenete, i isti su objavljeni u elektronskoj i štampanoj formi.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Zavod za intelektualnu svojinu Crne Gore nastavlja redovnu i intenzivnu saradnju sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO), sa sjedištem u Ženevi, kao i sa Evropskim patentnim zavodom (EPO), sa sjedištem u Minhenu. Zavod takođe ostvaruje i bilateralnu saradnju u okviru koje je u 2013. godini najznačajniji događaj uspostavljanje bliske saradnje sa Zavodom za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta (OHIM), sa sjedištem u Alikanteu, Španija.

Zavod koristi podršku iz okvira TAIEX-a (Instrumenta EC za tehničku pomoć i razmjenu informacija). Predstavnici Zavoda učestvuju na međunarodnim događajima iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine.

I Saradnja sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu

Saradnja sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO) odvija se na osnovu Plana saradnje između WIPO-a i Crne Gore, gdje je Zavod za intelektualnu svojinu Crne Gore glavna kontakt tačka. Saradnja se ostvaruje kroz konkretne dogovore sa gospodinom Michalom Svantnerom, direktorom Sektora za zemlje u tranziciji i razvijene zemlje (TDC), kao i sa šeficom Odsjeka za centralno evropske i baltičke zemlje (CEBS) i dr. Učešće predstavnika Zavoda u radu tijela WIPO-a, u 2013 godini, obilježila je znatno kvalitetnija saradnja u okviru

CEBS grupe kao i intenziviranje praćenja rada WIPO od strane predstavnika Stalne Misije Crne Gore pri UN u Ženevi, ambasadora Crne Gore.

Predstavnici zavoda učestvovali su na 51. i 52. Seriji zasjedanja skupština država članica WIPO-a, koja je održana u Ženevi. Ostvareno je učešće na Devetnaestom zasjedanju Stalnog komiteta za patentno pravo, Međusesijskom sastanku WIPO Komiteta za zaštitu radiodifuznih organizacija, Međuvladinom komitetu o intelektualnoj svojini i genetskim resursima, tradicionalnom znanju i folkloru u Ženevi, kao i na konferencijama i sastancima u Maroku, Sloveniji i Srbiji.

U okviru Plana saradnje između WIPO-a i Crne Gore za 2013. godinu, realizovane posjete Zavodu za patente i žigove Sjedinjenih Američkih Država (USPTO),

II Saradnja sa Evropskim patentnim zavodom

Saradnja Zavoda za intelektualnu svojinu Crne Gore sa Evropskim patentnim zavodom (EPO) odvija se u okviru realizacije Plana bilateralne saradnje, koji je stupio na snagu 24. septembra 2012. godine, a koji je potpisan od strane g. Novaka Adžića, direktora Zavoda CG, i g. Francois-Regis Hannart-a, direktora Sektora za evropsku i međunarodnu saradnju, EPO Direktorat 5.1.. Plan bilateralne saradnje pokriva period 2012 – 2013. godine, sa mogućnošću produženja.

Na osnovu Plana bilateralne saradnje, EPO pruža pomoć Zavodu kroz:
organizovanje osnovne i specijalističke obuke za osoblje Zavoda;
izradu odgovarajuće dokumentacije koja se odnosi na informacije o patentima;
izradu oficijelnih publikacija Zavoda iz oblasti patenata;
modernizaciju informacionog sistema za patente;
instaliranje sistema obrade podataka za patentnu proceduru.

Predstavnici Zavoda učestvovali su na 135., 136., 137. i 138. sastanku Administrativnog odbora Evropske patentne organizacije u svojstvu predstavnika Crne Gore u statusu posmatrača u AO, koji je Crnoj Gori odobren na 133. sastanku AO, održanom oktobra 2012.godine. Takođe, predstavnici Zavoda učestvovali su na 7. Godišnjem sastanku o saradnji sa državama članicama EPO-a, koji je održan u Reykjaviku, u organizaciji EPO-a i Islandskog patentnog zavoda, na 7. Godišnjem sastanku o saradnji sa državama članicama EPO-a, koji je održan u Reykjaviku, u organizaciji EPO-a i Islandskog patentnog zavoda; kao i na 78. sastanku Komiteta za tehničku i operativnu podršku (TOSC), koji je održan u Minhenu;

III Bilateralna saradnja

Zavod za intelektualnu svojinu Crne Gore ostvaruje dobru saradnju sa zavodima iz regiona i visokofunkcionalnim zavodima Evrope i svijeta. U toku 2013.godine, ostvarena je posjeta Delegacije Zavoda Crne Gore Zavodu za patente i žigove SAD-a (finansirana od strane WIPO-a), studijska posjeta jednog predstavnika Zavoda Crne Gore Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo Hrvatske (finansirana od strane EPO-a, na osnovu Plana bilateralne saradnje) i posjeta Mađarskom zavodu za intelektualnu svojinu (finansirana od strane EPO-a, na osnovu Plana bilateralne saradnje). Takođe ostvarena je saradnja sa Zavodom za intelektualnu svojinu Ukrajine, sa Nacionalnim institutom za industrijsku svojinu Francuske i sa Organizacijom za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta – žigova i dizajna (OHIM),

IV Učešće na značajnim međunarodnim događajima

Delegacija Zavoda učestvovala je na Sedmom globalnom kongresu o borbi protiv piraterije i krivotvorenja, koji je održan u Istanbulu i na Ceremoniji dodjele nagrada evropskim pronalazačima, koja je održana u Amsterdamu, u čuvenom zdanju Beurs van Berlage (maj);

EVROPSKE INTEGRACIJE

U 2014 godini predstavnici Zavoda u Vladinoj radnoj grupi za oblast intelektualne svojine, nastavili su rad na ispunjavanju obaveza vezanih za Poglavlje 07 – Intelektualna svojina. Najvažnije aktivnosti su:

Učešće u pripremi i izradi priloga za Pododbor za unutrašnje tržište i konkurenciju u saradnji sa institucijama nadležnim za njegovo sprovođenje, kao i Ministarstvom ekonomije. Izlaganje na Pododboru predstavnicima Evropske komisije - Generalnog Direktorata za proširenje, oblast intelektualne svojine, koji je održan u Podgorici u martu 2013.godine;
Izrada Izvještaja pregovaračke grupe,sa bilateralnog skринinga održanog u Briselu 21. i 22. novembra. Izvještaj će biti usvojen u 2014. godini.

Predstavnici Generalnog direktorata za unutrašnje tržište i usluge (DG Internal Market), u februaru i martu, u okviru misije Evropske Komisije o utvrđivanju činjeničnog stanja u oblasti intelektualne svojine, boravili su u posjeti Crnoj Gori. Posjeta je bila u funkciji pripreme teksta Pregovaračke pozicije Crne Gore za Poglavlje 7 - Pravo intelektualne svojine, u čemu je značajna uloga bila predstavnika Zavoda;

U okviru radne grupe za Poglavlje 7, predstavnici Zavoda uzeli su aktivno učešće u izradi dokumenta "Analiza odnosa izvještaja o skriningu EK sa pregovaračkom pozicijom za Poglavlje 7 – pravo intelektualne svojine", kao i na pripremi odgovora na dodatna pitanja Evropske Komisije u oblasti industrijske svojine i autorskog i srodnih prava;

Na osnovu zahtjeva EK, predstavnici Zavoda su radili na pripremi prevoda cjelokupne dokumentacije u predmetu po zahtjevu za izdavanje dozvole za kolektivno ostvarivanje prava proizvođača fonograma u Crnoj Gori, kao i na pripremi prevoda cjelokupne dokumentacije u predmetu po zahtjevu za izdavanje dozvole za kolektivno ostvarivanje prava filmskih prouducentata u Crnoj Gori;

Izrada dokumenta "Pregled postojećeg zakonodavnog okvira u odnosu na pravnu tekovinu EU za Poglavlje 7";
Pripremljeni su i objedinjeni podaci za Formular o finansijskim aspektima uvođenja / implementacije individualnog „pravnog akta / investicije“ u vezi s prilagođavanjem pravnoj tekovini u pregovaračkom poglavlju za Poglavlje 7;

Obavili unošenje podataka na EI web stranicu, na čijem se ažuriranju kontinuirano radilo u periodu juna - decembr;

Izrada Programa pristupanja Crne Gore za period 2014–2018., koji predstavlja osnovni i najvažniji strateški dokument u oblasti evropske integracije Crne Gore, kojeg je Vlada usvojila na sjednici od 26.12.2013. godine.

Izrada brošure za poglavlje 7, u cilju veće informisanosti javnosti o pregovaračkom procesu i zaštite intelektualne svojine, koja je objavljena na web stranici Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija (novembar);

Korišćenje tehničke pomoći iz okvira TAIEX instrumenta

Predstavnici Zavoda učestvovali su na Regionalnoj radionici o kriminalu u intelektualnoj svojini, u Skopju, iz okvira finansijske podrške TAIEX-a. Takođe, predstavnici zavoda u okviru TAIEX programa, boravili su u posjeti Saveznom Ministarstvu pravde Njemačke, Saveznom Zavodu za patente i žigove (DPMA), Organizaciji za zaštitu prava autora muzike (GEMA), Ovlašćenom udruženju za prikupljanje naknada za privatno umnožavanje (ZPÜ) i Višem sudu u Minhenu nadležnom za sporove, u kojima je jedna od strana organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava.

STRUČNO USAVRŠAVANJE

Predstavnici Zavoda učestvovala je na seminarima u Podgorici, Zagrebu, Hagu, Mostaru, Minhenu, u organizaciji WIPO-a ili EPO-a. Predstavnica Zavoda boravi na šestomjesečnom usavršavanju u OHIM-u, u Madridu.

Ostvarena je saradnja sa Centrom za stručno obrazovanje, Univerzitetom Crne Gore, Ministarstvom za nauku na Sajmu mladih pronalazača Crne Gore, na kom je prezentovana "Zaštita patentom u Crnoj Gori". Ista prezentacija je realizovana i u Trening-Radionici na temu: Primjene prava iz oblasti intelektualne svojine, u organizaciji Međunarodne organizacije za razvoj prava (IDLO) sa sjedištem u Rimu, u saradnji sa Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore (jul);

ODJELJENJE ZA AUTORSKA PRAVA

Unošenje u evidenciju i deponovanje autorskih i srodnih djela, kao i djela srodnih prava

U okviru rada Odjeljenja za autorsko i srodna prava obavljaju se stručni i upravni poslovi, upravno nadzorni poslovi koji se odnose na izvršenje propisa Crne Gore iz oblasti zaštite autorskog i srodnih prava, davanje mišljenja na ugovore koji imaju za predmet prenošenje ili korišćenje autorskih djela ili predmeta srodnih prava.

Takođe, daju se stručna mišljenja i objašnjenja nosiocima i korisnicima prava u pogledu primjene propisa iz ove oblasti, kao i praćenje i izvršavanje međunarodnih propisa iz oblasti autorskog i srodnih prava. Vodi se službena evidencija deponovanih autorskih djela i predmeta srodnih prava.

U Odeljenju za autorsko i srodna prava vrši se i deponovanje autorskih i djela srodnih prava. U ovom periodu deponovana su djela iz naučno stručnih oblasti, publikacije, računarski programi, studije, projekti, kulturne manifestacije, knjige, poslovni priručnici, softver, filmski scenario i sl. Deponovanje po podnesenim prijavama je izvršeno i potvrde o deponovanju dostavljene strankama. U 2013. godini unesena su u evidenciju i deponovana autorskih djela i predmeti srodnih prava:

potvrde o deponovanju autorskih djela	22
unošenje u Registar autorskih djela i predmeta srodnih prava	22

Takođe, obavljan je prijem i upućivanje stranaka u postupak deponovanja, kao i sačinjavanje odgovora na pitanja poslata elektronskim putem.

Nadzor nad radom Organizacije za zaštitu prava autora muzike Crne Gore – PAM CG
Aktivnosti Zavoda, na zakonu zasnovanom pravu i obavezi nadzora organizacija za kolektivno ostvarivanjem autorskih i srodnih prava, obuhvatile su sledeća pitanja i oblasti rada PAM-a:

Redovna godišnja sjednica Skupštine PAM CG. Uvidom u materijale sa redovne sjednice Skupštine PAM CG utvrđeno je da je ista zakazana u zakonom predviđenom roku. Na osnovu materijala koji su dostavljeni Zavodu urađen je izvještaj sa redovne sjednice Skupštine PAM CG;

Nalog za dostavljanje godišnjih izvještaja o raspodjeli sredstava i odluka organa upravljanja PAM CG;

Mišljenje Zavoda o zahtjevu crnogorskih autora za angažovanje nezavisnog stručnjaka radi preispitivanja poslovanja PAM CG;

Odgovor na dopis Skupštinskom odboru za antikorupciju u vezi sa pritužbama Udruženja kompozitora CG na rad PAM CG;

Preporuka Zavoda PAM CG-u u cilju efikasnijeg ostvarivanja autorskopravne zaštite;

Poziv za izjašnjenje PAM CG u vezi sa navodima iz pritužbe CTU;

Poziv za dostavljanje plana raspodjele sredstava za socijalne i kulturne namjene za 2012.godinu;

Rješenje o utvrđivanju privremene tarife naknada za korišćenje autorskih muzičkih djela sa repertoara PAM CG;

Pripremljen je veliki broj odgovora na pritužbe korisnika autorskih djela sa repertoara PAM CG, kao i odgovora na dopise drugih organa uprave u vezi sa poslovanjem PAM CG, koji se nalaze u spisima predmeta.

Aktivnost na izdavanju dozvola za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u Crnoj Gori

Donesen Zaključak o odbacivanju zahtjeva organizacije “A-PRAVA MONTENEGRO” za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u Crnoj Gori, kao i izjašnjenje o žalbenim navodima, povodom žalbe na zaključak o odbacivanju zahtjeva organizacije “A-PRAVA MONTENEGRO” za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti.

Na osnovu rješenja Ministarstva ekonomije, upućen je poziv za izjašnjenje o svim bitnim činjenicama i okolnostima u cilju izdavanja dozvole za obavljanje predmetne djelatnosti, i s tim u vezi održan je sam sastanak sa predstavnicima ove organizacije. Pripremila sam rješenje o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u CG. U postupku po žalbi, drugostepeni organ je odbio istu;

U postupku za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u CG (novi zahtjev), koji podnosi organizacija “A-PRAVA MONTENEGRO”, pozivom je traženo uređenje zahtjeva. Donesen je Zaključak o odbacivanju zahtjeva organizacije “A-PRAVA MONTENEGRO”. U postupku po žalbi na doneseni zaključak o odbacivanju zahtjeva, urađeno je detaljno izjašnjenje o žalbenim navodima. Na osnovu rješenja Ministarstva ekonomije, upućen je poziv za dostavljanje dokaza o ispunjenosti uslova kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u CG u cilju izdavanja dozvole za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava filmskih producenata u CG.

Praćenje i izvršavanje međunarodnih propisa iz oblasti autorskih i srodnih prava i davanje stručnih mišljenja i objašnjenja nosiocima i korisnicima ovih prava

Davanje stručnog mišljenja i objašnjenja nosiocima i korisnicima autorskog i srodnih prava u pogledu primjene propisa iz ove oblasti, kao i praćenje i izvršavanje međunarodnih propisa iz oblasti autorskog i srodnih prava;

U cilju razvoja jedne od politika WIPO-a: "Izučavanje prava intelektualne svojine na univerzitetima i akademskim institucijama", Zavod će obavljati poslove uspostavljanja komunikacije između WIPO-a i univerziteta i akademskih institucija i istovremeno unositi podatke na "IP Teaching" web stranicu, koju su razvili Univerzitet za nacionalnu i svjetsku ekonomiju u Sofiji-Bugarska i WIPO.

U svrhu razvoja jedne od politika WIPO-a "Politika intelektualne svojine na univerzitetima i istraživačkim institucijama", pripremljena je detaljna analiza stanja u ovoj oblasti u Crnoj Goru, i istu prezentovali na sastanku WIPO-a i zemalja članica našeg regiona u Kopru-Slovenija;

U svrhu razvoja jedne od politika WIPO-a „Transfer tehnologije“, pripremila sam detaljnu analizu činjeničnog stanja u CG, koju sam izložila na sastanku WIPO-a i zemalja članica našeg regiona na trećem regionalnom konsultativnom sastanku o transferu tehnologije, održanom u Istanbulu 24-25 oktobara 2013;

SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE I FINANSIJE

Opšti poslovi:

Stalan posao vezan za ostvarivanje prava iz radnih odnosa, u odnosu na prava i dužnosti zaposlenih;

Ostvarena puna saradnja sa Upravom za kadrove;

U skladu sa Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore pripremljeni su „Mjesečni izvještaji o zaposlenima i zarada zaposlenih“ za svaki mjesec pojedinačno, kao i dva polugodišnja izvještaja, i isti su dostavljeni Zavodu za statistiku Crne Gore;

Shodno Zakonu o javnim nabavkama urađen je Izvještaj o ostvarenju Plana javnih nabavki Zavoda za 2012. godinu i donesen Plan javnih nabavki Zavoda za 2013. godinu. Sprovedeni su sljedeći postupci javnih nabavki – šoping metoda:

Obavljen je godišnji popis imovine Zavoda u skladu zakonom, popunjeni i obrađeni zakonom precizirani obrasci koji se odnose na popis osnovnih sredstava i primjerci dostavljeni Upravi za imovinu Crne Gore i Državnoj revizorskoj ustanovi.

Ostvarena je saradnja sa nevladinim organizacija (NVO sektor), urađen Izvještaj o saradnji sa NVO sektorom za 2012. godinu i za prvih 6 mjeseci 2013. godine.

U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama omogućen je pristup informacijama o radu Zavoda svim zainteresovanim subjektima, i u vezi sa tim urađena su:

Rješenja kojima je odobren pristup traženim informacijama – 6 rješenja;

Rješenja kojim je odbijen zahtjev za pristup informacijama, iz razloga što tražene informacije nijesu bile u posjedu Zavoda – 2 rješenja;

Rješenje o djelimičnom pristupu informacijama – 1 rješenje;

Obavještenje o javno objavljenoj informaciji – 3 obavještenja;

Vodič za pristup informacijama u posjedu Zavoda za intelektualnu svojinu;

Spisak Javnih registara i javne evidencije Zavoda za intelektualnu svojinu;

Spisak državnih službenika i namještenika sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima;

Forma Zahtjeva za pristup informaciji u posjedu Zavoda za intelektualnu svojinu.

Sprovedene su aktivnosti na izradi Plana integriteta Zavoda i to: imenovan je menadžer integriteta i formirana radna grupa za pripremu i izradu Plana integriteta, prikupljanje informacija i dokumenata, pohađanje obuka, učešće na seminarima, sačinjavanje informacija i td.

Obavljen je nadzor nad razgledanjem spisa predmeta i fotokopiranje istih shodno Zakonu o opštem upravnom postupku („Sl. list CG“, broj 60/2003 i „Sl. list CG“, broj 32/2011).

Tokom godine vršena je svakodnevna aktivnost na prijemu podnesaka i akata, razvrstavanju i evidentiranju istih u Evidencione (Elektronske) knjige, dostavljanje u rad preko internih dostavnih knjiga, otpremanje pošte, zavodjenje akata, arhiviranje predmeta, te predaje akata zastupnicima.

U evidencione knjige (Arhiva), za naznačeni period, uvedeno je: 16.066 dokumenata, i to:

Upravna pošta: ulaz dokumenata – 6.519
izlaz dokumenata – 8.511
Nepravna pošta: ulaz dokumenata - 496
izlaz dokumenata - 540

Finansije

U oblasti uređenja finansijskog upravljanja i kontrole, u Zavodu je, shodno zakonskoj obavezi, ažurirana knjiga Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC) i Pravilnik internih procedura i ostale dokumentacije. Zavod je formalizovao okvir za FMC u interna pravila i procedure (dokumentovana sa procedurama, objašnjene korak po korak, sa pripadajućim obrascima, izvještajima, dopisima), koji pružaju usmjerenje za sve zaposlene po ključnim pitanjima;

Zavod je u 2013. godini prihodovao u korist Budžeta Crne Gore po osnovu:

- Naplaćenih administrativnih taksi za obavljene usluge **277.265,50 €**,
- Naknade posebnih troškova postupka koji vodi Zavod i naknada za pružene informacione usluge **73.005,00 €**,
- Udjela Crne Gore u podjeli suplementarnih i komplementarnih kontribucija, a u vezi sa Madridskim sporazumim o međunarodnoj registraciji oznaka i Protokola koji se odnosi na taj sporazum i zajedničke odredbe Haškog sporazuma **1.102.184,65 €**.
- Primjene Sporazuma sa Evropskom patentnom organizacijom o proširenju Evropskog patenta (Sporazum o proširenju) **202.974,40 €**.

Ukupno ostvareni prihod Zavoda u korist Budžeta Crne Gore u 2013. godini, po navedenim osnovama, iznosi: **1.655.429,55 €**.

Budžet Zavoda za 2013. godinu iznosio je **306.359,97 €**, i isti je realizovan u iznosu od **301.885,23 €**, ili **98,53 %**. Ukupni rashodi Zavoda u 2013. godini iznose **301.885,23 €** što je 16 % ispod ostvarenog prihoda Zavoda za isti period po osnovu naplaćenih administrativnih taksi za obavljene usluge i po osnovu naknada posebnih troškova postupka koji vodi Zavod za pružene informacione usluge, u iznosu od **350.270,50 €**.

Kada se u analizu uključi i podatak o ostvarenom prihodu Zavoda u iznosu od **1.102.184,65 €**, po osnovu udjela Crne Gore u podjeli suplementarnih i komplementarnih kontribucija, a u vezi sa Madridskim sporazumim o međunarodnoj registraciji oznaka i Protokola koji se odnosi na taj sporazum i zajedničke odredbe Haškog sporazuma, kao i prihod od **202.974,40 €** po Sporazumu sa Evropskom patentnom organizacijom, proizilazi da je Zavod ostvario prihod u 2013. godini po navedenim osnovama **1.655.429,55 €**, što je 5,48 puta više od iznosa ostvarenih rashoda Zavoda u istom periodu.

IZVJEŠTAJ O RADU

Zavoda za metrologiju za 2013. Godinu

1. UVOD

Osnovu metrološkog sistema u Crnoj Gori predstavlja Zavod za metrologiju koji je osnovala Vlada Crne Gore 14. septembra 2006. godine. Zavod za metrologiju uspostavlja, održava i razvija jedinstveni nacionalni metrološki sistem u Crnoj Gori i doprinosi stvaranju tehničkih preduslova za pristup na međunarodno tržište roba i usluga. Reformisanje metrološke infrastrukture naslijeđene iz Državne zajednice Srbije i Crne Gore, kao i izmjena legislative i usklađivanje sa zakonodavstvom Evropske Unije, predstavljaju aktivnosti koje se kontinuirano sprovode u Crnoj Gori.

Izveštaj o radu Zavoda za metrologiju za 2013. godinu, sadrži informacije o kompleksnim aktivnostima koje su sprovedene u cilju:

- obezbjeđenja metrološke sljedivosti na teritoriji Crne Gore;
- ostvarivanja, čuvanja, održavanja i usavršavanja etalona Crne Gore;
- uspješnog učestvovanja u međulaboratorijskim poređenjima;
- akreditovanja laboratorija Zavoda;
- kontrole zakonskih mjerila koja treba da garantuju korektne rezultate mjerenja koja utiču na transparentnost ekonomskih transakcija, zdravlje i bezbjednost;
- sprovođenja kalibracije etalona i mjerila;
- kontrole predmeta od dragocjenih metala;
- pripreme stručne osnove za izradu nacрта propisa iz oblasti metrologije, kao i kontrole predmeta od dragocjenih metala;
- predstavljanja Crne Gore u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama;
- predstavljanja Crne Gore u međunarodnim i regionalnim organizacijama u oblasti kontrole predmeta od dragocjenih metala;
- obezbjeđenja informacija iz oblasti metrologije i kontrole predmeta od dragocjenih metala u Crnoj Gori;
 - kao i o drugim aktivnostima u 2013. godini, koje su obilježile rad Zavoda za metrologiju.

U Izveštaju o radu za 2013. godinu, predstavljena je i djelatnost i organizaciona struktura Zavoda za metrologiju, struktura zaposlenih, razvoj metroloških laboratorija, učešće u međunarodnim i regionalnim projektima itd.

2. DJELATNOST ZAVODA ZA METROLOGIJU

Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list CG“, br. 05/12, 25/12, 61/12 i 20/13) definisano je da Zavod za metrologiju vrši poslove koji se odnose na: obezbjeđenje primjene sistema zakonskih mjernih jedinica; ostvarivanje, čuvanje, održavanje i usavršavanje etalona Crne Gore; obezbjeđenje metrološke sljedivosti za laboratorije za etaloniranje, kao i za ispitne i kontrolne laboratorije; organizovanje djelatnosti etaloniranja (kalibracije); ocjenjivanje usaglašenosti mjerila sa metrološkim zahtjevima; davanje stručnog mišljenja za ovlašćivanje laboratorija za ovjeravanje mjerila; predstavljanje Crne Gore u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama i uspostavljanje saradnje u oblasti metrologije; kontrolu predmeta od dragocjenih metala, kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Zavod za metrologiju u okviru svoje nadležnosti sprovodi aktivnosti u cilju ispunjavanja člana 77 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih članica sa jedne strane i Crne Gore, sa druge strane.

3. ORGANIZACIONA STRUKTURA ZAVODA ZA METROLOGIJU I ZAPOSLENI

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju, koji je Vlada Crne Gore utvrdila na sjednici od 16. maja 2013. godine, utvrđena je unutrašnja organizacija i sistematizacija službeničkih i namješteničkih mjesta. Unutrašnje organizacione jedinice Zavoda su:

Sektor za metrološku sljedivost i državne etalone

Sektor za ovjeravanje mjerila

Odjeljenje za dragocjene metale

Služba za opšte poslove, finansije i informacioni sistem.

Van organizacionih jedinica obavljaju se poslovi koji se odnose na uspostavljanje, održavanje i unaprjeđenje sistema kvaliteta.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju sistematizovana su radna mjesta za ukupno 32 izvršioca uključujući i direktora Zavoda. Ukupan broj zaposlenih u Zavodu za metrologiju iznosio je 31 na dan 31.12.2013. godine. U okviru Vladinog programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, u Zavodu za metrologiju je u toku 2013. godine bilo angažovano 10 korisnika.

Važeći Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju pripremljen je u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore od 3. maja 2012. godine, tako da su sistematizovana radna mjesta prilagođena stvarnom broju zaposlenih odnosno broju zaposlenih kojima su sredstva opredijeljena godišnjim Zakonom o budžetu na poziciji bruto zarade. Svjesni ekonomske krize i potrebe za ograničavanjem zapošljavanja, ali i kompleksnih aktivnosti koje realizuje Zavod za metrologiju, smatramo da je neophodno naći model povećanja broja zaposlenih u Zavodu, u narednom periodu jer je neophodno:

uspješno održavati uspostavljeni sistem jedinstvenog mjerenja u Crnoj Gori;

sprovoditi aktivnosti u cilju utvrđivanja da li zakonska mjerila ispunjavaju propisane metrološke zahtjeve za mjerila;

sprovesti ispitivanje prethodno upakovanih proizvoda;

razvijati laboratorije Zavoda za metrologiju,

uspješno kontrolisati predmete od dragocjenih metala u Crnoj Gori,

realizovati obaveze preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih članica sa jedne strane i Crne Gore;

realizovati obaveze definisane članstvom u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama.

4. METROLOŠKI LANAC SLJEDIVOSTI U CRNOJ GORI

U okviru Sektora za metrološku sljedivost i državne etalone uspostavljene su i razvijaju se nacionalne kalibracione laboratorije: Laboratorija za masu, Laboratorija za dužinu, Laboratorija za zapreminu, Laboratorija za pritisak, Laboratorija za temperaturu, Laboratorija za vrijeme i frekvenciju, Laboratorija za električnu snagu i Laboratorija za električne veličine.

Najvažnija uloga metroloških laboratorija Zavoda je uspostavljanje i održavanje metrološke sljedivosti u Crnoj Gori. Nakon proglašenja nezavisnosti Crne Gore 2006. godine, u Zavodu za mere i dragocene metale u Srbiji, zadržana je etalonska baza prethodne zajedničke države, što je značilo prekid sljedivosti u Crnoj Gori. Uslijedile su aktivnosti za rješavanje nastalog problema. Prvo je uspostavljen metrološki lanac sljedivosti u oblasti mase i dužine. U prethodnom periodu su upotrebljavani sekundarni i radni etalone iz oblasti električnih veličina, metrologije pritiska, temperature, metrologije dužine i visoke frekvencije, koje je Zavod preuzeo od metroloških vojnih laboratorija u toku 2007. godine.

Metrološki lanac sljedivosti u Crnoj Gori u oblasti mase, dužine, temperature, pritiska, zapremine, električnih veličina, kao i vremena i frekvencije bazira se na opremi koja je isporučena Zavodu za metrologiju u okviru programa IPA 2007: *Razvoj infrastrukture kvaliteta u Crnoj Gori*, kao i opremi koju je obezbijedio Zavod iz sopstvenih sredstava. Kalibracija etalona Zavoda za metrologiju se vrši laboratorijama nacionalnih metroloških instituta ili ovlašćenih instituta (EURAMET Designated Institutes) koji imaju objavljen CMC u BIPM KCDB ili su akreditovani od strane akreditacionog tijela potpisnika EA MLA sporazuma.

Osnovna nadležnost **Laboratorije za masu**, Zavoda za metrologiju je ostvarivanje, čuvanje, održavanje i usvršavanje državnog etalona mase i obezbjeđivanje metrološke sljedivosti u oblasti mase u Crnoj Gori. Sljedivost u oblasti mase ostvaruje se pomoću dvije garture tegova klase tačnosti E_1 u mjernom opsegu od 1 mg – 20 kg (slika 1.).

Laboratorija za masu, Zavoda za metrologiju predstavlja polaznu osnovu u oblasti mjerenja mase u Crnoj Gori. Ona omogućava da se realizuju nacionalni etaloni iz ove oblasti i pomoću lanca kalibracija povežu sa praktičnim mjerenjima, koja se sprovode u industriji, trgovini, zdravstvu, prehrambenoj i farmaceutskoj industriji, vladinim i naučnim ustanovama.

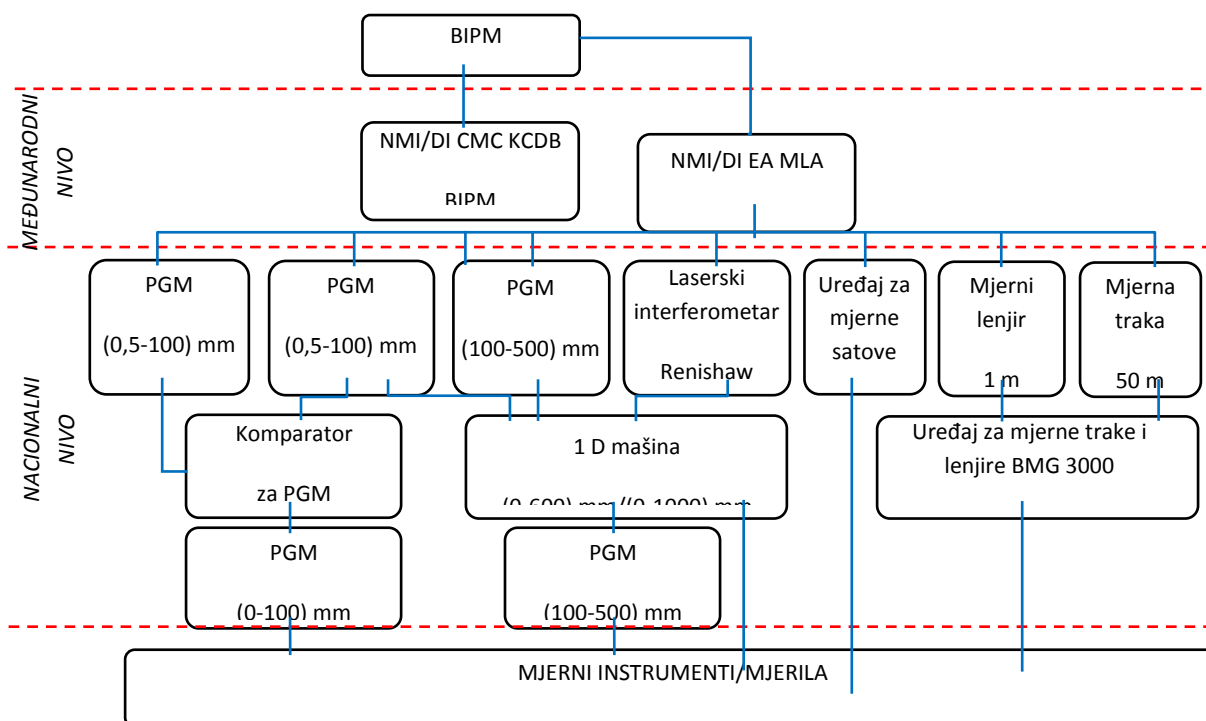

Slika 1. Lanac sljedivosti u oblasti mjerenja mase

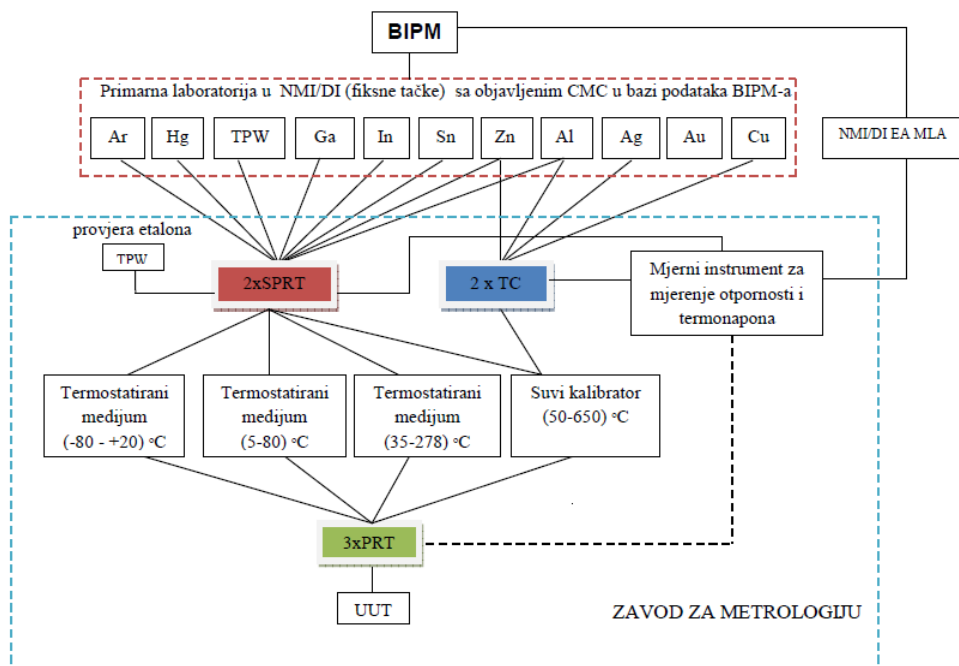
Laboratorija za dužinu raspolaže mjernim uređajima i etalonima visoke klase tačnosti uz pomoć kojih se ostvaruje sljedivost u mjerenju dužine (slika 2.). U Laboratoriji za dužinu se vrši kalibracija i ovjeravanje mjerila dužine. Sa referentnih etalona, jedinica dužine se metodom poređenja prenosi na etalone nižih klasa tačnosti (klasa 0, klasa I i klasa II). Sa ovih etalona jedinica dužine se dalje prenosi do korisnika u Crnoj Gori čime se uspostavlja metrološki lanac sljedivosti u oblasti metrologije dužine.

U Laboratoriji za temperaturu ostvaruje se, čuva i održava državni etalon za temperaturu standardni platinski otpornički termometar (SPRT) za temperature od -180°C do 660°C i termopar (TC) za temperature od 0°C do 1450°C . Ovi etaloni imaju najbolja metrološka svojstva u Crnoj Gori, i zajedno sa ostalom opremom služe kao osnova za obezbjeđivanje metrološke sljedivosti u oblasti temperature (slika 3.).

U Laboratoriji za temperaturu se mogu metodom poređenja sa referentnim etalonima kalibrisati stakleni termometri punjeni tečnošću, platinski otpornički termometri, indikatorski termometri (analogni i digitalni) koji imaju eksternu sondu i termoparovi.

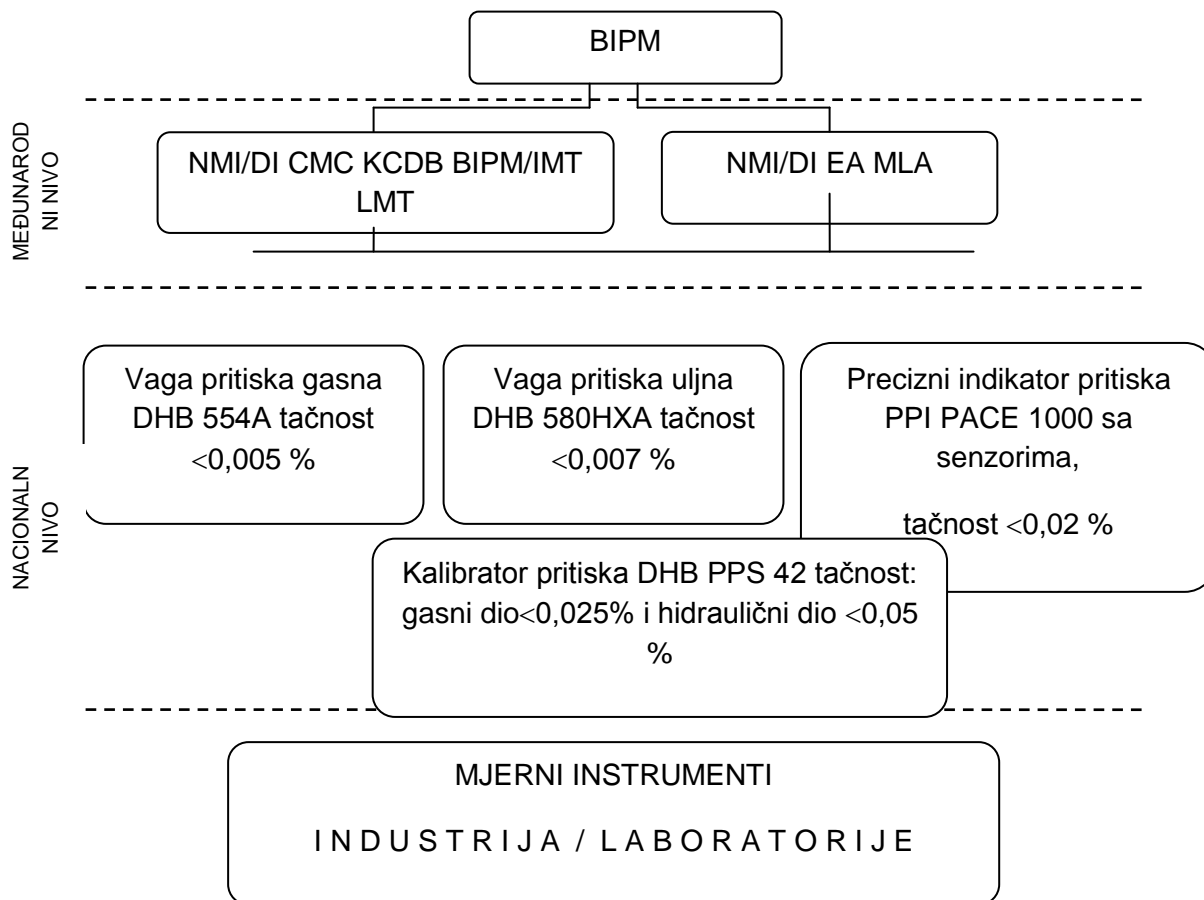
Slika 2. Lanac sljedivosti u oblasti mjerenja dužine

Slika 3. Lanac sljedivosti u oblasti mjerenja temperature

Sljedivost metroloških rezultata kalibracija u Laboratoriji za temperaturu, za temperaturni opseg: od -80°C do $+650^{\circ}\text{C}$, se ostvaruje preko dva $25\ \Omega$ standardna platinska otpornička termometra (SPRT), proizvođača Fluke Hart Scientific, tipa 5681-S i mjernog instrumenta Fluke Hart Scientific 1560 System, 2560; od 650°C do $+1450^{\circ}\text{C}$, se ostvaruje preko dva termoelementa (TC) tipa R i tipa S.

U **Laboratoriji za pritisak** vrši se pregled mjerila pritiska, radi kalibracije ili ovjeravanja, klase tačnosti 5; 4; 2,5; 2; 1,6; 1; 0,6 i 0,5 do 0,2. Na slici 4. prikazan je lanac sljedivosti u oblasti mjerenja pritiska.

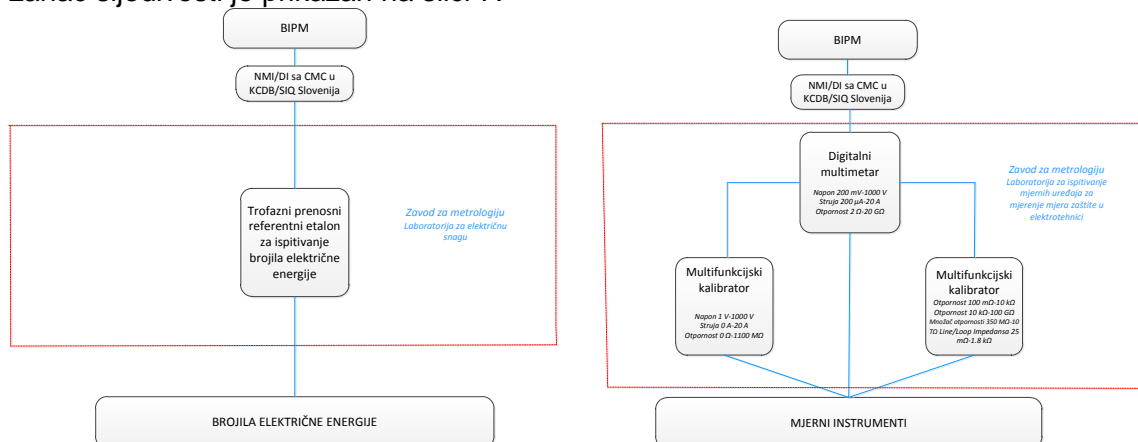

Slika 4. Lanac sljedivosti u oblasti mjerenja pritiska

Laboratorija za električnu snagu ostvaruje sljedivost (slika 5.) preko etalonskog uređaja za ispitivanje brojila električne energije, proizvođača MTE, tip PCS400.3, a klasa tačnosti uređaja je 0,02. U Laboratoriji se vrši pregled brojila električne energije klase tačnosti 3; 2; 1; 0,5 ; 0,5S i 0,2S.

U **Laboratoriji za električne veličine** ostvaruje se sljedivost preko *digitalnog multimetra* (proizvođač FLUKE, tip 8508A). Lanac sljedivosti je prikazan na slici 6. U Laboratoriji za električne veličine realizuje se kalibracija analognih i digitalnih multimetara, pri čemu je opseg napona od 1 V do 1000 V, opseg struje od 0 A do 20 A i ispitivanje otpornosti u opsegu od 0 Ω do 1100 MΩ. U Laboratoriji za električne veličine se obavlja i ispitivanje mjerila za električnu bezbjednost u niskonaponskim distributivnim mrežama (električne otpornosti uzemljenja, otpornosti izolacije, otpornosti impendanse zaštitnog provodnika za izjednačavanje potencijala, otpornosti petlje i za provjeru zaštitnih uređaja diferencijalne električne struje).

Laboratorija za vrijeme i frekvenciju ostvaruje sljedivost preko državnog etalona - cezijumovog časovnika. Lanac sljedivosti je prikazan na slici 7.

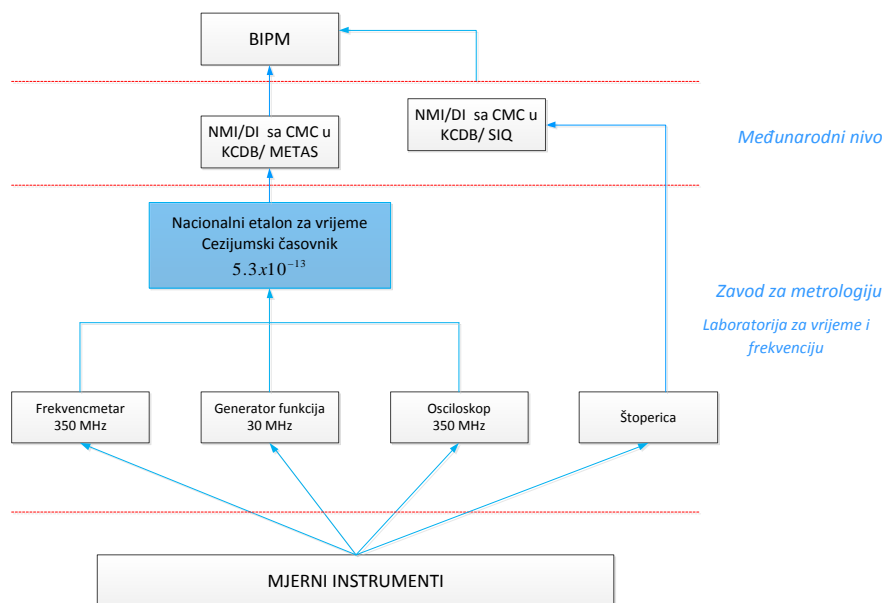

Slika 5.

Slika 6.

Slika 5. Lanac sljedivosti u Laboratoriji za električnu snagu

Slika 6. Lanac sljedivosti u Laboratoriji za električne veličine

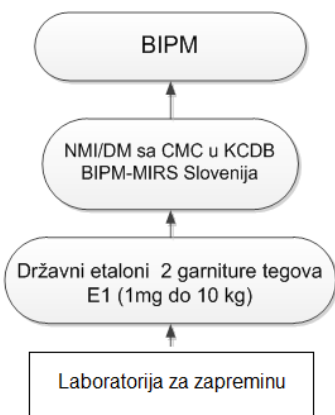

Slika 7. Lanac sljedivosti u Laboratoriji za vrijeme i frekvenciju

Programom rada Zavoda za metrologiju za 2013. godinu planirano je formiranje crnogorskog vremena – crnogorske sekunde i uključivanje u izračunavanje TAI i UTC vremenske skale. Međutim, isporuka opreme koja bi omogućila uključivanje Laboratorije za vrijeme i frekvenciju, Zavoda za metrologiju u izračunavanje TAI i UTC vremena (GPS *common view* sistem za poređenje etalona frekvencije i vremena prema preporukama CGGTTS) je izvršena u IV kvartalu 2013. godine, a ne u II kvartalu kako je planirano, što je odložilo početak realizacije planiranih aktivnosti.

Sljedivost u oblasti zapremine se ostvaruje preko etalona mase (slika 8.). **Laboratorija za zapreminu** Zavoda za metrologiju obezbeđuje:

- Metrološku sljedivost u oblasti mjerenja zapremine u Crnoj Gori;
- Koordinira, razvija i održava nacionalni etalon za mjerenje, obezbeđujući njegovu međunarodnu sljedivost;
- Učestvuje u međunarodnim interkomparacijama;
- Pružna tehničku podršku aktivnostima koje se obavljaju u zakonskoj metrologiji.

Slika 8. Lanac sljedivosti u oblasti zapremine

5. UNAPREĐENJE RADA POSTOJEĆIH LABORATORIJA I RAZVOJ NOVIH LABORATORIJA

Budući da su aktivnosti u oblasti naučne metrologije veoma kompleksne, neophodno je kontinuirano obezbjeđivanje adekvatne opreme, unapređenje postojećih i otvaranje novih laboratorija Zavoda za metrologiju, kao i organizovanje kontinuirane obuke zaposlenih.

U toku 2013. godine, u okviru programa IPA 2011: *Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije*, obezbijeđen je dio neophodne opreme za unapređenje rada postojećih laboratorija i razvoj novih laboratorija, a dio opreme je obezbijedio i Zavod iz sopstvenih sredstava.

Unaprijeđen je rad **Laboratorije za masu**, Zavoda za metrologiju, tako da ova laboratorija može da realizuje sljedeće aktivnosti:

- Kalibraciju i ovjeravanje tegova klase tačnosti E_2 nominalnih masa od 1 mg do 20 kg;
- Kalibraciju i ovjeravanje tegova klase tačnosti F_1 nominalnih masa od 1 mg do 50 kg;
- Kalibraciju i ovjeravanje tegova klase tačnosti F_2 nominalnih masa od 1 mg do 50 kg;
- Kalibraciju i ovjeravanje tegova klase tačnosti M_1 nominalnih masa od 1 mg do 50 kg;
- Kalibraciju tegova slobodnih nazivnih masa od 1 g do 50 kg;
- Kalibraciju i ovjeravanje vaga sa neautomatskim funkcionisanjem do 2000 kg (na terenu).

Laboratoriji za dužinu je obezbijeđena sljedeća oprema:

Garnitura planparalelnih graničnih mjera klase K kako bi se osigurala metrološka sljedivost. Naime, Laboratorija za dužinu je u prethodnom periodu posjedovala jednu garnituru planparalelnih graničnih mjera klase K, koja je bila dovoljna za obezbjeđenje sljedivosti u oblasti dužine, ali bi nepredviđeno oštećenje ili nestabilnost planparalelnih graničnih mjera moglo ugroziti lanac metrološke sljedivosti u datom mjernom području.

BMG 3000 uređaj za kalibraciju i ovjeravanje mjernih lenjira i traka. Instalacija uređaja rezolucije 0,001 mm sa kamerom olakšava kalibracije ovih mjerila u mjernom području do 3000 mm.

VS uređaj za mjerenje brzine i pređenog puta (peti točak), odnosno uređaj za kalibraciju mjernih uređaja za ovjeravanje mjerila koja se koriste u funkciji zaštite u saobraćaju za unapređenje rada u zakonskoj metrologiji. Isti uređaj olakšava rad na terenu kada je u pitanju ovjeravanje taksimetara van Podgorice.

Obezbjeđenjem dodatne opreme, u **Laboratoriji za male zapremine** stvoreni su uslovi za sprovođenje kalibracije laboratorijskih mjerila od stakla opsega od 1 ml do 5000ml gravimetrijskom metodom.

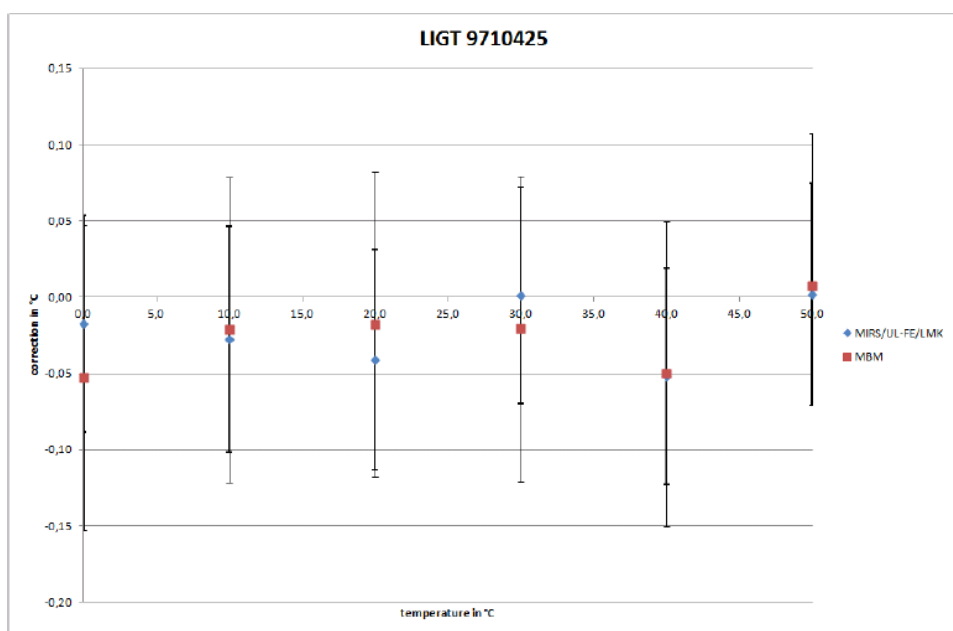
U cilju unaprjeđenja usluga u oblasti velikih masa i velikih zapremine, u Zavodu za metrologiju je započet razvoj **Laboratorije za velike mase i velike zapremine**. Precizno mjerenje potrošnje vode, goriva i drugih tečnosti u domaćinstvu je neophodno za sprovođenje poslovnih transakcija na jasan i nedvosmislen način. Dio neophodne opreme za razvoj ove Laboratorije je obezbijeđen u okviru programa PA 2011: *Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije*, a dio opreme je obezbijedio i Zavod iz sopstvenih sredstava. U toku 2014. godine, Laboratorija za velike mase i zapremine, će primjenom volumetrijske metode, pomoću nacionalnih etalona zapremine, nakon instalacije nove opreme, početi da pruža usluge kalibracija etalon posuda od metala, u opsegu od 10 L do 5000 L, odnosno primjenom gravimetrijske metode, kalibraciju etalon posuda od metala, u opsegu od 10 L do 1000 L. Osim toga, u prostorijama Laboratorije za velike mase i velike zapremine, vršiče se i kalibracija i ovjeravanje tegova klase tačnosti M_1 i F_2 nominalne mase od 500 kg.

6. MEĐULABORATORIJSKA POREĐENJA

U toku 2013. godine, Zavod za metrologiju je uspješno učestvovao u međulaboratorijskim poređenjima u oblasti mase, temperature, dužine i električnih veličina (tabela 1., slika 8.) organizovanim u okviru različitih EURAMET-ovih projekata, kao i projekta: Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey - IPA 2011.

Tabela 1. Međulaboratorijska poređenja

Br.	Laboratorija	Projekat	Naziv	Područje	Period realizacije	Završni izvještaj
1.	Laboratorija za masu	EURAMET-ov projekat 1222	Comparison of 10 kg mass standards for SEE countries	10 kg	septembar 2012. do marta 2013.g.	Draft B okt. 2013.g.
2.	Laboratorija za masu	Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project - IPA 2011	Profic. testing - PT4 <i>Mass standards of 10 kg as a multiple and 200 g, 20 g, 2 g, 200 mg as sub-multiple of the kilogram</i>	10 kg, 200 g, 20 g, 2 g i 200 mg	oktobar 2012. do maja 2013.g.	decem. 2013.g.
3.	Laboratorija za temperaturu	EURAMET-ov projekat 1251	Prof. testing – PT1 <i>Comparison of the calibration of standard platinum resistance thermometers in the range -80 °C to 300 °C by comparison</i>		jun 2012. do oktobra 2013.g.	oktobar 2013.g.
4.	Laboratorija za temperaturu	EURAMET-ov projekat 1249	Comparison of the calibration of liquid in glass thermometers in the range -30°C to +150°C		mart 2012. do januara 2013.g.	jun 2013.g.
5.	Laboratorija za dužinu	EURAMET-ov projekat 1283	Proficiency testing – PT3 Calibration of Gauge Blocks by Mechanical Comparison	0,5 mm - 100 mm	jun 2012. do oktobra 2013. god.	oktobar 2013.g.
6.	Laboratorija za dužinu	EURAMET-ov projekat 1237	Exercise for intercomparison measurement in West Balkan	0,5 mm - 100 mm	jul 2012. do oktobra 2013. god.	
7.	Laboratorija za električne veličine	Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project - IPA 2011	Proficiency testing – PT5 Calibration of multimeter		jun 2012. do oktobra 2013. god.	decem. 2013.g.

Slika 8. Rezultati poređenja kalibracija živinog termometra (opseg od 0°C do 50°C)

7. SISTEM KVALITETA

Priprema i sprovođenje prvog akreditacionog ocjenjivanja od strane Akreditacionog tijela Crne Gore (ATCG) i Hrvatske akreditacijske agencije (HAA), u skladu sa EU Direktivom 765/2008 Prekogranična akreditacija – Načela za izbjegavanje ponavljanja i inicijalno predstavljanje Zavoda za metrologiju na VIII EURAMET-ovom Tehničkom komitetu za kvalitet, veoma su važne aktivnosti koje su realizovane u toku 2013. godine.

U okviru EURAMET-ovog projekta 1265: Peer review of quality management system of Montenegrin Bureau of Metrology, u junu 2013. godine izvršena je provjera implementacije sistema menadžmenta kvalitetom u Zavodu za metrologiju, a u okviru EURAMET-ovog projekta 1208: Peer visits and reviews of QMSs in BIM, MBM and DMDM, u julu 2013. godine, obavljena je provjera implementacije tehničkog dijela sistema menadžmenta kvalitetom u Zavodu za metrologiju od strane metroloških - tehničkih eksperata iz oblasti dužine, mase i temperature iz Direkcije za mere i dragocene metale (Srbija).

Ocjenjivači su konstatovali je da je sistem menadžmenta kvalitetom adekvatan i u potpunosti implementiran, i da ispunjava uslove iz CIPM MRA, kao i da je osoblje dobro obučeno i kvalifikovano.

Sprovedenim aktivnostima ostvaren je preduslov za aplikaciju za objavljivanje rezultata poređenja u bazi BIPM-a. U toku 2013. godine, kao rezultat otklanjanja neusaglašenosti i preporuka od strane ocjenjivača iz EURAMET-ovih projekta br. 1208 i 1265, usvojene su sljedeće verzije **Poslovnika o kvalitetu** i verzije opštih procedura i radnih uputstava:

Poslovnik o kvalitetu (verzije 01/05, 02/01, 02/02 i 02/03)

Upravljanje dokumentima (verzija 01/03)

Interne provjere (verzija 01/03)

Upravljanje dokumentima u elektronskoj formi (verzija 01/02)

Opšte radno uputstvo za opremu koja nije pod direktnim nadzorom laboratorije (verzija 01/01)

Opšte radno uputstvo za programe koji nemaju ugrađenu zaštitu od slučajnih grešaka (verzija 01/01)

Opšte radno uputstvo za održavanje sistema za klimatizaciju (verzija 01/01)

Usvojene su i sljedeće verzije tehničkih procedura tehničkih radnih uputstava:

Opšta tehnička procedura za kalibraciju tegova (verzija 01/03, 01/04 i 01/05);

Tehnička procedura za proračun konvencionalne mase i mjerne nesigurnosti kod kalibracije tegova (verzija 01/03, 01/04 i 01/05);

Tehnička radna procedura za kalibraciju tegova (verzija 01/02 i 01/03);

Tehnička procedura kalibracije vaga sa neautomatskim funkcionisanjem (verzija 01/04, 01/05, 01/06, i 01/07);

Tehnička procedura za kalibraciju planparalelnih graničnih mjera, mjerni opseg od 0.5 mm do 100 mm (verzije 01/04, 01/05 i 01/06);

Tehnička procedura za kalibraciju mikrometara za spoljašnja mjerenja, mjerni opseg od 0 mm do 150 mm (verzije 01/04, 01/05, 01/06);

Tehnička procedura za kalibraciju pomičnih mjerila, mjerni opseg od 0 mm do 150 mm (verzije 01/04, 01/06 i 01/07, 01/08);

Tehnička procedura za kalibraciju komparatora za planparalelne granične mjere od 0.5 mm do 100 mm (verzije 01/02);

Tehnička procedura za kalibraciju staklenih termometara punjenih tečnošću, mjerno područje - 80 °C do +278°C (verzija 01/03 i 01/04);

Tehnička procedura za kalibraciju indikatorskih termometara koji imaju sondu, mjerno područje od - 80 °C do +650°C (verzija 01/03 i 01/04);

Tehnička procedura za kalibraciju otporničkih termometara PRT/IPRT, mjerno područje od - 80°C do +650°C (verzija 01/03 i 01/04);

Tehnička procedura za kalibraciju termoelemenata (TC), mjerno područje od -80°C do + 650°C (verzija 01/03, 01/04 i 01/05);

Tehnička procedura za realizaciju tačke leda (verzija 01/01);

Tehnička procedura za određivanje evaluacije kalibracionih sistema (kupaćica i suvi blok kalibrator) (verzija 01/02);

Tehnička procedura za provjeru sekundarnog etalona SPRT ("annealing") (verzija 01/01 i 01/02);

Tehnička procedura za realizaciju trojne tačke vode (TPW) (verzija 01/01 i 01/02);

Tehničko radno uputstvo za podešavanje komparatora mase i vaga (verzija 01/01);

Tehničko radno uputstvo za međuprovjere u laboratoriji za masu (verzija 01/01);
 Tehničko radno uputstvo za transport etalona, mjerne i pomoćne opreme koja se koristi prilikom kalibracije vaga (verzija 01/01);
 Tehničko radno uputstvo za rukovanje laserom (verzija 01/01);
 Tehničko radno uputstvo za održavanje i korišćenje planparalelnih graničnih mjera (verzija 01/01);
 Tehničko radno uputstvo za rukovanje softverom za praćenje uslova okoline OMEGA OM CP (verzija 01/01).

8. AKREDITOVANJE LABORATORIJA ZAVODA ZA METROLOGIJU

Dokumentacija potrebna za akreditovanje Laboratorije za masu, Laboratorije za dužinu i Laboratorije za temperaturu, Zavoda za metrologiju, predata je 12. marta 2013. godine crnogorskom Akreditacionom tijelu (ATCG-u), a u julu 2013. godine i Hrvatskoj Akreditacijskoj Agenciji, potpisniku EA MLA sporazuma. Ocjenjivanje je sprovedeno 19. i 20. novembra 2013. godine. U završnom izvještaju vodećih ocjenjivača utvrđene su ukupno četiri neusaglašenosti i pet preporuka. Tehnički ocjenjivač u oblasti mase utvrdio je pet neusaglašenosti, tehnički ocjenjivač u oblasti dužine utvrdio je sedam neusaglašenosti i dao sedam preporuka, a tehnički ocjenjivač u oblasti temperature je utvrdio jedanaest neusaglašenosti. Završnim izvještajem je predloženo donošenje odluke o akreditaciji s tim da se utvrđene neusaglašenosti otklone do 19. februara 2014. godine. Rekonstrukcija dokumentacije sistema menadžmenta kvalitetom u tom smislu je započeta nakon akreditacionog ocjenjivanja krajem 2013. godine.

9. OCJENJIVANJE USAGLAŠENOSTI MJERILA SA PROPISANIM, METROLOŠKIM ZAHTJEVIMA

Predstavnici Zavoda za metrologiju su u toku 2013. godine realizovali veliki broj aktivnosti u pogledu ocjenjivanja usaglašenosti mjerila sa propisanim metrološkim zahtjevima. Naime, prije stavljanja mjerila na tržište, preduzimaju se *zaštitne mjere*, što znači da se na tržište može staviti mjerilo samo ako je na propisan način pregledano i žigosano, dakle ovjereno, odnosno ako je za njega izdato **uvjerenje o odobrenju tipa mjerila, i/ili uvjerenje o ovjeravanju mjerila**. Ovakve mjere se sprovode jer je država odgovorna za vjerodostojnost mjerenja koja utiču na transparentnost ekonomskih transakcija, zdravlje i bezbjednost ljudi.

9.1 Odobrenje tipa mjerila

Nakon sprovedenog ispitivanja, kojim se potvrđuje da je ispitivani tip mjerila usklađen sa propisanim metrološkim zahtjevima i da je mjerilo podesno za upotrebu u određenom vremenskom periodu, Zavod za metrologiju izdaje *Uvjerenje o odobrenju tipa mjerila*. U toku 2013. godine izdato je 20 Uvjerenja o odobrenju tipa mjerila (Tabela 2.).

Tabela 2. Uvjerenja o odobrenju tipa mjerila

Red. br.	Vrsta mjerila	Mjerilo	Službena oznaka
1.	Mjerila mase	Uređaj za obradu analognih podataka u sastavu mjerila mase	MNE-M-00-008
2.		Elektromehanički mjerni pretvarač	MNE-M-00-009
3.		Elektromehanička vaga sa neautomatskim funkcionisanjem	MNE-M-03-022
4.	Mjerila dužine	Automatsko mjerilo nivoa tečnosti u podzemnim rezervoarima	MNE-DZ-08-002
5.		Taksimetar	MNE-D-12-005
6.	Mjerila protoka	Sprava za mjerenje T.G.	MNE-Z-05-009
7.		Sprava za mjerenje T.G.	MNE-Z-05-010
8.		Sprava za mjerenje TNG-a	MNE-Z-05-011
9.		Protočno mjerilo zapremine tečnosti u mjernom sistemu (mjerna instalacija)	MNE-Z-15-004 dopuna

10.		Protočno mjerilo zapremine tečnosti u mjernom sistemu (mjerna instalacija)	MNE-Z-15-006
11.	Mjerila pritiska	Manometar za krvni pritisak	MNE-P-03-001
12.		Manometar za krvni pritisak	MNE-P-03-002
13.		Manometar za krvni pritisak	MNE-P-03-003
14.		Manometar za mjerenje pritiska u pneumaticima	MNE-P-01-004
15.		Manometar za mjerenje pritiska u pneumaticima	MNE-P-01-005
16.	Mjerila brzine vozila u saobraćaju	Mjerilo brzine vozila u saobraćaju	MNE-B-01-002 dopuna
17.		Mjerilo brzine vozila u saobraćaju	MNE-B-01-005
18.	Mjerila električne energije	Jednofazno elektronsko brojilo električne energije	MNE-F-06-026 dopuna
19.		Trofazno poluindirektno elektronsko brojilo električne energije	MNE-F-06-027 dopuna
20.		Trofazno elektronsko brojilo električne energije	MNE-F-06-028 dopuna

9.2 Ovjeravanje mjerila

Ovjeravanje mjerila je postupak koji obuhvata pregled i žigosanje, odnosno izdavanje uvjerenja o ovjeravanju mjerila, pri čemu se konstatuje i potvrđuje da je mjerilo usklađeno sa propisanim metrološkim zahtjevima. Aktivnosti Zavoda za metrologiju u oblasti ovjeravanja mjerila u periodu 01.01.2013. do 31.12.2013. godine, ilustrovane su tabelom 3.

Realizovano je 1014 zahtjeva za ovjeravanje mjerila, pri čemu je utrošeno je 67939 godišnjih žigova u obliku naljepnice, 4282 godišnjih žigova u obliku naljepnice sa mjesečnom podjelom i 1095 zaštitnih žigova u obliku naljepnice. U toku 2013. godine izdato je 2262 *Uvjerenja o ovjeravanju mjerila*.

Tabela 3. Mjerila koja su ovjerena u periodu 01.01.2013. do 31.12.2013. godine

Mjerila	Pregledano [kom]	Ovjereno [kom]	Odbijeno [kom]
Vage klase tačnosti I	1	1	0
Vage klase tačnosti II	42	41	1
Vage klase tačnosti III do 9000 kg	1481	1476	5
Vage klase tačnosti III preko 9000 kg („kamionske vage”)	68	68	0
Vage sa automatskim funkcionisanjem	8	8	0
Vage na transportnoj traci	1	1	0
Garnitura tegova klase tačnosti M ₁ (1 mg do 10 kg)	1 garnitura (29 tegova)	1 garnitura (29 tegova)	0
Garnitura tegova klase tačnosti M ₁ (1 g do 10 kg)	1 garnitura (17 tegova)	1 garnitura (17 tegova)	0
Tegovi klase tačnosti M ₁ od 1 kg	2	2	0
Tegovi klase tačnosti M ₁ od 5 kg	2	2	0
Tegovi klase tačnosti M ₁ od 10 kg	2	2	0
Tegovi klase tačnosti M ₁ od 20 kg	205	205	0
Tegovi klase tačnosti M ₂ od 1 kg	3	3	0

Tegovi klase tačnosti M ₂ od 2 kg	2	2	0
Vodomjeri	13451	13451	0
Sprave za tečna goriva (TG)	1652	1650	2
Sprave za tečni naftni gas (TNG)	152	150	2
Mjerni sistemi	36	36	0
Rezervoari	90	90	0
Autom.mjerila nivoa tečnosti u nepokret. rezerv.	134	134	0
Brojila električne energije	36769	36769	0
Mjerila za ispitivanje mjera zaštite u elektrotehnici	13	11	2
Osnovni časovnici kod telefonskih centrala	11	10	1
Manometri za mjerenje pritiska u pneumaticima motornih vozila	89	87	2
Manometri za mjerenje krvnog pritiska	10	10	0
Manometri (industrija, laboratorije, itd)	47	45	2
Mjerne letve	62	58	4
Etilometri	67	58	9
Mjerila za kontrolu brzine vozila u pokretu	57	47	10
Taksimetri	1609	1606	3
Mjerila zaštite od zračenja	10	9	1
Mjerila zvuka	3	3	0

10. KALIBRACIJA MJERILA I ETALONA

Kalibracija je skup postupaka kojima se, u određenim uslovima, uspostavlja odnos između vrijednosti veličina koje pokazuje neko mjerilo ili mjerni sistem ili vrijednosti koje prikazuje neka materijalizovana mjera ili referentni materijal i odgovarajućih vrijednosti izraženih etalonima. U tabelama 4. i 5., navedeni su podaci o kalibracijama koje su realizovane u laboratorijama Zavoda za metrologiju, za potrebe stranaka (eksterne kalibracije) i Zavoda (interne kalibracije).

Tabela 4. Eksterne kalibracije realizovane u laboratorijama Zavoda za metrologiju

Red. br	Laboratorija	Broj zahtjeva	Mjerilo/etalon	Kom.	Uvjerenje kalibraciji (kom.) ^o
1.	Laboratorija za masu	33	Analitička vaga	15	15
2.			Precizna vaga	30	30
3.			Vaga klase tačnosti II	1	1
4.			Vaga klase tačnosti III	20	20
5.			Tegovi E2	16	10
6.			Tegovi F1	1	1
7.			Tegovi F2	1	1
8.			Tegovi M1	5	5
Ukupno:				89	83
9.	Laboratorija za temperaturu	8	Stakleni termometri punjeni sa tečnošću	9	9
10.			Indikatorski termometri (digitalni i analogni)	16	16
11.			Platinski otpornički termometar	1	1
Ukupno:				26	26
12.	Laboratorija za dužinu	7	Planparalelne granične mjere	3	1
13.			Mikrometar za spoljašnje	1	1

			mjerenje		
14.			Pomično mjerilo	5	5
15.			Mjerni lenjir	2	2
16.			Mjerna traka	2	2
Ukupno:				13	11
17.	Laboratorija za vrijeme i frekvenciju	1	Tahotester	1	1
Ukupno:				1	1
18.	Laboratorija za pritisak	13	Manometar	50	50
19.			Manovakuummetar	2	2
Ukupno:				52	52
20.	Laboratorija za električne veličine	2	Multimetar	2	2
21.			Megaometar	1	1
22.			Etalon otpornosti	1	1
Ukupno:				4	4
UKUPNO:				185	177

Tabela 5. Interne kalibracije realizovane u laboratorijama Zavoda za metrologiju

Red. br.	Laboratorija	Broj zahtjeva	Mjerilo/etalon	Kom.	Uvjerenje kalibraciji (kom.) ^o
1.	Laboratorija za masu	6	Tegovi E2	58	4
			Tegovi F1	31	4
2.			Tegovi F2	30	3
3.			Set tegova za vage pritiska	35	2
Ukupno:				154	13
4.	Laboratorija za temperaturu	2	Digitalni indikatorski termometar sa Pt 100 sondom	1	1
5.			Platinski otpornički termometar Pt 100	1	1
Ukupno:				2	2
6.	Laboratorija za dužinu	10	Komparator za planparalelne granične mjere	2	2
7.			Planparalelne granične mjere	49	4
8.			Mikrometar za spoljašnje mjerenje	3	3
9.			Planparalelne granične mjere za kontrolu komparatora	1	1
Ukupno:				55	10
10.	Laboratorija za pritisak	1	Kalibrator	1	1
Ukupno:				1	1
11.	Laboratorija za električne veličine	2	Kalibrator	1	1
12.			Multifunkcijski kalibrator	1	1
Ukupno:				2	2
Ukupno:				214	28

11. PROVJERA ISPUNJENOSTI PROPISANIH USLOVA ZA OVLAŠĆIVANJE LICA ZA VRŠENJE PRIPREME MJERILA ZA OVJERAVANJE

U toku 2013. godine, na zahtjev Ministarstva ekonomije, Komisija sastavljena od zaposlenih iz Zavoda za metrologiju, procjenjivala je ispunjenost uslova za ovlašćivanje lica za pripremu mjerila za ovjeravanje. Izdata su stručna mišljenja o ispunjavanju uslova za pripremu određenih vrsta mjerila za ovjeravanje, u postupku ovlašćenja sljedećih lica:

VAGAR d.o.o, Podgorica, Rješenje Ministarstva ekonomije o ovlašćenju za pripremu mjerila mase za ovjeravanje, broj 0904-273/4 od 01.03.2013.godine;

M-TRACE d.o.o, Podgorica, Rješenje Ministarstva ekonomije o ovlašćenju za pripremu taksimetara za ovjeravanje, broj 0901-871/4 od 07.05.2013. godine;

CMC Controlmatic Commerce d.o.o, Herceg Novi, Rješenje Ministarstva ekonomije o ovlašćenju za pripremu vodomjera za ovjeravanje, broj 0904-183/7 od 01.07.2013. godine;

SHOLLEX DATA SYSTEM d.o.o, Podgorica, Rješenje Ministarstva ekonomije o ovlašćenju za pripremu mjerila mase za ovjeravanje, broj 0904-1678/4 od 17.09.2013. godine;

ZR TAHOSERVIS, Podgorica, Rješenje Ministarstva ekonomije o ovlašćenju za pripremu taksimetara za ovjeravanje, broj 01-1964/4 od 01.11.2013. godine.

12. ISPITIVANJE I ŽIGOSANJE PREDMETA OD DRAGOCJENIH METALA

Monitoring djelovanja sistema proizvođača i uvoznika radi utvrđivanja usklađenosti predmeta od dragocjenih metala u prometu sa državnim regulativom, dao je sljedeće rezultate:

u toku 2013. godine, u Zavodu za metrologiju je žigosano 12429 g (3260 komada) predmeta od zlata i 116060 g (17424 komada) predmeta od srebra.

Žigosani predmeti od zlata su finoće 750/1000 u količini 1845 g (234 komada), odnosno finoće 585/1000 u količini 10584 g (3026 komada).

Žigosani predmeti od srebra su finoće 925/1000 u količini 116060 g (17424 komada).

U toku 2013. godine, Zavod za metrologiju je izdao 12 ***Rješenja o određivanju znaka proizvođača predmeta od dragocjenih metala*** i 25 ***Rješenja o određivanju znaka uvoznika predmeta od dragocjenih metala***.

Zavod za metrologiju je toku u 2013. godine, realizovao upravne postupke po službenoj dužnosti, oduzimanje znaka proizvođača/uvoznika predmeta od dragocjenih metala u slučaju 5 privrednih subjekata.

Promocija kontrole predmeta od dragocjenih metala vršena je 07.03.2013. godine, kroz prezentovanje aktivnosti i tehničkih detalja ocjenjivanja usaglašenosti predmeta od dragocjenih metala sa Zakonom o kontroli predmeta od dragocjenih metala („Sl. list CG“, br. 40/10), za studente Fakulteta za evropske i državne studije – FEDS. Predstavljena je primjena sistema ocjenjivanja usaglašenosti kojim se dokazuje da su ispunjeni specifični zahtjevi koji se odnose na proizvod - predmet od dragocjenog metala. Ocjenjivanje usaglašenosti podrazumijeva ispitivanje i kontrolisanje predmeta od dragocjenih metala za što su potrebna određena tehnička znanja o proizvodu, u cilju postizanja usaglašenosti proizvoda sa zakonskim okvirom.

13. PRIHOD

Za sprovođenje postupka ovjeravanja mjerila, odobrenja tipa mjerila, kalibracije, ekspertiza, određivanja znaka proizvođača, znaka uvoznika, pregleda i žigosanja predmeta od dragocjenih metala, plaćaju se naknade u skladu sa Uredbom o visini i načinu plaćanja naknada iz oblasti metrologije („Sl. list CG“, br. 73/10), odnosno Uredbom o visini i načinu plaćanja naknada iz oblasti kontrole predmeta od dragocjenih metala („Sl. list CG“, br. 34/11). Ukupan prihod od naknada uplaćenih u toku 2013. godine iznosi **548.081,25 €**.

14. OBUKA ZAPOSLENIH

Zavod za metrologiju kontinuirano obezbjeđuje usavršavanje zaposlenih učešćem u međulaboratorijskim poređenjima, na kongresima, konferencijama, seminarima, radionicama, kao i putem saradnje sa drugim nacionalnim metrološkim institutima. Službenici se usavršavaju i kroz program koji organizuje Uprava za kadrove Crne Gore.

U toku 2013. godine, u okviru EURAMET- WELMEC-ove grupe - *Focus Group on Facilitating National Metrology Infrastructure Development*, organizovane su obuke zaposlenih iz Zavoda za metrologiju u Bosni i Hercegovini i Austriji:

Radionica CIPM - MRA follow up, Bosna i Hercegovina, od 28. do 29. januara 2013. godine (2 službenika).

Trening iz oblasti gustine, Austrija, od 23. do 25. aprila 2013. godine (2 službenika).

U toku 2013. godine realizovane su sljedeće obuke za zaposlene iz Zavoda za metrologiju:

Hands on Training 8 - Metrology: Trening iz oblasti mase koji se odnosi na NAWI, uključujući i pripremu laboratorije za akreditaciju, kalibracije u primarnoj laboratoriji za masu, mjernu nesigurnost za oblast vaga sa neautomatskim funkcionisanjem, Engleska, od 14. do 18. januara 2013. godine (2 službenika).

Tehnički zahtjevi ISO/IEC 17025 standarda – oblast vremena i frekvencije i električnih veličina, Podgorica, od 04. do 06. februara 2013. godine (3 službenika).

PT in Chemistry, Srbija, od 06. do 10. maja 2013. godine (2 službenika).

Tehnički zahtjevi ISO/IEC 17020 standarda – manometri za mjerenje pritiska u gumama, taksimetri, tahometri i vodomjeri, Podgorica, od 27. do 30. maja 2013. godine (3 službenika).

Teorijsko i praktično unapređenje postupka kalibracije etalona i postupka ovjeravanja zakonskih mjerila mase u Crnoj Gori, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 09. do 12. septembra 2013. godine (3 službenika).

Harmonizacija legislative na području metrologije sa direktivama EU, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 12. do 13. septembra 2013. godine (6 službenika).

Korištenje sistema za mjerenje pređene razdaljine i brzine vozila (peti točak) u postupku ovjeravanja taksimetara, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 27.09.2013. godine (3 službenika).

Ispitivanje osposobljenosti, POST – PT Trening (u okviru *Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project IPA 2011*), Slovenija, od 30. septembra do 04. oktobra 2013. godine (4 službenika).

Radionica o mjernoj nesigurnosti, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 14.10.2013. godine (svi službenici Zavoda za metrologiju).

Radionica o procjeni mjerne nesigurnosti i jačanje kapaciteta Laboratorije za masu Zavoda za metrologiju, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 14. do 19. oktobra 2013. godine (1 službenik).

Radionica - WTO/TBT notification procedures, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 17.10.2013. godine (2 službenika).

Radionica prethodno upakovani proizvodi, obaveze privrednih subjekata i nadzor nad tržištem, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, od 11. do 14. novembra 2013. godine (10 službenika).

Radionica prethodno upakovani proizvodi, obaveze privrednih subjekata i nadzor nad tržištem, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 15.11. 2013. godine (10 službenika).

Trening u Laboratoriji za masu – postupak kalibracije i rezultati evaluacije seta tegova i vaga (metodom najmanjih kvadrata), Zavod za metrologiju, Podgorica, od 25. do 29. novembra 2013. godine (1 službenik).

Kalibracija i mjerenje mase upotrebom elektronskih mjernih instrumenata, (u okviru projekta *Development of Accreditation Infrastructure Quality and Metrology – Montenegro, DQIM*), Zavod za metrologiju, Podgorica, 28.11.2013. godine (5 službenika).

Analiza samozagrijavanja (self-heating) standardnih platinskih otporničkih termometara prilikom kalibracija u fiksnim tačkama, (u okviru *EMRP RESEARCHER GRANT contract no. SIB10-RMG7 RESEARCHER MOBILITY GRANT (RMG) in reference to JRP: SIB10 NOTED*), Slovenija, od 24. novembra do 23. decembra 2013. godine (1 službenik).

U okviru bilateralne saradnje Crne Gore i Slovenije, organizovane su sljedeće obuke:

Ovjeravanje mjerila brzine vozila u saobraćaju, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 10. do 12. septembra 2013. godine (5 službenika).

Ovjeravanje taksimetara, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 24. do 26. septembra 2013. godine (6 službenika).

Teorijsko i praktično unapređenje postupka kalibracije etalona i postupka ovjeravanja zakonskih mjerila mase u Crnoj Gori, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 09. do 13. septembra 2013. godine (1 službenik).

Ovjeravanje mjerila protoka i rezervoara za tečna goriva, Zavod za metrologiju, Podgorica, od 17. do 19. septembra 2013. godine (6 službenika).

Zaposleni iz Zavoda za metrologiju su u toku 2013. godine obučavani i u Upravi za kadrove prema odgovarajućem planu obuke državnih službenika i namještenika:

Vještina prezentacije, 13.02.2013. godine (1 službenik)

Institucije i način donošenja odluka u EU, 22.03.2013. godine (1 službenik)

Kancelarijsko poslovanje, 27.03.2013. godine (4 službenika)

Etički kodeks, 19.04.2013. godine (1 službenik)

Strateško planiranje rada u državnim organima, 14.05.2013. godine (1 službenik)

Izrada i donošenje zakona, 31.05.2013. godine (1 službenik)

Opšti upravni postupak, od 06. do 07. decembra 2013. godine (3 službenika).

Centar za kvalitet, Mašinskog fakulteta u Podgorici, Univerziteta Crne Gore, organizovao je sedamnaesto savjetovanje o kvalitetu, SQM 2013, koje je održano od 23. do 25. septembra 2013. godine, u hotelu Palma, Tivat. Zavod za metrologiju tradicionalno učestvuje na savjetovanjima SQM, a na ovogodišnjem savjetovanju, SQM 2013, pored interesovanja i praćenja prezentacija radova, predstavnici Zavoda za metrologiju aktivno su učestvovali u radionici i okruglom stolu održanom 24. septembra 2013. godine, na temu „Slobodno kretanje robe“, čiji moderator su bili predstavnici Ministarstva ekonomije i EU projekta „Unapređenje infrastrukture kvaliteta i metrologije – Crna Gora“, na kojem je između ostalog zaključeno da predstavnik Zavoda učestvuje u radnoj grupi za implementaciju Sporazuma Crne Gore sa WTO/TBT, i radnoj grupi za izradu nacrtu pravilnika o medicinskoj opremi, u okviru obaveza u procesu pridruživanja EU. Na okruglom stolu posvećenom „Aktuelnostima u metrologiji Crne Gore“, prezentirane su aktuelnosti, napredak i statistički trendovi u oblasti zakonske metrologije, naročito ovjeravanja mjerila, sa posebnim osvrtom na ovjeravanje mjerila pritiska i mjerila za kontrolu brzine vozila u kretanju, s obzirom da je Zavod uspio da obezbijedi opremu, obučni kadar i stvori početne neophodne uslove kako bi se postupak pregleda mjerila u cilju žigosanja, spovodio kapacitetima Zavoda. Pored ovih prezentacija, predstavljene su aktuelnosti u oblasti metrološkog nadzora, koje je predstavio glavni metrološki inspektor, službenik Uprave za inspekcijske poslove.

15. PROPISI IZ OBLASTI METROLOGIJE

Zaposleni u Zavodu za metrologiju su u toku 2013. godine, pripremili stručnu osnovu za izradu nacrtu propisa iz oblasti metrologije, tako da su na osnovu Zakona o metrologiji („Sl. list CG“, br. 79/08), donešeni sljedeći podzakonski akti koji transponuju EU direktive iz oblasti metrologije:

Uredba o zakonskim mjernim jedinicama („Sl. list CG“, br. 22/09), koja transponuje EU direktivu o mjernim jedinicama (80/181/EEC);

Pravilnik o prethodno upakovanim proizvodima („Sl. list CG“, br. 56/11), koji transponuje EU direktivu o prethodno upakovanim proizvodima (76/211/EEC i 2007/45/EEC);

Pravilnik o bocama kao mjernim posudama („Sl. list CG“, br. 56/11), koji transponuje EU direktivu o bocama kao mjernim posudama (75/107/EEC);

Pravilnik o zahtjevima koji se odnose na uređaje i sisteme sa mjernom funkcijom („Sl. list CG“, br. 29/13), koji transponuje EU direktivu o mjernim instrumentima (MID 2004/22/EC i 2009/137/EC);

Pravilnik o vagama sa neautomatskim funkcionisanjem („Sl. list CG“, br. 29/13), koji transponuje EU direktivu o vagama sa neautomatskim funkcionisanjem (NAWI 2009/23/EC).

16. ČLANSTVO U MEĐUNARODNIM I REGIONALNIM ORGANIZACIJAMA

Zavod za metrologiju predstavlja Crnu Goru u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama, kao i organizacijama u oblasti kontrole predmeta od dragocjenih metala. U okviru svoje nadležnosti, Zavod za metrologiju sprovodi aktivnosti u cilju ispunjavanja člana 77 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih članica sa jedne strane i Crne Gore, sa druge strane, kojim su definisane obaveze

Crne Gore da će preduzeti neophodne mjere kako bi postepeno postigla usaglašenost s tehničkim propisima Zajednice i evropskom standardizacijom, metrologijom, akreditacijom i procedurama za ocjenu usaglašenosti.

Predstavnici Zavoda za metrologiju su u aprilu 2013. godine, učestvovali na EK-CG Pododboru i sektorskom unaprijeđenom stalnom dijalogu za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima.

Vlada Crne Gore, na sjednici održanoj 27. decembra 2012. godine, donijela je Odluku o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji („Sl. list CG“, br. 09/12), kojom je predviđeno formiranje 35 radnih grupa za 35 pregovaračkih poglavlja, čiji je zadatak da učestvuju u analitičkom pregledu i ocjeni usklađenosti zakonodavstva Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske unije, kao i izradi predloga pregovaračkih pozicija, uz podršku organa državne uprave i drugih organa i institucija. Zavod za metrologiju aktivno učestvuje u radu dvije radne grupe za pripremu pregovora Crne Gore sa Evropskom unijom: radnoj grupi za pregovaračko poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe i poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja.

Zavod za metrologiju je punopravni član **Evropskog udruženja Nacionalnih metroloških instituta, EURAMET-a** od 7. juna 2011. godine. Imenovani su predstavnici Zavoda za sljedeće tehničke komitete EURAMET-a: TC – EM: Tehnički komitet za elektricitet i magnetizam (*Electricity and Magnetism*), TC – IM: Tehnički komitet za interdisciplinarnu metrologiju (*Interdisciplinary Metrology*), TC – F: Tehnički komitet za protok (*Flow*), TC – M: Tehnički komitet za masu i srodne veličine (*Mass and related Quantities*), TC - Q: Tehnički komitet za kvalitet (*Quality*), TC – L: Tehnički komitet za dužinu (*Length*) i TC - Tehnički komitet za termometriju (*Thermometry*).

Status punopravnog člana, obavezuje Zavod za metrologiju i predstavnike Zavoda, da prisustvuju sjednicama Generalne skupštine, kao i da učestvuju u radu tehničkih komiteta. Predstavnici Zavoda za metrologiju u toku 2013. godine su učestvovali u radu EURAMET-ovih Tehničkih komiteta: za masu i srodne veličine (TC-M), za kvalitet (TC-Q), termometriju (TC-T), elektricitet i magnetizam (TC-EM) i dužinu (TC-L).

Jedan od osnovnih ciljeva EURAMET-a je i koordinirano evropsko istraživanje u oblasti metrologije, odnosno analiza zajedničkih budućih potreba u oblasti metrologije, definisanje zajedničkih ciljeva i programa, planiranje i izvršavanje zajedničkih istraživačkih projekata. U toku 2013. godine, Zavod za metrologiju je uspješno učestvovao u različitim projektima EURAMET-a. U okviru Evropskog metrološkog istraživačkog programa (EMRP-a), predstavnica Zavoda za metrologiju, rukovodilac Laboratorije za temperaturu, preko grantova mobilnosti, boravila je u Laboratoriji za metrologiju i kvalitet u periodu od 24. novembra do 23. decembra 2013. godine, na Elektrotehničkom fakultetu u Ljubljani. Ona je učestvovala u istraživanju na temu: „*Analiza samozagrijavanja (self-heating) standardnih platinskih otporničkih termometara prilikom kalibracija u fiksnim tačkama*“ (EMRP RESEARCHER GRANT CONTRACT NO. SIB10-RMG7 RESEARCHER MOBILITY GRANT (RMG) in reference to JRP: SIB10 NOTED).

U narednom periodu Zavod za metrologiju će učestvovati u različitim EURAMET-ovim projektima. Nažalost, nisu obezbijeđena neophodna sredstva za učešće Zavoda u Evropskom istraživačkom i inovativnom programu u oblasti metrologije EMPIR-u.

Zavod za metrologiju je dopisni član **Međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju OIML** od novembra 2007. godine. OIML obezbjeđuje članicama uputstva za definisanje nacionalnih i regionalnih zahtjeva koji se odnose na proizvodnju i upotrebu mjerila koja se upotrebljavaju u zakonskoj metrologiji.

U januaru 2009. godine, Zavod za metrologiju je postao pridruženi član **Evropske kooperacije u zakonskoj metrologiji WELMEC**, čiji su ciljevi: razvijanje međusobnog povjerenja između organa za zakonsku metrologiju u Evropi, usklađivanje aktivnosti u zakonskoj metrologiji, kao i razmjena informacija između zainteresovanih strana. WELMEC savjetuje Evropsku komisiju i Savjet u vezi sa primjenom i daljim razvojem relevantnih metroloških direktiva, tako da praćenje rada WELMEC-ovih radnih grupa omogućava informacije značajne za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva za legislativom Evropske unije. Predstavnici Zavoda učestvuju u radu radnih grupa (WG, WELMEC Working Groups). Punopravno članstvo u WELMEC-u je uslovljeno prijemom Crne Gore u Evropsku uniju.

Crna Gora je od 1. avgusta 2011. godine pridružena članica **Generalne Konferencije za tegove i mjere CGPM**. Navedeno članstvo prethodi prijavi za punopravno članstvo u **Međunarodnom birou za tegove i mjere BIPM**. Pridruženo članstvo CGPM-u omogućilo je da Zavod za metrologiju 19. oktobra 2011. godine, potpiše **CIPM MRA** odnosno **CIPM Aranžman o međusobnom priznavanju**.

Zavod za metrologiju se i 2012. godine uključio u proslavu 20. maja, svjetskog dana metrologije. Odštampan je poster koji je metrološka zajednica ove godine posvetila mjerenjima u svakodnevnoj upotrebi.

U okviru EURAMET-a, 2008. godine je osnovana **Radna grupa za olakšavanje razvoja nacionalne metrološke infrastrukture** (Focus Group on Facilitating National Metrology Infrastructure Development), koja je u toku 2013.

godine funkcionisala kao zajednička radna grupa EURAMET-a i WELMEC-a. Zadatak ove grupe je planiranje treninga iz oblasti metrologije, organizovanje međulaboratorijskih poređenja za potrebe metroloških institucija iz Crne Gore, Srbije, Makedonije, Bosne i Herecegovine i Albanije, kao i uključivanje nacionalnih metroloških instituta u EMRP i EMPIR. Realizaciju planiranih aktivnosti finansirala je **PTB Technical Cooperation (Njemačka)** u okviru regionalnog projekta **Promotion of regional cooperation in South East Europe in the field quality infrastructure** (Unapređenje regionalne saradnje u zemljama jugoistočne Evrope u oblasti infrastrukture kvaliteta). Veoma važne obuke iz oblasti metrologije za zaposlene iz Zavoda za metrologiju u toku 2013. godine organizovane su u okviru pomenute Radne grupe.

Zavod za metrologiju je od 2012. godine, član **Međunarodnog udruženja službi za analizu IAAO**. Predstavnica Zavoda je prisustvovala Sedamdeset trećem sastanku Konvencije za kontrolu i označavanje predmeta od dragocjenih metala i dvanaestom sastanku Međunarodnog udruženja službi za analizu IAAO, 16. i 17. septembra 2013. godine u Lisabonu (Portugalija).

17. METROLOŠKI GLASNIK

Krajem 2013. godine, odštampan je treći broj službenog glasila Zavoda za metrologiju pod nazivom „METROLOŠKI GLASNIK“, koji pruža potrebne informacije o nacionalnim propisima iz oblasti metrologije i kontrole predmeta od dragocjenih metala, izdatim uvjerenjima o odobrenju tipa mjerila, donešenim rješenjima o znaku proizvođača, rješenjima o određivanju znaka uvoznika itd.

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU CRNE GORE

Izvještaj o radu za 2013. godinu

Podgorica, januar 2014.

Tokom 2013. godine Institut za standardizaciju Crne Gore (u daljem tekstu: Institut) je realizovao niz aktivnosti u cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz Odluke o osnivanju Instituta, Programa rada i plana donošenja crnogorskih standarda za 2013. godinu i Ugovora o obezbjeđenju sredstava, zaključenog između Vlade Crne Gore (u svojstvu Osnivača) i Instituta. Realizacijom ovih aktivnosti ojačani su administrativni kapaciteti u oblasti standardizacije i ostvareni vidni pomoci ka uspostavljanju efikasnog i efektivnog sistema standardizacije u Crnoj Gori.

Institut je tokom 2013. godine donio 2.253 crnogorskih standarda (MEST) i srodnih dokumenata, čime je za oko 7% nadmašen broj standarda predviđen Planom i programom rada Instituta za 2013. godinu. Oko 7% ovih standarda predstavljaju harmonizovani standardi koji prate direktive "Novog pristupa" i omogućavaju njihovo transponovanje.

Intenzivirana je saradnja sa tijelima državne uprave po raznim pitanjima koje se odnose na oblast standardizacije i primjene standarda. Održano je više sastanaka sa predstavnicima ministarstava, a posebno sa onima koja su zadužena za transpoziciju EU tehničkog zakonodavstva i njegovu implementaciju. Takođe, unaprijeđeni su postojeći vidovi saradnje sa ostalim crnogorskim institucijama infrastrukture kvaliteta.

Realizacija planiranih aktivnosti za 2013. godinu

Aktivnosti jačanja nacionalne standardizacije, saradnja sa državnim i ostalim subjektima u Crnoj Gori, kao i aktivno učešće u međunarodnoj i evropskoj standardizaciji, glavne su karakteristike poslovanja Instituta za standardizaciju Crne Gore za 2013. godinu. U skladu sa premisom transparentnog poslovanja, Institut je blagovremeno i ažurno informisao javnost o aktuelnostima i procesima u vezi crnogorske standardizacije.

Programom rada i planom donošenja crnogorskih standarda za 2013. godinu bilo je predviđeno da se u toku 2013. godine donese 2.100 crnogorskih standarda. Institut je u prošloj godini donio ukupno 2.253 crnogorskih standarda i srodnih dokumenata, odnosno oko 7% više od planiranog. Osim toga, pripremljeno je i stavljeno na javnu raspravu dodatnih 300 nacrti crnogorskih standarda.

U skladu sa Planom i programom rada, Institut je tokom 2013. godine donio 153 crnogorska standarda kojima su preuzeti harmonizovani standardi (standardi koji prate i omogućavaju transponovanje direktiva „Novog pristupa“). To znači da od ukupnog broja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata koji su donešeni u 2013. godini, oko 7% čine harmonizovani standardi.

informisanje javnosti o crnogorskim standardima

U postupku donošenja crnogorskih standarda u 2013. godini, javnost je putem internet portala Instituta bila informisana o crnogorskim standardima u pripremi, o javnim raspravama u vezi sa nacrtima crnogorskih standarda kao i o donešenim crnogorskim standardima.

prodaja standarda

Institut za standardizaciju je tokom 2013. godine prodao 227 standarda, čime je vrijednost prodaje u odnosu na 2012. godinu smanjena za oko 15%. Neke od zainteresovanih strana koje su kod Instituta izvršile nabavku standarda su: Zavod za metrologiju Crne Gore, Institut za javno zdravlje, Centar za ekotoksikološka ispitivanja, Tržišna inspekcija, Institut za transport, ABG Test i dr.

Međunarodna saradnja

Boreći se sa izazovom limitiranih sredstava, Institut je i tokom 2013. godine uspio održavati saradnju kako sa međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju, tako i sa nacionalnim institucijama za standardizaciju drugih država.

Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO)

Kao član ISO (*Correspondent member* od 1. jula 2007. godine), Institut je pratio rad dva komiteta ISO koji definišu politike standardizacije – COPOLCO (Committee on consumer policy) i DEVCO (Committee on developing countries matters), kao i rad tehničkih komiteta ISO.

U periodu 16-21. septembra 2013. godine u Sankt Peterburgu, Rusija, održana je 47. Plenarna sjednica DEVCO i 36. Generalna skupština ISO. Delegacija Instituta za standardizaciju Crne Gore, prisustvovala je i uzela učešća u pomenutim događajima.

U saradnji sa Međunarodnom organizacijom za standardizaciju (ISO), stručno tijelo Instituta, Tehnički komitet ISME/TK 007: Društvena odgovornost, organizovalo je Konferenciju na temu: „Lansiranje standarda MEST ISO

26000“. Konferencija je održana u Podgorici krajem aprila 2013. godine. Između ostalih, na Konferenciji je učestvovao i g. Rob Steele, generalni sekretar ISO.

Sredinom juna 2013. godine u Podgorici je održan nacionalni ISO/ISME seminar na temu: “Menadžment energijom i ISO 50001“. Seminar je organizovao Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME) u saradnji sa ISO, a na njemu je učestvovalo 50-ak predstavnika organizacija iz Crne Gore.

Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC)

Članstvom u IEC (*Associate member* od 01. januara 2009. godine) Institut je stekao mogućnost aktivnog učešća u radu stručnih tijela ove organizacije, kao i pravo pristupa cjelokupnoj bazi standarda i srodnih dokumenata IEC. Na taj način stvorena je pretpostavka za preuzimanje međunarodnih standarda iz oblasti elektrotehnike na nacionalni nivo, u skladu sa državnim interesima, dok je našim korisnicima omogućeno da u prostorijama Instituta ostvare uvid u tekst IEC standarda i da, ukoliko to žele, izvrše njihovu kupovinu.

Zbog nedostatka finansijskih sredstava, delegacija Instituta nije prisustvovala godišnjem Generalnom zasjedanju IEC koje je održano krajem oktobra u Nju Delhiju, Indija.

Evropska organizacija za standardizaciju (CEN)

Od sticanja članstva u CEN (*Affiliate member* od 1. juna 2008. godine), Institut konstantno prati rad stručnih tijela CEN, što, između ostalog, podrazumijeva delegiranje i aktivno učešće predstavnika Crne Gore u cilju iznošenja i zastupanja nacionalnih stavova u postupku donošenja evropskih standarda. Daljim razvojem stručnih tijela Instituta za standardizaciju Crne Gore (nacionalnih tehničkih komiteta), vršiće se postepeno preispitivanje i reizbor stručnih tijela CEN čiji će se rad pratiti, a shodno prioritetima crnogorske privrede i društva.

U periodu 18-20. juna 2013. godine delegacija Instituta pratila je rad 39. Generalne skupštine CEN, odnosno učestvovala na Drugom evropskom samitu u oblasti standardizacije, koji je u organizaciji CEN/CENELEC održan u Kopenhagenu, Danska.

Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC)

Kao član CENELEC (*Affiliate member* od 1. jula 2009. godine), Institut prati i učestvuje u radu stručnih tijela CENELEC. Takođe, stečeno je i pravo delegiranja i aktivnog učešća predstavnika Crne Gore u cilju iznošenja i zastupanja nacionalnih stavova u postupku donošenja evropskih standarda. Stoga je 18-20. juna 2013. godine delegacija Instituta učestvovala u zasjedanju 53. Generalne skupštine CENELEC koja je održana u Kopenhagenu, Danska.

Saradnja sa nacionalnim institucijama za standardizaciju drugih država

Na osnovu ranijih sporazuma o poslovno-tehničkoj saradnji, tokom 2013. godine nastavljena je dobra poslovna saradnja sa nacionalnim institucijama za standardizaciju Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije, Hrvatske i Albanije. Saradnja se ostvarivala kroz razmjenu informacija, znanja, iskustava, eksperata, kao i zajednički rad po raznim pitanjima u oblasti standardizacije. Istovremeno, pokrenuta je inicijativa za upostavljanje poslovno-tehničke saradnje sa turskim institutom za standardizaciju.

Važan segment saradnje sa nacionalnim institucijama za standardizaciju drugih država predstavljaju ugovorni odnosi koje Institut za standardizaciju Crne Gore ima sa institutima iz Njemačke (DIN), Velike Britanije (BSI) i Francuske (AFNOR). Ova ugovorna saradnja omogućava zainteresovanim stranama da u prostorijama Instituta za standardizaciju Crne Gore ostvare uvid u tekst njemačkih, britanskih, odnosno francuskih standarda i da, ukoliko to žele, preko Instituta izvrše njihovu nabavku u papirnoj formi.

Sredinom juna 2013. godine u Sarajevu je održana "Druga balkanska konferencija o standardizaciji". Na pomenutoj konferenciji diskutovalo se o benefitima standardizacije i primjene standarda sa posebnim osvrtom na mala i srednja preduzeća, kao i o iskustvu u vezi eurokodova. Pored crnogorske, učestvovala su delegacije iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Albanije i Turske, kao i generalni direktor CEN/CENELEC, gospođa Elena Santiago. Na toj konferenciji donešena je odluka da "Treća balkanska konferencija o standardizaciji" bude održana 2014. godine u Crnoj Gori.

Komisija Codex Alimentarius

Komisija Codex Alimentarius (*Codex Alimentarius Commission – CAC*) je međunarodna organizacija za hranu čiji su osnivači dvije organizacije Ujedinjenih nacija i to: Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO). Osnovni zadatak CAC je donošenje standarda i drugih dokumenata

(uputstava, pravila dobre prakse itd.) iz oblasti hrane radi zaštite zdravlja potrošača i olakšavanja međunarodne trgovine hranom.

Da bi se omogućila stalna veza sa državama članicama, CAC je u saradnji sa nacionalnim vladama pojedinih država osnovala Codex Alimentarius kontaktne tačke. Imajući u vidu da je Odlukom o osnivanju Instituta za standardizaciju Crne Gore, Institut prepoznat kao Codex Alimentarius kontaktna tačka u Crnoj Gori, nakon podnošenja prijave i obezbjeđenja potrebne prateće dokumentacije, Institut za standardizaciju je od 15. decembra 2008. godine zvanično priznat od strane CAC kao kontaktna tačka za Crnu Goru.

Poslovi podrške državnoj upravi

Shodno Odluci o osnivanju Instituta za standardizaciju Crne Gore, jedna od djelatnosti Instituta je saradnja sa organima državne uprave koja, osim uobičajenih vidova saradnje na polju razmjene informacija i edukacije, obuhvata i obavezu Instituta da organima državne uprave daje osnovu (u vidu pružanja informacija o postojećim standardima) prilikom izrade tehničkog zakonodavstva.

Proces usklađivanja nacionalnog tehničkog zakonodavstva sa evropskim zakonodavstvom potrebno je sprovesti na način koji će sa jedne strane omogućiti nadležnim organima državne uprave efikasnu i efektivnu transpoziciju direktiva „Novog“ i „Starog“ pristupa u nacionalno zakonodavstvo, a sa druge strane obezbijediti pravovremeno ispunjavanje jednog od 6+3 kriterijuma za punopravno članstvo Instituta za standardizaciju Crne Gore u evropskim organizacijama za standardizaciju (CEN i CENELEC). Dakle, poslovi harmonizacije tehničkog zakonodavstva zahtijevaju koordiniranu akciju nadležnih državnih organa i Instituta za standardizaciju Crne Gore.

Tokom 2013. godine predstavnici ISME bili su aktivni učesnici:

u pregovaračkom procesu u vezi članstva u EU, a koji se odnosi na Poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe (eksplanatorni i bilateralni skrining) i

Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, gdje su prezentovali aktuelno stanje u Crnoj Gori iz oblasti standardizacije.

Projekti tehničke pomoći

Institut je pripremio projekat razvoja informacionog sistema (IS) koji će biti kompatibilan sa IS evropskih organizacija za standardizaciju. Stoga je Institut Delegaciji EU u Crnoj Gori podnio aplikaciju za sredstva potrebna za ovaj projekat. Očekuje se da će realizacija ovog projekta početi tokom 2014. godine.

U okviru projekta "IPA 2011 Quality Infrastructure in the Western Balkans and Turkey", u februaru 2013. godine u Berlinu je održan seminar "Nacionalni aneksi u eurokodovima". Domaćin seminara bio je Njemački institut za standardizaciju (DIN). Seminaru su prisustvovali predstavnici Crne Gore, Srbije, Hrvatske, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Albanije. Crnu Goru su na ovom seminaru predstavljali predsjednik i sekretar nacionalnog Tehničkog komiteta za eurokodove (ISME/TK 002: Eurokodovi).

Ostalo

Prepoznajući prioritetne oblasti za standardizaciju, koje su od interesa za Crnu Goru, a na osnovu interesovanja zainteresovanih strana, Institut je tokom 2013. godine osnovao sljedeće tehničke komitete:

ISME/TK 009: Građevinski proizvodi

ISME/TK 011: Turizam i srodne usluge

ISME/TK E 013: Informacione tehnologije

ISME/TK 014: Tehnologija zaštite zdravlja

ISME/TK 015: Drvo i proizvodi od drveta.

U cilju jačanja međusobne saradnje, Institut za standardizaciju Crne Gore i Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća potpisali su u oktobru 2013. godine Sporazum o saradnji. Ovaj Sporazum predstavlja podlogu za unapređenje saradnje po pitanju informisanja o aktivnostima razvoja i implementacije standarda, unapređenja profesionalnih vještina kroz razmjenu informacija i iskustava, kao i kroz saradnju u drugim značajnim pravcima koji predstavljaju zajedničke interese ove dvije institucije, a tiču se daljeg razvoja malog i srednjeg biznisa.

AKREDITACIONO TIJELO CRNE GORE

Izvještaj o radu za 2013. godinu

Podgorica, januar 2014.

IZVJEŠTAJ O RADU

Akreditacionog tijela Crne Gore (ATCG) za 2013. godinu

1. UVOD

Akreditaciono tijelo Crne Gore (u daljem tekstu ATCG) osnovala je Vlada Crne Gore, kao instituciju koja upravlja Sistemom akreditacije u Crnoj Gori, Odlukom o osnivanju Akreditacionog tijela Crne Gore ("Službeni list RCG", br.21/07 od 13. aprila 2007. godine) za utvrđivanje kompetentnosti organizacija za obavljanje poslova ocjenjivanja usaglašenosti. Akreditaciono tijelo je samostalna neprofitna organizacija i ima svojstvo samostalnog pravnog lica. Uspostavljeni sistem akreditacije je zasnovan na Zakonu o akreditaciji (Sl list CG 54/2009) koji je usklađen sa članom 77 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju CG u EU, i ujedno obuhvata najvažnije odredbe iz Uredbe (EC) 765/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta *REGULATION (EC) No 765/2008*.

Značajno je pomenuti da je novim Evropskim zakonskim okvirom mjera za unapređenje trgovine proizvodima obuhvaćeno više regulativa kojim se propisuje uzajamno priznavanje sertifikata ili izvještaja akreditovanih tijela za ocjenjivanje usaglašenosti (član 5 Uredbe 764/2008), način akreditacije tijela za ocjenjivanje usaglašenosti kao i uslovi za nacionalna akreditaciona tijela u smislu nezavisnosti, objektivnosti, nepristrasnosti, povjerljivosti, kompetencije i efikasnosti sistema menadžmenta. Uredbom EC 765/2008 (član 11, tačka 2) propisano je takođe i prihvatanje ekvivalencije dokumenata akreditovanih tijela za ocjenjivanje usaglašenosti i proklamovan princip da akreditaciono tijelo formalno mora da bude priznato od države. Odlukom EC 768/2008 (član R23 Annex 1) ukazano je i na značaj akreditacije kod notifikacije.

Institucije nadležne za primjenu Zakona o akreditaciji predstavljaju sve zainteresovane strane u uspostavljenom sistemu akreditacije (država, ministarstva Vlade Crne Gore, privredni subjekti, industrijski sektor, potrošači).

ATCG permanentno obavještava ministarstva Vlade Crne Gore o potrebi da u zakonima i podzakonskim aktima (pravilnicima, uredbama) vezanim za poslove ocjenjivanja usaglašenosti (ispitivanje, kontrolisanje, sertifikacija) predvide akreditaciju kao predhodni uslov ovlašćivanja odnosno imenovanja kao jedini do sada najpouzdaniji mehanizam priznavanja kompetentnosti organizacija za ocjenu usaglašenosti shodno Uredbi 765/2008 (član 12) i Zakonu o akreditaciji (Sl list CG 54/2009) član 15.

Tokom 2013. godine ATCG nastavilo je sa pripremama za aplikaciju za EA MLA, sto je strateški cilj ATCG u oblastima ispitnih laboratorija, laboratorija za etaloniranje i kontrolnih tijela. Sve to je iziskivalo naporan rad i znatna finansijska sredstva, kako bi se ispunili zahtjevi referentnih međunarodnih standarda.

2. CILJEVI U 2013. G.

U skladu sa Programom rada ATCG za 2013.godinu definisani su sljedeći ciljevi:

1. Povećanje akreditovanih tijela u oblasti laboratorija, kontrolnih tijela i sertifikacionih tijela,
 2. Kontinuirani nadzor nad akreditovanim organizacijama,
 3. Podizanje nivoa kompetencije i jačanje administrativnih kapaciteta ATCG,
 4. Aktivna komunikacija sa EA i ILAC i učešće u radu skupštine i komiteta EA i ILAC,
- Podnošenje aplikacije za EA MLA, ukoliko se obezbijede preduslovi
Jačanje saradnje sa akreditacionim tijelima u regionu.

Rezultat: Svi postavljeni ciljevi su uspješno realizovani izuzev tacke 5.

3. REALIZOVANE AKTIVNOSTI

3.1. Međunarodna saradnja

ATCG je aktivno učestvovalo u radu EA:

U okviru međunarodne saradnje, predstavnici ATCG su učestvovali u radu Generalne Skupštine Evropske kooperacije za akreditaciju - GA EA u maju i novembru, MAC komiteta, HHC Komiteta, tehničkog komiteta za laboratorije (EA LC), tehničkog komiteta za sertifikaciona tijela EA (CC EA) i tehničkog Komiteta za kontrolna tijela (IC EA).

3.2. Regionalna saradnja

Na osnovu potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti akreditacije sa Akreditacionim telom Srbije (ATS), Direktoratom za akreditaciju Albanije (DA), Institutom za akreditaciju Republike Makedonije, Institutom za akreditiranje Bosne i Hercegovine (BATA), Hrvatskom agencijom za akreditaciju (HAA), na osnovu kojih su realizovane zajedničke obuke, ATCG je radilo na osposobljavanju stalno zaposlenog osoblja kao i eksterno angažovanih saradnika. U ATCG permanentno se podiže nivo kompetetnosti stalno zaposlenog osoblja odnosno jačaju se administravno - tehnički kapaciteti.

Rezultat: Zajedničko učešće predstavnika nacionalnih akreditacionih tijela zemalja regiona u većem broju aktivnosti na bazi Godišnjeg programa saradnje za 2013.

3.3. Ocjenjivanje i nadzorno ocjenjivanje organizacija

Pored sedamnaest realizovanih nadzornih posjeta i jedne reakreditacije, čiji je rezultat uspješno održavanje akreditacije, u izvještajnom periodu Akreditaciono tijelo Crne Gore je u svoj registar akreditovanih organizacija upisalo i tri nova tijela za ocjenjivanje usaglašenosti:

JP Vodovod i kanalizacija Podgorica, Laboratorija za pitke vode(dodjela akreditacije 22.01.2013.)

Montinspekt d.o.o Podgorica Laboratorija za fizička ispitivanja (dodjela akreditacije 06.06.2013.)

Univerzitet Crne Gore, Elektrotehnički fakultet , Laboratorija za mjerenje elektromagnetne kompatibilnosti(dodjela akreditacije 11.10.2013.)

Dva tijela za oscjenu usaglašenosti zatražila su dobrovoljnu suspenziju na lični zahtjev. Da se akreditacija sve više prepoznaje u Crnoj Gori kao mjera uspostavljanja povjerenja na tržištu, pokazuje sve veći broj novih aplikacija (fizičko-hemijska, mikrobiološka ispitivanja vode za piće, životnih namirnica, mikrobiološka ispitivanja humanih kliničkih uzoraka, kontrolisanje liftova, ventila sigurnosti, buke u radnoj i životnoj sredini, klinička ispitivanja za medicinu i veterinu, forenzička ispitivanja, kontrolisanja lijekova, sertifikacija organskih proizvoda, sertifikacija osoblja).

Mnogobrojne zainteresovane organizacije (privatne laboratorije, kontrolna tijela akcionarska društva i dr. privredna društva) u Crnoj Gori se svakodnevno informišu o uspostavljenom sistemu akreditacije i aktivnostima prijavne faze postupka akreditacije.

Rezultat: 3 nova akreditovana tijela, 17 nadzornih ocjenjivanja i 2 suspenzije

3.4. Podizanje nivoa kompetencije i jačanje kapaciteta AT

3.4.1 Rad Komisija i Tehničkih komiteta

Komisija za akreditaciju je detaljno razmatrala Izvještaje o ocjenjivanju akreditovanih organizacija i shodno Pravilima akreditacije predlagala odgovarajuće odluke.

U 2014.g se očekuje veći doprinos tehničkih komiteta u dijelu preciziranja odgovarajućih kriterijuma.

Komisija za žalbe je formirana, ali kako u prethodnom periodu nije bilo žalbi, ona se nije sastajala.

Posebno aktivna, pored Komisije za akreditaciju, bila je Komisija za praćenje ocjenjivača, koja je imenovala nove ocjenjivače, tehničke eksperte, tehničke ocjenjivače i kandidate za tehničke ocjenjivače, za potrebe akreditacije novih akreditovanih organizacija.

3.4.2. Mendžment i zaposleni

Akreditaciono tijelo Crne Gore ima 8 stalno zaposlenih, koji zadovoljavaju zahtjeve definisane Pravilnikom o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta.

3.4.3 Obezbjeđenje kvaliteta

U skladu sa zahtjevima ISO 17011 poštujući smjernice i uputstva EA, ILAC i IAF izvršeno je kompletiranje dokumentacije sistema kvaliteta.

Izvršena je i četvrta interna provjera sistema kvaliteta ATCG (Provjeru su izvršili ocjenjivači-predstavnici ATCG) koja je realizovana decembru 2013 godine, koja je pokazala stabilnost sistema kvaliteta ATCG, a mjere koje su

preduzete kao korektivne i preventivne akcije su bile predmet posebne pažnje prilikom Preispitivanja od starne rukovodstva (Preispitivanje je predmet jedne sjednice Upravnog odbora).

3.4.4. Obuke za potrebe Akreditacionog tijela

Kompetentnost zaposlenih se stalno poboljšava odlaskom na seminare i obuke u zemlji i inostranstvu . Tako su zaposleni u ATCG učestvovali na različitim seminarima i obukama koji su se održavali iz projekata predpristupne pomoći iz IPA fondova,zatim iz projekta koje organizuje Njemačka vlada PTB i mnogi drugi. Zaposleni u ATCG učestvovali su na sledećim obukama, sastancima i seminarima:

Obuka na Žabljaku od 23.01.-26.01.2013. godine ISO/IEC 17025 Ispitivanje goriva kojoj su prisustvovali zaposleni u ATCG i predstavnici Laboratorije za ispitivanje gorina INTRA d.o.o iz Podgorice

Obuka na Žabljaku od 28.01.-31.01.2013. godine ISO/IEC 17025 Ispitivanje vazduha, mjerenje emisije iz stacionarnih izvora,izvori elektromagnetnog zračenja kojoj su prisustvovali zaposleni u ATCG i predstavnici CETI, Agencije za zaštitu životne sredine,Zavoda za hirometeorologiju i seizmologiju

Sastanak radne grupe Slobodni protok roba kojem je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić.

Obuka u hotelu Ramada od 05.-07.02.2013. godine ISO/IEC 17025 Kalibracija(vrijeme, frekvencija, temperature, električne veličine) kojoj je prisustvovala Nataša Mićunović,predstavnici Zavoda za metrologiju,predstavnik ETF Podgorica

Obuka u hotelu Ramada od 25.-28.02.2013. ISO/IEC 17020 - kontrolisanje liftova kojoj je prisustvovao Dušan Vukotić, predstavnik ICM AD Nikšić, predstavnik Instituta za razvoj i istraživanje u oblasti zaštite na radu Podgorica

Okrugli sto PTB u Beogradu14.februar, kome su prisustvovali Ivana Zuber Bogdanović i Dušan Vukotić.

Ocjenivanje na licu mjesta laboratorije ETF 06.03.2013. u Novom Sadu, kojoj je prisustvovala Maja Radović .

Tehnički komitet za sertifikaciona tijela u Beogradu 12-13.03.2013, kojem je prisustvovala Ivana Zuber Bogdanović.

Tehničkog komitet za kontrolna tijela u Beogradu 14.03.2013, kome je prisustvovala Sanja Ćirić.

Ocjenivanje na licu mjesta laboratorije za etaloniranje Beograd(mart 2013), kojoj je prisustvovala Ivana Zuber Bogdanović.

Obuka u hotelu Ramada u Podgorici 26.03.-29.03.2013. godine EN 45011 sertifikacija proizvoda u organskoj proizvodnji kojoj su prisustvovali Nataša Mićunović, Dušan Vukotić, Tanja Radović i predstavnici Monteorganica d.o.o Podgorica

Ocjenivanja na licu mjesta laboratorije za etaloniranje Kranj(april2013), kome su prisustvovala Sanja Ćirić i Maja Radović.

Ocjenivanja na licu mjesta laboratorije za etaloniranje Ljubljana(april2013), kojem su prisustvovala Ivana Zuber Bogdanović i Tanja Radović.

Sastanak pododpora za trgovinu industriju i carine iz Brisela 18-19.april kojem je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić.

MAC komitet u Talinu(april 2013), kojem je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić.

HHC komitet održanog u Briselu(april 2013), kojem je prisustvovala Nataša Mićunović.

Obuka za forenzička ispitivanja po ISO/IEC 17025 - u hotelu Ramada u Podgorici održana 17.04.-20.04.2013. godine kojoj su prisustvovali Tanja Radović, Ivana Zuber Bogdanović, Sanja Ćirić i zaposleni u Forenzičkom centru iz Danilovgrada

Obuka za građevinska ispitivanja po ISO/IEC 17025 u hotelu Ramada u Podgorici održana 22.04.-25.04.2013. godine kojoj su prisustvovali Maja Radović, Nataša Mićunović, Dušan Vukotić i zaposleni u ABG TEST d.o.o Podgorica, predstavnik Ministarstva održivog razvoja i turizma, predstavnik Građevinskog fakulteta iz Podgorice

Obuka za medicinske laboratorije po ISO 15189 i ISO/IEC 17025 u hotelu Ramada održana od 13.05.-16.05.2013. godine kojoj je prisustvovala Ivana Zuber Bogdanović, predstavnik ZU bolnice Brezovik u Nikšiću, predstavnik privatne medicinske ustanove iz Budve

PTB obuka iz Skoplja (maj 2013), kojoj je prisustvovala Nataša Mićunović.

Ocjenivanje na licu mjesta laboratorije za ispitivanje Sarajevo (maj2013), kojoj je prisustvovala Maja Radović.

Ocjenivanje na licu mjesta kontrolnog tijela Skoplje(maj2013), kojem su prisustvovala Tanja Radović i Sanja Ćirić.

Ocjenivanja na licu mjesta sertifikacionog tijela za proizvode Skoplje(maj2013), kojem su prisustvovala Tanja Radović i Ana Radović.

Okrugli stol PTB u Splitu(maj 2013) kojem su prisustvovali Ana Radović i Dušan Vukotić.

Generalna skupštine EA održana u Parizu(maj 2013), kojoj je prisustvovao Ranko Nikolić, direktor ATCG.

Sastanka direktora akreditacionih tijela regiona održan je u Beogradu(jun), kojem je prisustvovao Ranko Nikolić, direktor ATCG.

Ocjenivanja na licu mjesta laboratorije za ispitivanje Sarajevo(jun2013), kojem je prisustvovala Ana Radović.
Ocjenivanje na licu mjesta kontrolnog tijela Skoplje(jun2013), kojem su prisustvovala Maja Radović i Ivana Zuber Bogdanović.

Ocjenivanja na licu mjesta medicinske laboratorije u Beogradu(jun) kojem je prisustvovala Tanja Radović

Ocjenivanja na licu mjesta medicinske laboratorije u Beogradu(jun) kojem je prisustvovala Sanja Ćirić

Obuka PTB za notifikaciju građevinskih proizvoda održane u Istanbulu u junu, kojoj je prisustvovao Dušan Vukotić.

Ocjenivanje na licu mjesta kontrolnog tijela u Novom Sadu(jun) kojem je prisustvovala Sanja Ćirić

Obuka za vodeće ocjenjivače u okviru TAIEX Projekta u periodu od 01-05.07.2013.godine na kojoj su učestvovali svi zaposleni u ATCG.

Studijska posjeta SWEDAC od strane predstavnika ATCG u periodu od 16-20.09.2013.godine.

Seminar u okviru PTB projekta "Revizija standarda ISO/IEC 17021:2011" u Zagrebu održanog od 24.09.2013.-25.09.2013. godine kojem su prisustvovali Rukovodilac Službe za međunarodnu saradnju Dušan Vukotić i savjetnik u Odjeljenju za kontrolna tijela Sanja Ćirić.

Trideseti sastanak Komiteta za multilateralnu saradnju Evropske kooperacije za akreditaciju - EA MAC održanog od 02.10.2013.-03.10.2013. godine u Zaandamu u organizaciji Holandskog akreditacionog tijela kojem je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić

Dvadesetsedma sjednica Generalne skupštine Međunarodnog foruma za akreditaciju (GA IAF) I Sedamnaesta sjednice Generalne skupštine Međunarodne organizacije za akreditaciju laboratorija (GA ILAC) održane u period od 16. do 26. oktobra 2013. godine u Seulu kojoj je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić.

Konferencija Crolab-hrvatskog udruženja laboratorija održane u Opatiji od 06.11.-09.11.2013. godine kojoj je prisustvovala Sanja Ćirić savjetnik u Odjeljenju za kontrolna tijela

Tridesetdruga Generalne Skupštine Evropske kooperacije za akreditaciju(EA) održane u Oslu od 20-21.11.2013. godine kojoj je prisustvovao direktor Akreditacionog tijela Crne Gore Ranko Nikolić.

3.4.5. Informacioni sistem

U 2013. godini nije bilo usavršavanja web sajt ATCG (www.atcg.co.me), zbog nedostatka sredstava, ali on na korisnički udoban način upućuje sve zainteresovane strane u oblast akreditacije tijela za ocjenu usaglašenosti.

ATCG nije uspjelo da izvrši nabavku softvera za generisanje i upravljanje dokumentacijom sistema kvaliteta usled nedostatka finansijskih sredstava i kašnjenja IPA projekta.

3.4.6. Učešće na savjetovanjima i seminarima

Konferencije MACLAB održane u Ohrid (jun), kojoj je prisustvovao Ranko Nikolić, direktor ATCG.

3.4.7 Odnosi sa javnošću

Medijski je propraćena dodjela sertifikata o akreditaciji novim tijelima za ocjenu usaglašenosti na prigodan način.

4. Saradnja sa državnim organima

Saradnja ATCG sa državnim organima se odvija direktno ili posredstvom Ministarstva ekonomije.

Saradnja sa državnim organima je izražena uključivanjem ATCG u sve aktivnosti i obaveze koje se tiču procesa pristupanja EU, kao i donošenje novih Zakona i podzakonskih akata.

5. Saradnja sa ostalim zainteresovanim stranama

Treba istaći da ATCG saraduje sa ostalim institucijama Infrastrukture kvaliteta, prvenstveno sa Zavodom za metrologiju Crne Gore i Institutom za standardizaciju Crne Gore.

Veći broj organizacija je pokazao interesovanje za akreditaciju, a predstavnici ATCG su upoznali i objasnili tok procesa akreditacije svim zainteresovanim tijelima za ocjenu usaglašenosti .